

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA
DÜZENLENEN İCRA SUÇLARI

HAZIRLAYAN
ADEM BAŞTEMÜR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. BERRİN AKBULUT

KONYA-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Adem BAŞTEMÜR
	Numarası	174234001040
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Anabilim Dalı/Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

 Öğrencinin imzası
 (İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Adem BAŞTEMÜR
	Numarası	174234001040
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Anabilim Dalı/Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Berrin AKBULUT
	Tezin Adı	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları başlıklı bu çalışma 08/10/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Prof. Dr. Berrin AKBULUT

Danışman/Üye

B. Akbulut

İmza

B. Akbulut

Dr. Murat AKSAN

Dr. Mehmet Onursal CİN

M. Aksen
C. Cin

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ, İCRA İFLAS KANUNUNDA TAKİP HUKUKU KAVRAMI VE GENEL OLARAK İCRA SUÇLARI

I. İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ.....	3
II. İCRA VE İFLAS KANUNU'NDA TAKİP HUKUKU KAVRAMI	4
III. İCRA VE İFLAS KANUNUNDAKİ FİİLLERİN DÜZENLENME AMACI..	8
IV. İCRA SUÇU TANIMI.....	10
V. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN FİİLLERİN NİTELENDİRİLMESİ.....	12
VI. YAPTIRIMLARINA GÖRE FİİLLER.....	16
A. Genel Olarak	16
B. Disiplin ve Tazyik Hapsini Gerektiren Fiiller.....	17
C. Hapis Cezası ve Adli Para Cezasını Gerektiren İcra Suçları	21
1. Genel Olarak	21
2. Hapis Cezası Gerektiren İcra Suçları.....	22
3. Adli Para Cezası Gerektiren İcra Suçları.....	27
4. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Hükmün Açıklanmasının	28
5. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Uzlaştırma	29
6. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Önödeme	33
VII. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARININ EKONOMİK SUÇ YÖNÜ	35

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARI

I. ALACAKLISINI ZARARA SOKMAK KASTIYLA MEVCUDUNU EKSİLTME SUÇU	38
A. Genel Olarak	38
B. Suçun Unsurları.....	40

1. Maddi Unsur	40
2. Manevi Unsur	43
C. Yaptırım	44
II. ACZİNE KENDİ FİİLİYLE SEBEBİYET VERME VEYA VAZİYETİNİN FENALIGINI BİLEREK AĞIRLAŞTIRMA SUÇU	45
A. Genel Olarak	45
B. Suçun Unsurları.....	46
1. Maddi unsur	46
2. Manevi Unsur	49
C. Yaptırım	50
III. TİCARİ ŞİRKET YÖNETİCİSİNİN ALACAKLILARI ZARARA UĞRATMAK KASTIYLA TİCARİ İŞLETME BORÇLARINI ÖDEMEMESİ SUÇU.....	51
A. Genel Olarak	51
B. Suçun Unsurları.....	52
1. Maddi Unsur	52
2. Manevi Unsur	57
C. Yaptırım	58
IV. TİCARETİ TERK ETME SUÇU	59
A. Genel Olarak	59
B. Suçun Unsurları.....	60
1. Maddi unsur.....	60
2. Manevi Unsur	66
C. Yaptırım	66
V. HAKİKATE MUHALİF BEYANDA BULUNMA SUÇU	66
A. Genel Olarak	66
B. Suçun Unsurları.....	67
1. Maddi Unsur	67
2. Suçun Manevi Unsuru.....	74
C. Yaptırım	74
VI. İCRA DAİRESİNCE TESLİM EDİLEN TAŞINMAZ VEYA GEMİYE TEKRAR GİRME SUÇU	74
A. Genel Olarak	74
B. Suçun Unsurları.....	75
1. Maddi Unsur	75
2. Manevi Unsur	78
C. Yaptırım	78

VII. ARTIRMADAN ÇEKİLME SUÇU	78
A. Genel Olarak	78
B. Suçun Unsurları.....	79
1. Suçun Maddi Unsurları	79
2. Manevi Unsur	81
C. Yaptırım	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA MUHAKEME USULÜ

I. Genel Olarak.....	83
II. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA GÖREV VE YETKİ.....	84
A. Görev	84
B. Yetki.....	85
III. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA ŞİKÂYET	87
A. Şikâyet Süresi	87
B. Şikâyet Hakkı	89
C. Şikâyet Usulü	89
D. Şikâyetten Feragat.....	91
IV. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA SORUŞTURMA AŞAMASI.....	92
A. Genel Olarak	92
B. Şikâyete Tabi Olan İcra Suçlarında Soruşturma Aşaması	93
C. Şikâyete Tabi Olmayan İcra Suçlarında Soruşturma Aşaması	93
V. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN ŞİKÂYETE TABİ İCRA SUÇLARINDA KOVUŞTURMA AŞAMASI	95
A. Duruşmaya Hazırlık Aşaması	95
B. Duruşma Aşaması	97
C. Karar.....	98
a. Davanın Reddi Kararı	98
b. Beraat Kararı.....	99
c. Ceza verilmesine yer olmadığı kararı	99
d. Düşme Kararı	99
e. Mahkumiyet Kararı	100

VI. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN VE ŞİKAYETE TABİ OLMAYAN İCRA SUÇLARINDA

KOVUŞTURMA AŞAMASI.....101

- A. Duruşmaya Hazırlık Aşaması 101
- B. Duruşma Aşaması 101
- C. Karar..... 102
 - a. Davanın Reddi Kararı 103
 - b. Beraat Kararı..... 103
 - c. Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı 104
 - d. Düşme Kararı 104
 - e. Mahkumiyet Kararı 105

VII. İCRA CEZA MAHKEMESİ KARARLARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI.....106

- A. İcra İflas Kanununda Düzenlenen Hapis ile Adli Para Cezası Gerektiren İcra Ceza Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu 106
- B. İcra İflas Kanununda Düzenlenen Hapis ile Adli Para Cezası Gerektiren İcra Ceza Mahkemesi Kararlarına Karşı Temyiz Kanun Yolu 109

SONUÇ 114

KAYNAKÇA.....117

ÖZGEÇMİŞ 122

KISALTMALAR

AKKKŞÖDK : Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine

Dair Kanun

Bkz. : Bakınız

CD : Ceza Dairesi

CGK : Ceza Genel Kurulu

CGTİHK : Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun

CGTİHT : Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

DMK : Devlet Memurları Kanunu

E. : Esas

HD : Hukuk Dairesi

HGK : Hukuk Genel Kurulu

HMK : Hukuk Muhakemeleri Kanunu

İİK : İcra ve İflas Kanunu

İİKY : İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği

K. : Karar

KK : Kabahatler Kanunu

m. : Madde

s. : Sayfa

S. : Sayı

SSKGSSK : Sosyal Sigortalar Kanunu ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu

TBB : Türkiye Barolar Birliği

TBK : Türk Borçlar Kanunu

TCK : Türk Ceza Kanunu

TMK : Türk Medeni Kanunu

TTK : Türk Ticaret Kanunu

UYAP : Ulusal Yargı Ağı Platformu

vd. : Ve devamı

vb. : Ve benzeri

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Adem BAŞTEMÜR
	Numarası	174234001040
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Berrin AKBULUT
	Tezin Adı	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları

ÖZET

Diğer adı cebri icra olan icra ve iflas hukukunun asıl amacı alacağını tahsil edemeyen alacaklının devlet gücü ile alacağına kavuşmasını sağlamaktır. Hukuk yolu dışında, hiçbir alacaklı borcunu zor kullanmak suretiyle tahsil edemez. Münhasıran bu yetki devlete tanınmıştır. Borç alacak ilişkisinde genel kural borçların kendiliğinden yerine getirilmesidir. Borçlunun borcunu kendiliğinden ve zamanında yerine getirmemesi üzerine ise alacaklıya devletin icra organları aracılığıyla alacağını tahsil etme imkânı tanınmıştır. Alacağını tahsil edemeyen alacaklı icra organına başvurur, icra organı İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca kişinin alacağını tahsil eder. İcra organları bu hükümleri uygularken alacaklının alacağına kavuşmasını hedefler ayrıca borçlunun da şahıs varlığının ve mal varlığının zarar görmemesine özen gösterir. Bununla birlikte borçluya karşı başlatılan icra takibinin hızlı ve etkin bir şekilde ilerleyebilmesi için borçlunun ve üçüncü şahısların kötü niyetli davranışlarına karşı alacaklının haklarının korunabilmesi amacıyla kanunda borçlulara ve üçüncü kişilere bazı yükümlülükler yüklendiği görülmektedir. İlgililerin bu yükümlülükleri ihlal etmesi durumunda ise ihlalin türü ve şekline göre İcra ve İflas Yasasında birtakım cezai yaptırımlar öngörülmüştür. Takip hukukunun özelliklerinden kaynaklanan ve ihlal edildiğinde cezai yaptırıma bağlanan bu fiiller öğreti ve uygulama icra suçları olarak adlandırılmıştır. Biz de bu çalışmamızda 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 16. babında özel olarak düzenlenen ve cezai yaptırım öngören bu fiilleri “İcra ve İflas Kanununda Düzenlenen İcra Suçları” adı altında ele alacağız.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Adem BAŞTEMÜR
	Numarası	174234001040
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Berrin AKBULUT
	Tezin İngilizce Adı	Execution Offenses Issued in the Execution and Bankruptcy Law No. 2004

ABSTRACT

The main aim of the debt enforcement and bankruptcy law, also called compulsory enforcement, is to ensure that the creditor who cannot collect his /her debt receivable gets his/her debt receivable through government forces. Any creditor cannot collect his/her debts by force other than the law. It is exclusively state's authority. The general rule in the debit and credit relationship is the fulfillment of the debts by themselves. When the borrower does not fulfill the debts on its own and on time, the creditor has the opportunity to get it through the executive organs of the government. The creditor who cannot collect the money applies to the executive body; the executive body collects the receivables of the person by applying the provisions of the enforcement and bankruptcy law. While enforcement provisions are applied by the executive bodies are aiming to get the creditor to take the debt receivable, and the executive body it is ensured that the creditor gets the credit, make provision for not to damage the debtor's personal assets and assets. However, in order for the execution proceeding against the debtor to progress rapidly and efficiently, a number of obligations have been imposed on the debtor and the third parties in order to protect the rights of creditors it is seen that the law imposes certain obligations on borrowers and third persons. In case of the violation of these obligations, a number of penal sanctions are envisaged to the concerned persons in the debt enforcement and bankruptcy law according to the type and form of the violation. These acts arising from the characteristics of the follow-up law and which are subject to criminal sanctions when they are violated are named as doctrine and practice execution crimes. In this study, we will also discuss these acts, which are specially organized in the 16th Article of the Debt Enforcement and Bankruptcy Law no. 2004, and which enforce criminal sanctions, under the name of "executive offenses organized in the Debt Enforcement and Bankruptcy Law".

GİRİŞ

İcra ve İflas Hukukunun diğer adı cebri icra (zorla yerine getirme) hukukudur. Cebri icra borçların devlet gücü yardımı ile yerine getirilmesidir. Borçlar genellikle gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin temsile yetkili kişilerinin hür iradeleri ile yapmış oldukları anlaşmalar ile doğarlar ve kural olarak özgür iradesi ile borç altına giren kişi tarafından ifa edilirler. Ancak borçlu muaccel olmuş borcunu zamanında ve tam olarak ifa edememiş olabilmektedir. Bu durumunun nedeni borçlunun alacaklıyı zarara sokmak kastıyla hareket etmesi olabileceği gibi, borçlunun elinde olmayan herhangi bir neden de olabilir. Borçlunun borcunu kendi rızası ile yerine getirmediği durumlarda, alacaklının, alacağını devlet kuvveti yardımı (cebri icra) ile alma hakkı bulunmaktadır.

Cebri icra hukukunun uygulama alanı borçlunun malvarlığı ile sınırlıdır. Cebri icra çerçevesinde başlatılan icra takibinin türüne göre edim devlet kuvveti ile yerine getirilir (borç bir ödemeyi gerektiriyor ise borçlunun malları haczedilir paraya çevrilir ve elde edilen para ile alacaklının alacağı tahsil edilir). Burada zor kullanma yetkisi sadece devletin icra organlarına tanınmıştır. Alacaklının borçluya veya malvarlığına karşı zor kullanma hakkı olmadığı gibi hukuk sistemimizde borçlunun kendisine veya mal varlığına karşı zor kullanma eylemleri yasaklanmış olup bu eylemlerin yapılması suç olarak tanımlanmıştır.

İcra takibi aşamasında borçluya karşı cebri işlem (zor kullanma) uygulanmaz. Ancak kanun koyucu takip aşamasında borçluya karşı yürütülen işlemlerde olumlu sonuçlar alabilmek, takibin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlamak, borçlunun ve üçüncü kişilerin kötü niyetli eylemlerini önlemek, hukuka ve kamu otoritesine olan güveni tesis etmek amacıyla icra takip işlemleri esnasında borçluya ve üçüncü şahıslara bir takım yükümlülükler yüklemiştir. Borçluya ve üçüncü şahıslara yüklenen bu sorumlulukların ihlal edilmesi durumunda ihlalin şekli ve durumuna göre 2004 sayılı İİK’da çeşitli cezalar düzenlenmiştir. Cebri icra hukukunun özelliklerinden kaynaklanan ve neticesi itibariyle cezaya bağlanan bu fiiller öğreti ve uygulamada “icra suçları” şeklinde adlandırılmış olup 2004 sayılı İİK’nın 16. babında özel olarak

düzenlenmişlerdir. Kanunun bu babında hem disiplin ve tazyik hapsini gerektiren fiiller hem de hapis cezası ile adli para cezasını gerektiren fiiller düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusunu ise hapis cezası ile hapis ve adli para cezasını gerektiren fiiller oluşturmaktadır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, icra suçlarının tarihi gelişimi, icra ve iflas kanununda takip hukuku kavramı, icra iflas yasasındaki fiillerin düzenlenme amacı, icra suçu tanımı, ayrıca kanunda düzenlenen fiillerin nitelendirilmesi ve yaptırımları, bu yaptırımların disiplin hapsi ve tazyik hapsi ile hapis cezası ve adli para cezası yönünden değerlendirilmesi, hapis cezalarında seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme, adli para cezasını gerektiren icra suçları, hapis cezasında ve adli para cezalarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması, uzlaştırma kurumunun şikâyet tabi ve şikâyet tabi olmayan icra suçları yönünden değerlendirilmesi, icra suçlarında önödeme ile icra suçlarının ekonomik suç yönü ele alınmıştır.

Tezimizin ikinci bölümünde, icra ve iflas kanununda düzenlenen ve neticesi itibariyle hapis ile hapis ve adli para cezası sonucunu doğuran icra suçları, bu suçların maddi ve manevi unsurları ile yaptırımları incelenmiştir. Ayrıca kanunda düzenlenen icra suçlarının hangi eylemlerin gerçekleşmesiyle oluşacağı örnekler, mevcut kaynaklar ve Yargıtay kararları ışığında değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümde ise, icra ve iflas yasasında düzenlenen icra suçlarında görevli ve yetkili mahkeme, şikâyet yönünden değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca icra suçlarında soruşturma ve kovuşturma aşamaları şikâyet tabi ve şikâyet tabi olmayan icra suçları açısından olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. Bölümün sonunda ise icra suçları yönünden kanun yollarına ilişkin konular üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ, İCRA İFLAS KANUNUNDA TAKİP HUKUKU KAVRAMI VE GENEL OLARAK İCRA SUÇLARI

I. İCRA SUÇLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

Hukukun gelişmeye başladığı ilk dönemler içinde cebri icranın alacaklıya bırakıldığı görülmektedir. Bu gelişmenin ilk zamanlarında borçlu borcunu ifa etmezse veya alacaklının haklarına zarar verecek davranışlar sergilerse alacaklı haklarını bizzat alabilmekteydi. Ayrıca bu dönemlerde borcunu ödemeyen borçlunun öldürülmesi, esir edilmesi ve hapsedilmesi gibi usuller de benimsenmiştir. Örneğin 12 Levha Kanunlarında borcunu ödemeyen kişinin, vücudunun parçalara ayrılacağı hüküm altına alınmıştır¹. Yine Hammurabi ve eski İsrail Kanunları ile eski Yunanistan ve Roma Hukukunda borçlular borçları sebebiyle esir edilebiliyorlardı. Bazı durumlarda alacaklı borçluyu kendi özel hapisanesinde tutabiliyordu².

Borç için hapis yasağı kuralının tarihi temelleri Roma Hukuku ve Solon Kanunlarına dayanmaktadır. Roma Hukukunda önceleri borç nedeniyle icra borçlu kişinin kendi üzerinde gerçekleştiriliyordu. Borcunu ifa etmeyen kişi alacaklı tarafından zincire vurularak hapsedilmekte borcunu ödemediği durumda ise onun kölesi olmaktaydı. Alacaklı borçlunun üzerinde istediği hakka sahipti, isterse onu öldürebiliyor veya köle olarak bir başkasına satabiliyordu. Milattan Önce 620 yılında Atina'ya "arkon" olarak atanan Solon'un görevi kanunları değiştirmek, iktisadi durumu düzeltmek ve zenginle fakir arasındaki çatışmaları azaltmaktır.

Dönem içinde deniz ticaretinin engellenmesi sebebiyle borçlarını ödeyemeyenler Tiran Dracon'un kanunlarına göre esir düşmüşler, bu durum karşısında Solon bir anayasa hazırlamış ve ilk sırada borcu sebebiyle esir düşenlerin ve ailelerinin serbest bırakılmasını sağlayan bir kural getirmiştir. Eski Çin'de ise sözleşmeye

¹ Pekcanıtez, Hakan/Atalay, Oğuz/ Özkan Sungurtekin, Meral/Özekes, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2011, s. 43.

² Anıl, Yaşar Ş., İcra İflas Suçları, İstanbul, 1990, s. 2.

uymamak suç olarak kabul görmüş ve borcunu ödemeyen kişi dayakla cezalandırılmıştır. Moğollarda borcunu ifa etmeyen kişi alacaklıya teslim edilmiş ve borç bitene kadar onun yanında çalıştırılmıştır. Osmanlı Döneminde borcunu ifa etmeyen borçlunun malları haczedilip satılıyor alacaklının alacağı ödeniyor eğer artarsa kalan miktardan da devlete olan borçlar ödeniyordu. Dönem içinde ekonomik sistemin bozulmasıyla borç altına giren halk borçlarını ödeyememiş bunun sonucunda da ya hapse atılmışlar ya da mallarını alacaklılara bırakarak göç etmişlerdir. İmparatorluğun son zamanlarında ise hapis usulünden ziyade borçluya ödeme emri gönderilmesi ve sonrasında mallarının hakim tarafından satılması usulü uygulanmıştır³.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından itibaren ise borç alacak ilişkileri 1929 yılında İsviçre'den alınarak tercüme edilen ve 1932 yılında yürürlüğe giren 2004 sayılı İİK ile düzenleme altına alınmış ve hukuk sistemimizdeki yerini almıştır. Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren çeşitli tarihlerde değişikliğe uğrayan kanun hala yürürlükte.

II. İCRA VE İFLAS KANUNU'NDA TAKİP HUKUKU KAVRAMI

Konusunu özel hukuktan alan ve gerçek kişiler ile tüzel kişilerin kendi aralarındaki borç alacak ilişkileri ile devlet kurumlarının, il özel idarelerin, belediyelerin (sözleşmeden, haksız fiilden veya sebepsiz zenginleşmeden) doğan alacaklarında İİK hükümleri uygulanır (İİK m. 32-47-60; 6183 s. K m. 1). İİK ayrıca iflasa ilişkin iş ve işlemler (iflas hukuku, iflas yolu ile takip, sermaye şirketlerinin iflası, iflas nedeniyle tasfiye vb.), konkordato süreci (ticari şirketlerin konkordato yoluyla yeniden yapılandırılması, malvarlığının terki suretiyle konkordato vb.), sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması, ilk derece mahkemelerinden verilen bir işin yapılması veya yapılmamasına dair ilamların (taşınmazın tahliye ve teslimi, müdahalenin men'i, elatmanın önlenmesi vb. davalarına ilişkin ilamların yerine getirilmesi) infazına ilişkin hükümlerin uygulandığı hukuk

³ Soyer Güleç, Sesim, Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Suçu, Ankara, 2011, s. 39.

dalıdır. Devletin kamu alacaklarına (vergi, resim, harç, vergi cezası, para cezası gibi) ilişkin alacakları ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili ve usulü hakkındaki Kanuna göre yapılır⁴. Örneğin ilgilinin aracının mtv borcunu ödememesi üzerine vergi dairesi 6183 sayılı kanun hükümlerine göre takip yapması gerekir, burada İİK hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Özel hukuktan doğan alacaklarda İİK çerçevesinde başlayan ve sonuçlanan icra takibi, haciz, satış ve paraların paylaşılması aşamalarından oluşan hukuk dalına takip hukuku diyebiliriz. Takip hukuku İİK ile başlayıp sonuçlansa da, bu aşamada birçok hukuk dalı (örneğin, Türk Medeni Kanunu, Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Tebligat Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu vb.) ile bağlantılıdır. Takip hukukunun asıl organları icra dairesi, icra mahkemesi ile yargıtayın ilgili hukuk daireleridir. İcra hukuku ilamlı icra ve ilamsız icra olmak üzere iki ana bölüme ayrılmıştır. İlamlı icra alacaklısının elinde borçlusuna karşı almış olduğu bir mahkeme ilamına istinaden açılmış olan takip türünü ifade eder. Örneğin elinde maddi ve manevi tazminat alacağına ilişkin bir mahkeme ilamı olan davacının, davalının normal yollarla ödemekten kaçındığı bu tazminat alacaklarına ilişkin mahkeme ilamını icra dairesine sunarak davalıya karşı ilamlı icra takibi yapabilir. İlamsız icra ise alacaklısının borçlusuna karşı başvurabileceği ve konusu sadece para veya teminat alacakları olan ve alacağın herhangi bir belgeye bağlı olma şartı olmayan takip türüdür. Örneğin elinde TTK hükümlerine (bkz. TTK m. 776) istinaden hazırlanan bir bono olan alacaklı bu bonoya ilişkin alacağını normal yollardan tahsil edememesi üzerine icra dairesine başvurarak borçluya karşı ilamsız icra takibi yapabilir. Ayrıca icra daireleri hukuk mahkemelerinden verilen ve konusu paradan başka bir şey olan ve bir işin yapılması veya yapılmamasına ilişkin ilamların cebri icra yoluyla yerine getirilmesi görevini de yapar (İİK m. 30). Örneğin bir taşınmazın tahliyesi veya teslimi (İİK m. 26) veya men'i müdahale yani elatmanın önlenmesine ilişkin bir ilamın yerine getirilmesi işlemini icra dairesi infaz eder (İİK m.30). Dolayısıyla icra daireleri hukuk mahkemelerinin kararlarını infaz etme görevini de üstlenmiştir.

⁴ Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz Ejder, İcra ve İflas Hukuku Ankara, 2014, s. 36.

Bir işin yapılması veya yapılmaması işleminin yerine getirilmesi için ilgilinin elinde bir mahkeme kararı bulunmalı ve bu karar ve takip talebiyle birlikte icra dairesine başvurulmalıdır⁵. Tasarruf ilkesi gereğince (bir işin yapılmasını tarafların talep etmesi HMK m. 24) icra dairesinin istisnai durumlar dışında (örneğin AKKKŞÖDK m. 18 göre icra dairesi re'sen işlem yapabilir) re'sen bir mahkeme ilamının gereğini yapması mümkün değildir.

Bir alacağa ilişkin takip talebi ile icra dairesine başvurulması üzerine, takip talebini alan daire borçluya ödeme veya icra emri gönderir⁶. Bu itibarla icra dairesi tarafından borçlu tarafa yapılan ve cebri icranın ilerlemesini sağlayıcı nitelikteki işlemlere icra takibi diyebiliriz⁷. Bir mahkeme ilamına dayanan/dayanmayan takip talebine istinaden gönderilen ödeme/icra emri ile borçluya borcu ödemesi veya borca bir itirazı varsa bunu ödeme/icra emrinde belirtilen süre içerisinde bildirmesi veyahut süresi içinde Yargıtay'dan icranın geri bırakılması kararı getirmesi bunları yapmazsa hakkında cebri icraya devam olunacağı (mallarının haczedileceği) ihtar edilir⁸.

Ödeme/icra emrinin kesinleşmesine rağmen borçlunun borcunu ödemekten kaçınması üzerine alacaklı takibe devam edilmesini yani haciz talep edebilir. Haciz işlemi kendisine ödeme veya icra emri tebliğ edilmesine rağmen borcunu ifa etmeyen borçlunun taşınır ve taşınmaz malları üzerine konulan ve borçlunun bu mallar üzerindeki tasarrufunu kısıtlayan bir tür tedbirdir. Bir başka tanıma göre ise, “kesinleşmiş bir icra takibine konu olan para alacağının ödenmesi için, bu yolda talepte bulunan alacaklı lehine, borçluya ait mal ve haklara hukuken el konulmasıdır”⁹. Bu cümleden olarak, haciz işlemleri alacaklı tarafın talebine istinaden yerine getirilir, bazı istisnai durumlar haricinde (bkz. tamamlama haczi, İİK m. 139) icra dairesinin re'sen haciz yapma yetkisi yoktur (İİK m. 78). Haciz işlemi resmi tatil günlerinde de yapılabilir (İİK m. 51/1). Kural olarak gece vakti haciz yapılamasa da, gece iş görülen yerlerde (örneğin büfe, kafe) hasılat haczi yapılabilir, yine borçlunun mal kaçırma

⁵ Süphandağ, Yavuz, İcra El Kitabı Açıklamalı İçtihatlı, Ankara, 2014, s. 98-101.

⁶ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 41.

⁷ Güneysu Boran, Nilüfer, “İcra Takip İşlemleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S. 101, s. 32.

⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 137.

⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 231.

ihtimali varsa gece vakti haciz işlemleri yapılabilir¹⁰. Haciz işlemi tutanakla yapılabileceği gibi gelişen günümüz teknolojisinde kaydi haciz olarak da yapılmaktadır (örneğin araç haczi, taşınmaz haczi, banka hesapları haczi vb.). Haczin konusunu borçlunun taşınır ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacakları oluşturur¹¹. Örneğin borçlunun banka hesaplarında bulunan parası üçüncü kişilerdeki hak ver alacağıdır. İİK’da haczedilemeyen mal ve haklar kanunun 82. maddesinde tahdidi olarak sayılmıştır. Dolayısıyla icra dairesi haciz işlemini yaparken o malın haczedilip haczedilemeyeceğini değerlendirir, haczinin caiz olduğuna karar verirse o malın kıymetini takdir ederek haciz tutanağına yazar (İİK m. 82/son).

Paraya çevirme yani satış işlemi, icra dairesi tarafından haczedilen ve muhafaza altına alınan taşınır veya taşınmazın İİK hükümlerine istinaden açık artırma yoluyla ihale edilmesidir. Hacizli malların paraya çevrilmesi için satış isteminin alacaklı veya borçlu tarafından talep edilmesi gerekir. İcra dairesinin bazı istisnai durumlar haricinde (İİK m. 113-139) re’sen satış işlemlerine başlaması mümkün değildir¹². Kanunda satış isteme süreleri taşınırlar için altı ay taşınmazlar için ise bir yıl olarak düzenlenmiştir. Satış talebine istinaden icra dairesi taşınırları iki ay taşınmazları ise üç ay içerisinde satışını yapar (İİK m. 112-123). Bu süreler içinde icra dairesi satış hazırlıklarına başlayarak, satışı yapılacak malın özellikleri ile satış yeri, satış tarihi ve saatini belirleyen bir satış ilanı hazırlayarak taraflara tebliğ eder. Ayrıca satış ilanı bir gazetede ve elektronik ortamda da yapılır. Bu ilanın amacının ihaleye katılımı arttırarak malın değerinde veya değerinin üstünde satılmasına olanak sağlanması olduğunu söyleyebiliriz. Satış ilanında belirtilen gün ve saatte açık artırmaya (ihaleye) başlanır. Açık artırmaya elektronik ortamdan veya ihale anında verilen en yüksek teklif üzerinden başlanır. Satışı yapılan taşınır veya taşınmaz mal açık artırmada en çok pey süren katılımcıya ihale edilir. İİK’da bazı istisnai durumlarda pazarlık yoluyla da satış yapılabilir (İİK m. 119). Hacizli malın kıymeti süratle düşmekte veya haczedilen mal bozulmaya müsait ise icra dairesi kararıyla

¹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 234.

¹¹ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 239.

¹² Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 305.

pazarlık usulüyle satılabilir¹³. Örneğin alacaklı tarafın talebine istinaden hasat anında haczedilen kiraz çabuk bozulan bir meyve türü olduğundan kanunda belirtilen iki aylık süre beklenmeden icra dairesi tarafından pazarlık usulüyle satılabilir.

İİK hükümlerine göre açık artırma (ihale) yoluyla satılan taşınır veya taşınmazdan elde edilen para alacaklıya veya alacaklı birden çok ise alacaklılara hisselerine göre paylaşılır (İİK m. 138/1). Satış parasından öncelikle takip aşamasında yapılan masraflar çıkarılır. Arta kalan para alacaklıya veya alacaklılara alacakları oranında paylaşılır¹⁴. Satıştan elde edilen paranın alacaklılara paylaşılmasına müteakip kalan para olursa borçluya iade edilir. Eğer satış tutarı alacakları karşılamazsa icra dairesi re'sen tamamlama haczi yapar ve yukarıda ifade ettiğimiz satışa ilişkin prosedürü aynen uygular. İcra takibi aşamasında veya paraların paylaşılmasından sonra alacaklının alacağını tam olarak alamaması halinde icra dairesi alacaklıya borç ödemedен aciz belgesi verir. Ancak bu belgenin verilebilmesi için takip aşamasında veya satıştan sonra borçlu adına kayıtlı taşınır ve taşınmaz mal olmamalıdır. Usulüne göre düzenlenip alacaklıya verilen aciz belgesi takip hukuku ve ceza hukuku açısından bazı sonuçlar meydana getirir. Takip hukuku bakımından borç ikrarı içeren bir senet niteliğindedir. Dolayısıyla elinde böyle bir belge olan alacaklı borçlu hakkında yeniden takip yapabilir, tasarrufun iptali davası açabilir, hacze iştirak edebilir. Ceza hukuku açısından ise elinde aciz belgesi olan alacaklıya İİK'nın 331, 332 ve 338/2. maddelerine istinaden borçlunun cezalandırılmasını isteme hakkı tanır¹⁵.

III. İCRA VE İFLAS KANUNUNDAKİ FİİLLERİN DÜZENLENME AMACI

İİK'da düzenlenen icra fiillerine ait hükümlerde genellikle borçluya bir takım yükümlülükler yüklendiği görülmektedir. Borçlunun kanunda düzenlenen bu yükümlülükleri ihlal etmesi sonucunda ise ihlalin türü ve şekline göre borçlu çeşitli

¹³ Süphandağ, s. 367.

¹⁴ Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 346.

¹⁵ Uyar, Talih, "Takip Hukukunda Borç Ödemedен Aciz Vesikası", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 70, 2007, s. 358.

yaptırımlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu cümleden olarak borçlunun borcunu ödememesi nedeniyle cezalandırıldığı akla gelebilir¹⁶. Fakat icra fiillerinin asıl amacı borcunu ödemedi kaçınan borçlunun, bu eyleminden dolayı cezalandırılması değildir¹⁷. Kanunda bu fiillerin düzenlenmesiyle, borç altına giren kişinin icra takibi aşamasında üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesini, kurallara uygun davranmasını, kötü niyetli davranışlardan kaçınarak icra takibinin etkin, sağlıklı ve hızlı işlenmesini sağlamak, alacaklının alacağına kavuşmasını ve kamu gücüne olan güvenin korunması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla borçlu icra takibi aşamasında üzerine düşen yükümlülükleri yaparsa, kurallara uygun davranarak icra takibinin etkin ve sağlıklı yürütmesine engel olacak hareketlerden kaçınırsa, sadece borcunu ifa etmediği ya da alacaklının alacağını karşılayacak kadar malvarlığı olmadığı için cezalandırılması mümkün olmayacaktır¹⁸.

İİK’da düzenlenen ve netice itibariyle cezai yaptırımlara bağlanan bazı fiillerde borçluya bir takım yükümlülükler yüklenmiş ve yerine getirilmemesi durumunda yaptırım öngörülmüştür. Örneğin kanunun 340. maddesinde İİK’nın 111. maddesi çerçevesinde yapılan borç ödeme taahhüdüne aykırı davranan borçlu hakkında, alacaklının şikâyeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsi yaptırımı uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Madde metninde borçlu eğer borcun tamamını veya ihlal ettiği tarihe kadar olan tutarı öderse tahliye edileceği düzenlenmiştir. Görüleceği üzere kanunun bu diğer maddelerinde borçluya yüklenen yükümlülüklerin yerine getirilmesi hedeflenmekte ve edim ifa edilirse verilen cezanın hükümsüz kalacağı ve borçlu cezaevinde ise tahliye edileceği düzenlemesi yapıldığı görülmektedir¹⁹. Yine kanunun bazı maddelerinde üçüncü şahısların dürüst davranmalarını ve kötü niyetli hareket etmelerini önlemeye yönelik hükümlerin düzenleme altına alındığı, bu kişilerin kanunda öngörülen bu hükümlerin aksine kötü niyetle hareket etmeleri durumunda da yaptırıma tabi tutulacakları düzenlemesi yapıldığı görülmektedir²⁰. Böylece kanun

¹⁶ Günay, Mehmet, Hukukumuzda İcra Suçları Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, s. 19.

¹⁷ Anıl, s. 2

¹⁸ Günay, s. 19

¹⁹ Aşık, İbrahim, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 5358 Sayılı Kanun Işığında İcra ve İflas Kanununda Yer Alan Cezai Hükümler (Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan), Ankara 2010, s. 2530.

²⁰ Uyar, Talih, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan Fiiller, Manisa 1987, s. 3.

maddelerindeki düzenlemeler ile borçlunun ve üçüncü kişilerin kötü niyetli davranışları neticesinde alacaklılara zarar vermesinin önlenmesi amaçlanmıştır²¹. İİK'nın 338/1. maddesi bu duruma örnek gösterilebilir, bu maddeye göre kanunun 89/1. maddesine istinaden gönderilen haciz ihbarnamesine aykırı beyanda bulunan üçüncü şahsın cezalandırılması öngörülmüştür (İİK m. 89/4). Nitekim bu madde ile üçüncü şahıs, borçlunun kendisinde hak ve alacağı olmasına rağmen aksi beyanda bulunmak suretiyle alacaklının alacağına kavuşmasını engellemeye yönelik eylemi icra suçu sayılmış ve cezalandırılması öngörülmüştür²².

Yukarıda ifade edildiği üzere İİK'da öngörülen ceza ve yaptırımların amacının takip sürecinin hızlı, etkin ve sağlıklı ilerlemesi ve sonuçlanmasına yönelik olduğu aksi davranışlarda bulunan borçlu ve üçüncü şahıslarında bu yaptırım ve cezalara maruz kalacağını söyleyebiliriz²³.

IV. İCRA SUÇU TANIMI

İnsan yaratılışı gereği yaşamını tek olarak değil toplum içinde sürdürür, dolayısıyla toplumsal yaşam insanlar için bir zorunluluktur. İnsanın toplumsal yaşamda varlığını sürdürebilmesi emir veya yasak olarak adlandırılan belli kurallara uyması ile mümkün olabilir²⁴. Kanunlarla, getirilen emir ve yasaklara uyulmaması ceza hukuku yaptırımına bağlanmışsa suçtan söz edilir ve ihlali halinde kişilerin cezalandırılması yoluna gidilir.

Hukuki, kriminolojik ve sosyolojik niteliklere sahip bir kavram olan suç ile ilgili olarak doktrinde birçok tanım yapılmaktadır²⁵. Ceza hukuku açısından bakıldığında suç, “ahlak düzenini ağır bir şekilde bozan ve bu nedenle de Devlet'in hoş görmeyeceği bir fiil”²⁶ olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre ise suç,

²¹ Aşık, s. 2527.

²² Anıl, s. 59

²³ Günay, s. 21.

²⁴ Özgenç, İzzet/Üzülmmez, İlhan/Göktürk, Neslihan, Ceza Hukukuna Giriş, Eskişehir, 2012, s. 4.

²⁵ Sarı, Rıfat, İcra Suçları, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 4.

²⁶ Alacakaplan, Uğur, Suçun Unsurları, Ankara, 1975, s. 2.

“toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin ihlâli niteliğini taşıyan, haksızlık teşkil eden insan davranışdır”²⁷. Başka bir tanımda suç “ceza yasasında veya yan ceza yasalarında düzenlenen karşılığında ceza veya güvenlik tedbiri uygulanan fiillerdir”²⁸. Yine başka bir tanıma göre suç “toplum tarafından kabul edilmeyen hareketlerin yasama organı tarafından düzenlenip yaptırımlara bağlanmasıdır”²⁹. Türk Dil Kurumu ise suçu “kanunlara aykırı davranış, cürüm” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla kanun koyucunun onaylamadığı ve karşılığında ceza öngördüğü eylemler suçtur.

Tezimizin konusunu oluşturan icra suçları ile ilgili olarak ise öğretilerde birbirinden farklı tanımlar yapıldığını görmekteyiz. Bir tanımda “icra takibi aşamasında alacaklının alacağına kavuşmasına engel olmak amacıyla borçlu veya ona yardımcı olan üçüncü şahısların kendilerine yüklenen yükümlülüklerle aykırı davranışları sonucu ortaya çıkan fiillere icra suçu denir”³⁰ şeklindedir. Başka bir tanımda ise “İİK’da düzenlenmiş olan adli para cezası, tazyik hapsi, disiplin hapsi ve hapis cezası gerektiren icrai veya pasif nitelikteki kasıtlı bir hareketle gerçekleştirilen fiillere”³¹ icra suçu denir. Bir başka tanımda ise “yapılan icra takibi aşamasında, alacağın tahsil edilmesini önlemeye yönelik fiilleri nedeniyle borçlu veya üçüncü kişilerin borcun ödenmesine katkı sunulması amacıyla yargılanmasına konu edilen suçlara”³² icra suçu denir. Bizde bu açıklamalar ışığında icra suçunu, İİK hükümleri çerçevesinde yapılan icra takibi aşamasında borçlu ve üçüncü şahısların, alacaklı tarafın alacağına kavuşmasını engellemeye yönelik fiillerini icra suçu olarak tanımlayabiliriz.

İcra suçu kavramı, tanımların içeriğinden de anlaşılacağı üzere İİK’da düzenlenmiş olan ve neticesi itibarıyla disiplin hapsi, tazyik hapsi yaptırımları ile hapis

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/802.pdf>

²⁷ Özgenç/Üzülmez/Göktürk, s. 4.

²⁸ Akbulut, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5.Bası, Ankara, 2018, s. 219.

²⁹ Sarı, s. 4.

³⁰ Uysal, Mehmet, “Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bir Bakış”, İstanbul Barosu Dergisi, Mayıs 2006, S.3, s. 1023

³¹ Halman Çetin, Emine, İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara, 2012, s. 1.

³² Duygulu, s. 3962.

cezası, adli para cezası ile hapis ve adli para cezası gerektiren fiiller için kullanıldığı görülmektedir.

İİK'nın 16. babında düzenlenen ve yukarıda tanımı yapılan ve genel olarak icra suçu olarak adlandırılan fiillerin hangilerinin suç hangilerinin yaptırım olduğuna dair kanunda bir düzenleme mevcut değildir. Ancak TCK'nın 45. maddesinde suç karşılığında uygulanacak yaptırımların hapis ve adli para cezası olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla İİK'da düzenlenen ve hapis ve adli para cezası gerektiren fiillerin ceza hukuku açısından suç olduğu kuşkusuzdur. Disiplin hapsi ve tazyik hapsi icra suçu olarak isimlendirilse de bu suçlar ceza hukuku bakımından suç değildir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiilleri kabahat olarak nitelendirmiştir³³.

Kanaatimizce de İİK'da düzenlenen ve disiplin hapsi ve tazyik hapsi özgürlüğü kısıtlayan sonuçlar öngörse de suç olarak değerlendirilemez. Çünkü ceza hukukumuzda suç karşılığında uygulanacak yaptırımlar yoruma yer verilmeyecek şekilde açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla bizde bu çalışmamızda İİK'da düzenlenen ve netice itibarıyla hapis ile hapis ve adli para cezası sonucu doğuran suçları icra suçu adı altında değerlendireceğiz.

V. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN FİİLLERİN NİTELENDİRİLMESİ

İİK'da yaptırıma bağlanan fiiller yine aynı kanunun “cezai hükümler” başlığı adı altında 16. bab'ta düzenleme altına alınmıştır. İcra takibi sürecinde borçlu ve üçüncü şahıslar tarafından gerçekleştirilen bir takım fiiller, bu bölümün 331/1, 332, 333/a, 335, 337/a, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344 ve 345/b. maddelerinde düzenlenmiş ve cezai yaptırıma bağlanmıştır. Ayrıca İİK'nın 76. maddesinde³⁴ 16.

³³ “Görüldüğü gibi, İcra ve İflas Yasasının 16. bab kapsamındaki fiiller ikili bir ayrıma tabi tutularak, bir kısım eylemler suç olarak düzenlenip, hapis ve adli para cezası şeklinde yaptırımlara bağlanmış, diğer bir kısım eylemler ise, kabahat olarak düzenlenmek suretiyle, yaptırımları disiplin veya tazyik hapsi şeklinde belirlenmiştir.”, CGK, 25/04/2016, E. 2006/16, K. 2016/127

³⁴ İİK Madde 76 – (Değişik: 24/5/1962 - 51/ 1md.) Hapis ile tazyik: Mal beyanında bulunmayan

bab'tan müstesna bir fiil daha düzenleme altına alınmıştır. İİK hangi eylemlerin yasaklandığını ve yaptırımlarının neler olduğunu göstermiş ve düzenlemeye kavuşturmuştur. Bu cümleden olarak İİK'da düzenlenen disiplin hapsi ve tazyik hapsi yaptırımları ile hapis cezası ile hapis ve adli para cezasını oluşturan fiiller “*mal beyanında bulunmama (m. 76)*”, “*alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudu eksiltme (m. 331/1)*”, “*acizine kendi fiiliyle sebebiyet verme veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma (m. 332)*”, “*ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu (m. 333/a)*”, “*kiracının cezalandırılacağı haller (m. 335)*”, “*ticareti terk edenlerin cezası (m. 337/a)*”, “*hakikate muhalif beyanda bulunma (m. 338/1)*”, “*hakkında aciz vesikası olan borçlunun asgari ücretin üstündeki kazancını icra dairesine yatırmama eylemi (m. 338/2)*”, “*beyandan sonra mal ve kazançta olan tezayüdü bildirmeme (m. 339)*”, “*borçlunun ödeme şartını ihlali (m. 340)*”, “*çocuk teslimi emrine muhalefet (m. 341)*”, “*icra dairesi tarafından teslim edilen taşınmaza veya gemiye tekrar girenlerin cezası (m. 342)*”, “*ilam hükümlerine muhalefet (m. 343)*”, “*nafakaya ilişkin kararlara uymamama (m. 344)*”, ve “*artırmadan çekilme (m. 345/b)*” olmak üzere toplam da 15 tanedir.

İİK'da düzenlenen fiillerin bir bölümü için hapis ile hapis ve adli para cezası bir bölümü için disiplin hapsi ve tazyik hapsi öngörüldüğünü yukarıda ifade etmiştik. Bu bakımdan icra takibi aşamasında gerçekleştirilen ve cezayı gerektirecek eylemler için uygulanacak yaptırımlarda farklılıklar bulunmaktadır.

İİK'da yaptırım gerektiren eylemler düzenlenmiş olmasına ve bu eylemler için farklı türde yaptırımlar öngörülmesine karşın bu maddelerin başlıkları ve içeriğinde eylemler hakkında herhangi bir nitelendirme yapılmamıştır. Başka bir ifadeyle İİK'da yaptırım sonucunu doğuran eylemlerin suç mu, tedbir mi veya kabahat mi olduğu açık bir şekilde belirtilmemiştir. Yürürlükten kaldırılan 765 sayılı TCK'da suç, cürüm ve kabahatler adı altında ikili bir ayrıma tabi tutulmuştu. Bir suçun cürüm-kabahat değerlendirmesi o suç için düzenlenen cezanın niteliğine bakılmak suretiyle tespit

borçlu, alacaklının talebi üzerine beyanda bulununcaya kadar icra mahkemesi hakimi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere hapisle tazyik olunur. Ancak bu hapis üç ayı geçemez.

edilmekte, maddede düzenlenen suçun cezası kamu hizmetlerinden yasaklılık, ağır para cezası, hapis ve ağır hapis ise o suç cürüm, eğer suçun cezası belirli meslek ve sanatın tatili, hafif para cezası ve hafif hapis ise o suç kabahat olarak tanımlanmıştı (765 s. TCK m. 11). 2005 yılında hukuk sistemimizde yerini alan 5237 sayılı yeni TCK bu ayrımı kaldırmış ve cürüm yerine suç ibaresi kullanmış ve suç karşılığında yaptırım olarak sadece adli para cezası ve hapis cezası düzenlenmiştir (TCK m. 45). Kabahatler ise TCK'nın kapsamına alınmamıştır³⁵.

Yeni TCK'da düzenleme altına alınmayan ve suç olarak tanımlanmayan kabahatlerin önemli bir kısmı 5326 sayılı KK'da düzenlenmiştir. Kabahat terimi KK'da, kanunun karşılığında idari yaptırım cezasının uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır denilmek suretiyle tanımlanmış (KK m. 2) ve idari yaptırım olarak yalnızca idari para cezası ve idari tedbir verilebileceği belirtilmiştir (KK m. 16). Kabahatler konusunda getirilmiş olan yeni model ile birlikte diğer kanunlarda düzenlenmiş olan “hafif hapis” ve “hafif para cezası” gerektiren eylemlerde 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 7. maddesi gereğince idari para cezasına çevrilmiştir. Böylelikle KK'da düzenlenen eylemler ile diğer kanunlarda düzenlenen “hafif hapis” ve “hafif para cezası” öngören eylemler kabahat sayılmıştır³⁶.

Yukarıda ifade edildiği üzere ceza hukukumuzda, hukuka aykırılık teşkil eden ve yaptırım öngören eylemler nitelendirme bakımından ikiye ayrılmış, kanuna aykırı davranışların yaptırımı hapis veyahut adli para cezası ise o fiil suç, eğer eylemlerin yaptırımı idari para cezasıysa o eylem kabahat olarak nitelendirilmiştir. Bu bilgiler ışığında İİK'nın 331/1, 332, 333/a, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b. maddelerinde düzenlenmiş olan ve neticesi itibariyle hapis ve adli para cezası gerektiren eylemler TCK'nın 45. maddesi gereğince suçtur. Bununla beraber kanunun 76, 338/2, 339, 340, 341, 343 ve 344. maddelerinde düzenlenen tazyik hapsi ve disiplin hapsi yaptırımı

³⁵ Günay, s. 24.

³⁶ Günay, s. 25.

doğuran eylemlerin suç, kabahat veya tedbir sayılıp sayılmayacağına ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür³⁷.

Bir görüşe göre, İİK'nın "cezai hükümler" başlıklı 16. babında düzenlenmiş olan eylemler 31/05/2005 tarih 5358 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle, kabahatler ve suçlar olarak ikiye ayrılmış, disiplin hapsi ve tazyik hapsi yaptırımını öngören eylemler kabahat, hapis ve adli para cezası gerektiren eylemler ise suç, olarak düzenleme altına alınmıştır³⁸.

Başka bir görüşe göre ise, *kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekrre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen* disiplin hapsiyle icra hakimi tarafından verilen tazyik hapsi, KK çerçevesinde kabahat olarak değerlendirilemez, çünkü KK'da kabahat teriminin tanımı "kanunun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık" (m. 2), idarî yaptırımın karşılığı olarak "idarî para cezası ve idarî tedbirlerden ibarettir" (m. 16) denilmek suretiyle hüküm altına alınmıştır³⁹.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise, "müeyyidesi disiplin ve tazyik hapsi olarak belirlenen fiiller sebebiyle temyiz yoluna başvurulmaması..."⁴⁰ nedeniyle bu fiillerin suç olarak nitelendirilmeyeceğini kabul etmiştir.

³⁷ Günay, s. 25.

³⁸ Çolak, Haluk/Altun, Uğurtan, "Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak Disiplin ve Tazyik Hapsinin Hüküm ve Sonuçları", Adalet Dergisi, Ocak, 2007, s.27, http://www.yayin.adalet.gov.tr/adalet_dergisi/sayi27.htm

³⁹ Yalçın, İsmail, Yeni Ceza Adalet Sisteminde Kabahatler, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s. 16-17.

⁴⁰ Müeyyidesi disiplin ve tazyik hapsi olarak belirlenen ve yukarıdaki açıklamalar ışığında suç olarak nitelendirilmeyen eylemlerden dolayı (01.06.2005 tarihinden sonra verilen kararların, "Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.01.2005 gün ve 2005/16 HD-146 Esas, 2005/139 Karar sayısı ilamında da belirtildiği üzere) yasa değişikliğinde geçici düzenlemeyle aksi belirtilmediği için 5358 sayılı Yasanın 353/1. fıkrası uyarınca itiraz yasa yoluna tabi olması gerekmektedir." gerekçeleriyle itiraz yasa yoluna başvurularak, CGK, E. 2006/16HD., K. 2006/127

Bir başka görüş ise, disiplin ve tazyik hapsi özellikleri ve meydana getirdiği netice itibariyle hükmedilen bir ceza değildir. Hukuk sisteminin güvenilir bir şekilde ilerlemesini sağlamak maksadıyla kişiyi manevi baskı ile tazyik etmek, zorlama amacına yönelik önlemedir⁴¹.

Başka bir görüşe göre ise İİK'da 5358 sayılı kanunla yapılan değişiklikle daha önce kabahat olarak düzenlenmiş bir çok fiil suç olmaktan çıkarılıp disiplinsizlik eylemi olarak düzenleme altına alınmıştır⁴².

Yukarıda belirtilen görüşler ve mütalaamız çerçevesinde İİK'da düzenlenmiş olan, disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiillerin KK'da yapılan tanımlar ışığında kabahat olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Yine İİK'da düzenlenen tazyik hapsi ile disiplin hapsi gerektiren eylemler suç olarak da nitelendirilemez. Suç olan fiiller karşılığı ceza ve/veya güvenlik tedbiri olan fiillerdir. Her ne kadar İİK'nın 76, 338/2, 339, 340, 341, 343 ve 344. maddelerinde disiplin hapsi veya tazyik hapsi öngörülmüş olsa da bunlar suç değildir. Kanaatimizce İİK'da düzenlenen ve disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiiller cezai yaptırım sonucu doğuran ve istenilen işin yapılmasıyla da bütün sonuçlarıyla ortadan kalkan bir tedbir türüdür diyebiliriz.

VI. YAPTIRIMLARINA GÖRE FİİLLER

A. Genel Olarak

2004 sayılı İİK'da düzenlenmiş olan fiillere öngörülen yaptırımlar, tazyik hapsi, disiplin hapsi, hapis cezası ile hapis ve adli para cezasıdır. Tazyik hapsi ile disiplin hapsi kanunun 76, 338/2, 339, 340, 341, 343 ve 344. maddelerinde, hapis cezası ile hapis ve adli para cezası öngören icra suçları ise kanunun 331/1, 332, 333/a, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b. maddelerinde düzenleme altına alınmıştır.

⁴¹ Aşık s. 2531;Kuru, Baki, İcra İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006, s. 351.

⁴² Coşkun, Mahmut, Son Değişikliklerle Birlikte Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu Cilt III. Ankara, 2013, s. 4017.

Görüldüğü gibi İİK’da yer alan fiiller, ya disiplin ve tazyik hapsini gerektiren fiiller veya adli para cezası ve hapis cezası gerektiren fiiller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Aşağıda bu ayrım belirtilecektir.

B. Disiplin ve Tazyik Hapsini Gerektiren Fiiller

İİK’da bazı fiiller için disiplin hapsi ve tazyik hapsi yaptırımları düzenlendiğini görmekteyiz. Buna göre İİK’nın 76. maddesinde düzenlenmiş olan “*mal beyanında bulunmama*”, İİK’nın 338/2. maddesinde düzenlenmiş olan “*asgari ücretin üstünde bir geçim sürdürdüğü bildirmeme*”, 340. maddesinde düzenlenmiş olan “*borçlunun ödeme şartını ihlali*”, 341. maddesinde düzenlenmiş olan “*çocuk teslimi emrine muhalefet*”, 343. maddesinde düzenlenmiş olan “*ilam hükümlerine muhalefet*”, 344. maddesinde düzenlenmiş olan “*nafakaya ilişkin kararlara uymama*” fiilleri için tazyik hapsi, İİK’nın 339. maddesinde düzenlenmiş olan “*beyandan sonra mal ve kazançta olan tezayüdü bildirmeme*” fiili için disiplin hapsi öngörülmüştür.

Disiplin hapsi 5358 sayılı kanun ile İİK’da yapılan değişiklikler sonucunda uygulanmaya başlanmıştır. İİK’da disiplin hapsi yaptırımı öngörülmesine rağmen bu yaptırımla ilgili herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Ceza hukukumuzda bakıldığında ise disiplin hapsinin 5271 sayılı CMK’nın 2. maddesinin 1. bendinde tanımlandığını görülmektedir. Buna göre, disiplin hapsi “*Kısmî bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, ön ödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis*” olarak hüküm altına alınmıştır.

Disiplin hapsi kurumu ile ilgili olarak öğretide değerlendirmeler yapılmış ve niteliği ile ilgili bir takım sonuçlar ortaya çıkmıştır. Kişiye kamu düzeninin korunması amacıyla bazı yükümlülükleri yerine getirinceye kadar özgürlüğünden mahrum bırakan yaptırımlar verilmektedir. Disiplin hapsi kamusal faaliyetin yürütülmesine ilişkin kurallara aykırı davranışta bulunan kişiler hakkında uygulanan ve kurallara uygun davranmalarını sağlamak amacı taşıyan yaptırım şeklidir. Kişinin belli bir

yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde bu yükümlülüğe uygun davranmasını sağlamak amacıyla uygulanan bir yaptırım türüdür⁴³. Ancak bu zorunluluk belli bir süreye kadar olabilir. Bu sürenin dolması ile birlikte kişi, yükümlülüğünün gereğini ifa etmemiş olsa dahi özgürlüğünden yoksun bırakılma cezasının uygulanmasına son verilerek serbest bırakılması gerekir⁴⁴. Eğer kişi bu yükümlülüğü yerine getirirse disiplin hapsinin infazı sona erer.

Disiplin hapsinin Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenmiş olan eşitlik ilkesine aykırı olduğundan bahisle Anayasa Mahkemesine iptali için başvurulmuş Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu karar⁴⁵ ile disiplin hapsinin Anayasa'nın 2. maddesindeki

⁴³ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 2018, s. 798, 799.

⁴⁴ Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2011 s. 672.

⁴⁵ "...16.04.2008 tarih ve 26849 sayılı resmi gazete, Anayasa Mahkemesinin 28/02/2008 tarihli ve 2006/71 esas, 2008/69 sayılı kararı, Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmiştir. Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlardaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamaz. Öte yandan, Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk Devletinde hangi eylemlerin suç sayılacağı ve bu suçları işleyenlere ne tür ve miktarda ceza verileceği yasa koyucunun belirleyeceği bir alandır. İnfaz hukukunun maddi ceza hukukunu tamamladığı ve onun ayrılmaz parçası olduğu gözetildiğinde, hangi cezaların ertelenip ertelenmeyeceğinin, seçenek yaptırımlara çevrilip çevrilemeyeceğinin, önödeme, uygulanıp uygulanmayacağıının, tekerrüre esas olup olmayacağıının, şartla salıverilme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağıının veya adli sicil kayıtlarına geçirilip geçirilmeyeceği konusunun Anayasa'ya ve Ceza Hukukunun genel ilkelerine aykırı olmamak koşuluyla yasa koyucunun takdir yetkisi içinde olduğunun kabulü gerekir. Buna göre cezanın ertelenmesi, seçenek yaptırımlara çevrilebilmesi, önödeme uygulanabilmesi ya da şartla salıverilme hükümlerinin uygulanması, mahkûm için bir hak değildir. Ertelemenin hükümlü için yasal bir hak olmayıp, bir lütuf ve atıfet, toplum bakımından da yararlı bir uygulama olduğu kabul edilmektedir. Ancak, suçun ağırlığı genellikle toplumdaki olumsuz sonuçları ile yarattığı endişe ve huzursuzlukla orantılı bulunduğuna göre, suç, cezayı ve ertelemeyi takdir ve tayin etmek yasama meclisinin yetkisinde olup, toplumda değişen koşullar gözetildiğinde, sınırlarının genişletilmesi ve cezalarının artırılıp erteleme dışı bırakılması da doğaldır. Bu nedenle, cezası erteleme dışı bırakılan suçlarla diğerlerinin doğurduğu sonuçların aynı olduğu kabul edilemeyeceği gibi, onlara verilen cezalarla korunmak istenen hukuki yararın da farklı olduğu açıktır. İtiraza konu yasa kuralı ile disiplin hapsi gerektiren eylemleri işleyenler arasında herhangi bir ayırım yapılmaması ve suç olduğu kabul edilen eylemleri işleyenlerin aynı durumda bulunmamları nedenleriyle, disiplin hapsi cezası için genel kurallardan ayrı olarak farklı özelliklerin öngörülmesi Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık

eşitlik ilkesine aykırı olmadığını, düzenlemenin yasa koyucunun takdirinde olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir. Kanaatimizce de disiplin hapsi Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı değildir. Çünkü kanun koyucu bir suç için hapis veya adli para cezası öngöreceği gibi kişiden istenileni yapması için onu zorlayacak yaptırım da öngörebilir⁴⁶.

Disiplin hapsi kanundaki tanımından da anlaşılacağı üzere, süresi ne olursa olsun TCK'nın 50. maddesindeki seçenek yaptırımlara ve özellikle de para cezasına çevrilmesi mümkün değildir. Ayrıca TCK'nın 75. maddesine göre üst sınırı altı aya kadar hapis cezaları hakkında ön ödeme mümkün ise de disiplin hapsi yaptırımında ön ödeme uygulanamayacaktır. Disiplin hapsi tekerrüre esas alınamaz. Disiplin hapsi alan hükümlü hakkında koşullu salıverme ve erteleme hükümlerinin uygulanması da mümkün değildir. Disiplin hapsinin diğer bir özelliği de adli sicil kaydına işlenmemesidir⁴⁷.

Disiplin hapsi de yapısı itibarı ile İİK'da düzenlenen bazı fiiller için doğru bir yaptırım türüdür. Çünkü disiplin hapsinin öngörüldüğü bazı fiillerde (örneğin, mal beyanından sonra mal ve kazançta meydana gelen artışları bildirmemek) borçlunun istenilen şeyi yapması amaçlanmaktadır⁴⁸.

Disiplin hapsinin uygulanması için hangi fiiller karşılığında disiplin hapsinin uygulanacağını kanunla öngörülmüş olması gerekir. Yine süresinin maktu veya üst sınırı gösterilmek suretiyle kanunla belirlenmiş olması gerekir. Kişi hürriyetinden yoksun bırakması nedeniyle disiplin hapsine ancak hakim tarafından karar verilebilir⁴⁹.

oluşturmaz.” Polat, Abdulkadir, İcra Suçları, Basılmamış Yüksek Lisans Projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 13.

⁴⁶ Polat, s. 14.

⁴⁷ Çolak, Haluk, İcra ve İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara 2005, s. 61.

⁴⁸ Polat, s. 15.

⁴⁹ Özgenç, 2018, s. 799, 800.

İİK’da düzenlenen ve diğer bir yaptırım türü olan tazyik hapsi kanunun, 76, 338/2, 340, 341, 343 ve 344. maddelerinde düzenlenen fiilleri kapsamaktadır. Tazyik hapsi 2004 sayılı Kanun açısından yeni bir düzenleme olmayıp, 5358 sayılı kanun ile uygulama alanı genişletilmiştir⁵⁰.

Ceza hukukumuzda ve takip hukukumuzda tazyik hapsinin herhangi bir tanımı yapılmamıştır. Ancak bu yaptırım türü, “suç karşılığı verilen ceza yaptırımının aksine tazyik hapsi, borçlunun bir yükümlülüğün gereğini yerine getirmesi sağlanıncaya kadar uygulanan, edim yerine getirilince de geçici olarak kaldırılan borcun tamamı ödendikten sonra bütün sonuçlarıyla ortadan kalkan özgürlüğü kısıtlayıcı bir yaptırım, bir şeyi yapmaya zorlayan bir tedbirdir”⁵¹ şeklinde tanımlanabilir. Başka bir tanımda ise, “tazyik hapsinin de disiplin hapsi gibi seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, ön ödeme kurumu uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen özgürlüğü kısıtlayan bir yaptırım şekli olduğu ifade edilmekte”⁵² ve bu tanımın gerek öğretide ve gerekse uygulamada kabul edildiği şeklindedir.

Tazyik hapsi yaptırımı disiplin hapsinde olduğu gibi seçenek yaptırımlara çevrilemez ve tekerrüre esas olmaz⁵³. Tazyik hapsinde borçlu yükümlülüğün gereğini yerine getirince, derhal serbest bırakılmalıdır⁵⁴. Tazyik hapsi yaptırımının infazı ertelenmez, adli sicil kayıtlarına işlenmez, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ve denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanamaz⁵⁵ (CGTİHT m. 193/4). Tazyik hapsinin infazında CGTİHK’nın 110. maddesinde öngörülen özel infaz usulleri

⁵⁰ Yılmaztekin, Hasan K., “İcra ve İflas Suçlarında ve Bunlara İlişkin Yargılama Hukukundaki Yeni Boyut Üzerine Gözlemler”, Legal Hukuk Dergisi, Haziran 2006, S. 42, s. 1677.

⁵¹ Duygulu, İsmail, “Genel Olarak İcra İflas Suçları”, Legal Hukuk Dergisi, İstanbul 2005, S.35, s. 3967.

⁵² Uyar, Talih, “5358 Sayılı ve 31.05.2005 Tarihli İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu’nun Getirdiği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.59, Temmuz-Ağustos 2005 s. 320.

⁵³ Halman Çetin, Emine, İcra ve İflas Suçları, İzmir, 2007, s. 201.

⁵⁴ Kaçak, Nazif, En Son Değişikliklerle Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2006, s. 267.

⁵⁵ 11. CD, E., 2013/6656, K. 2013/4666

uygulanmaz⁵⁶. Netice itibariyle özellikleri belirtilen tazyik hapsi, üst sınırı belli olan ve belli bir süreye kadar özgürlükten alıkoyan bir yaptırım türüdür⁵⁷.

Tazyik hapsinde kişinin yükümlülüğe aykırı davranmamak hususunda bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Bazı durumlarda yükümlülüğe uygun davranmaya, yükümlülüklerinin gereğini yerine getirmeye belli ölçüde zorlanmakta ve bu amaçla bir süreye kadar hürriyetinden yoksun bırakılmaktadır. Hürriyetten yoksun bırakma olgusu bir disiplin hapsi niteliği taşımakla beraber, yükümlülüğün yerine getirilmesi halinde yaptırımın uygulanmasına son verilmektedir. Bu hapiste kanunda azami süre öngörülmekte, bu sürenin dolması halinde yükümlülüğü yerine getirmemiş olsa bile yaptırımın uygulanmasına son verilmektedir. Tazyik hapsi de nitelik itibariyle bir disiplin hapsidir. Tazyik hapsine de ancak hakim karar verebilir⁵⁸.

Kanun koyucu İcra ve İflas Kanununda hem disiplin hapsine hem de tazyik hapsine yer vermiştir. Kanun koyucu kişiye yükümlülük yüklediği ve bu yükümlülüğün yerine getirilmediği durumda disiplin hapsini kabul etmiş (m. 339), yükümlülüğü bulunan kişinin bunu yerine getirmesi için zorlamak istediği durumlarda ise tazyik hapsini kabul etmiştir.

C. Hapis Cezası ve Adli Para Cezasını Gerektiren İcra Suçları

1. Genel Olarak

Ceza Kanunumuzun 45. maddesinde suç karşılığında tatbik edilecek cezalar hapis ve adli para cezası olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur. Dolayısıyla kanunda suç teşkil eden bir hüküm ihlal edildiği bir durumda hapis veya adli para cezası öngörülebileceği gibi, suç karşılığında hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülebilir⁵⁹.

⁵⁶ Çolak/Altun, s. 27.

⁵⁷ Artuç, Mustafa/Bıkmaz, Raif, Açıklamalı-İçtihatlı İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara, 2005, s. 27.

⁵⁸ Özgenç, 2018, s. 800-802.

⁵⁹ Günay, s. 34.

Takip hukukumuzun ana kaynağı olan İİK’da düzenleme altına alınmış olan icra suçları ile ilgili müeyyideler hapis veya hapis ve adli para cezası ya da sadece adli para cezası olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle TCK’nın genel hükümlerinin özel kanunlarda düzenlenmiş ceza içeren suçlar içinde geçerli olacağını düzenleyen 5. maddesinin atıfta bulunmasıyla, TCK’nın genel kısmında düzenlenmiş olan hapis ve adli para cezasına ilişkin hükümler İİK’nın 331/1, 332/1, 333/a, 333/a-2, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b. maddelerindeki icra suçlarına da uygulanacaktır⁶⁰.

2. Hapis Cezası Gerektiren İcra Suçları

a) İcra Suçları

İİK’nın 332/1. maddesinde düzenlenmiş olan “*aczine kendi fiiliyle sebebiyet verme veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma*”, 337/a. maddesinde düzenlenmiş olan “*ticareti terk edenlerin cezası*”, 338/1. maddesinde düzenlenmiş olan “*hakikate muhalif beyanda bulunma*”, 342. maddesinde düzenlenmiş olan “*icra dairesince teslim edilen taşınmaza veya gemiye tekrar girme*” icra suçlarına hapis cezası öngörülmüştür. Yine kanunun 331. maddesinde düzenlenmiş olan “*alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu eksiltme*”, 333/a. maddesinde düzenlenmiş olan “*ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu*”, 335. maddesinde düzenlenmiş olan “*kiracının cezalandırılacağı haller*” ve 345/b. maddesinde düzenlenmiş olan “*artırmadan çekilme*” icra suçları için de hapis cezası ile birlikte adli para cezası hüküm altına alınmıştır.

Ceza Kanunumuzda “*Suç karşılığında yaptırım olarak uygulanan cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır*” denilmesi suretiyle, hapis ve adli para cezası olmak üzere iki ceza türü kabul edilmiştir⁶¹. Bu iki ceza türünden birisi olan hapis cezası, kanunda suç olarak öngörülen düzenlemeyi ihlal eden kişiye verilen ve kişinin özgürlüğünü kısıtlama sonucunu doğuran yaptırım olarak tanımlanabilir⁶². Yasama

⁶⁰ Günay, s. 35.

⁶¹ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 807.

⁶² Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2010, s. 492.

organı ceza hukukunun 45. maddesinde ceza yaptırımlarının neler olduğunu açıklamış ve 46. maddede ise, hapis cezaları ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası demek suretiyle hüküm altına almıştır⁶³. Bu suçlardan süreli hapis cezası hükmedilen ceza miktarına göre kısa veya uzun süreli olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuştur⁶⁴. Süreli hapis cezası kanunda aksi belirtilmediği sürece bir aydan az yirmi yıldan çok olamaz. Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası ise kısa süreli hapis cezasıdır.

Bu bilgiler ışığında cezai hükümleri düzenleyen İİK'nın 16. babında genellikle *“onbeş gün ile altı ay arasında hapis”*, *“üç ay ile bir yıl arasında hapis”*, *“bir yıla kadar hapis”*, *“üç ay ile iki yıl arasında hapis”*, *“altı ay ile iki yıl arasında hapis”* *“altı ay ile üç yıl arasında hapis”* olmak üzere, hapis cezası miktarlarının üst sınırları *“altı ay”*, *“bir yıl”*, *“iki yıl”* veya *“üç yıl”* düzenlenmiştir. Dolayısıyla TCK'nın 5. maddesinin atıfta bulunmasıyla TCK'nın 49/1. maddesine istinaden, bu cezalar süreli hapis cezasıdır. Eğer hakim tarafından yargılama sonunda verilen hapis cezası miktarı bir yılın altında kalırsa, o halde ceza kısa süreli hapis cezası olacaktır⁶⁵ (TCK m. 49/2).

b) Hapis Cezalarında Seçenek Yaptırımlara Çevirme

İİK'da düzenlenen ve yargılama sonunda verilen hapis cezası bir yıl veya daha az süreli olması halinde hükmedilen ceza kısa süreli hapis cezası olması nedeniyle TCK'nın 50. maddesi gereğince seçenek yaptırımlara çevrilebilir, bu yaptırımların neler olduğu aynı madde de seçimlik olarak sayılmıştır⁶⁶. Burada seçenek yaptırımların amacının hüküm alan kişinin ailesi ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerinin bozulmaması⁶⁷ ayrıca zorunlu bir neden olmadıkça cezaevine konulmaması olduğunu söyleyebiliriz⁶⁸. Bu cümleden olarak hüküm alan kişi hakkında seçenek yaptırımlara

⁶³ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 808.

⁶⁴ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 811.

⁶⁵ Günay, s. 35-36.

⁶⁶ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısmı, Ankara, 2009, s. 390.

⁶⁷ Eşitli, Ezgi Aygün, “Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.65, 2016 s. 77.

⁶⁸ Yılmaztekin, s. 1678-1679.

çevirmede suçlunun kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu, yargıla sürecinde duyulan pişmanlık ve suçun işlenmesindeki özelliklere bakılması gerekir⁶⁹.

TCK'nın 50. maddesinde kısa süreli hapis cezasının hangi seçenek yaptırımlara çevrileceği tahdidi olarak sayılmıştır⁷⁰. Madde metnine göre kısa süreli hapis cezası adlî para cezasına, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir (TCK m. 50).

Kısa süreli hapis cezalarında seçenek yaptırımlara çevirmede, takdir yetkisi yargılamayı yapan makamdadır. Ancak yargılama makamının kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi veya çevrilmemesi kararında yasal ve yeterli gerekçelendirmeyi yapması gerekir⁷¹. Ayrıca bazı hallerde seçenek yaptırımlara çevirme zorunlu kılınmış veya yasaklama getirilmiştir⁷². Bu cümleden olarak suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hallerde, hapis cezasına hükmedilmişse, artık bu ceza adlî para cezasına çevrilemeyecektir. Fakat kanunda bazı şartların olması halinde birinci fıkrada belirtilen hususları dikkate alarak güvenlik tedbirine çevirmede hakime takdir yetkisi tanınmıştır⁷³. Örneğin, ceza kanunumuzun 50/3. maddesi “*Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği*

⁶⁹ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 813.

⁷⁰ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 815.

⁷¹ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 815.

⁷² Günay, s. 36.

⁷³ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 814.

tarihte onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, birinci fıkrafta yazılı seçenek yaptırımlardan birine çevrilir” hükmüne yer vermiştir. Madde metninde süre ve yaş açısından koşulların oluşmasıyla, yargılama makamına seçenek yaptırımlardan birisine çevirip çevirmede takdir yetkisi vermese de, adli para cezası ve tedbirden herhangi birine çevirmede bu yetki verilmiştir⁷⁴. Seçenek yaptırımlara çevirme kurumu genel olarak kısa süreli hapis cezaları için öngörülmüşse de bilinçli taksir haricindeki taksirli suçlara da uygulama imkânı tanınmıştır. Ancak bu fıkranın uygulanması için kanunda aranan diğer şartların gerçekleşmesi gerekmektedir⁷⁵.

Yukarıda ifade edildiği üzere icra kanunumuzun 331/1, 332/1, 333/a, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b maddelerinde hüküm altına alınan ve hapis cezası öngören icra suçlarından dolayı yapılan yargılama sonunda bir yıl veya daha az hapis cezasına hükmedilmesi halinde bu ceza kısa süreli hapis cezası olacaktır. Dolayısıyla kanunda aksine bir düzenleme yoksa ve şartlar oluşmuşsa ve yukarıdaki madde de belirtilen suçlardan dolayı kısa süreli hapis cezasına hükmedilmişse bu ceza TCK’nın 5. maddesinin atıfta bulunmasıyla TCK’nın 50/1. maddesindeki seçenek yaptırımlara çevrilebilir⁷⁶. Ancak konusu şikâyet tabi olan ve İİK’nın 331/1, 332/1, 333/a, 337/a ve 338/1. maddelerinde öngörülen icra suçlarına, İİK’nın 354. maddesinin tatbiki gerektiği hallerde TCK’nın 50/1-b maddesinin uygulanması mümkün değildir⁷⁷. Zira TCK’nın 50/1-b. maddesi şikâyetle bağlı suçlarda müştekisinin feragat etmesi veya borcun itfa edildiği sabit olursa dava ve cezanın düşmesi gerekeceğinden (İİK m. 354) uygulanamayacaktır⁷⁸. Ancak şikâyetle bağlı olmakla beraber şikâyetten feragat edilmeyen hallerde veya borcun ödenmediği hallerde tatbik edilebilecektir. Ayrıca

⁷⁴ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 814.

⁷⁵ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 814.

⁷⁶ “... 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5358 sayılı kanun’un 23.maddesi ile 2004 sayılı İİK’nın 352/b maddesinin yürürlükten kaldırılmış olması karşısında, hükmedilen cezanın şartları bulunduğu takdirde seçenek yaptırımlara çevrilmesine ve ertelenmesine engel bir durum bulunmadığının anlaşılması üzerine...” 19. CD, E., 2018/1307, K. 2018/6591

⁷⁷ Ercan, s. 76.

⁷⁸ “5237 sayılı TCK’nın 50/1-b maddesinin İİK’nın 354.maddesinin tatbikinin gerektiği hallerde uygulanamayacağı gözetilmeksizin, fail hakkında verilen hapis cezasının, zararın tamamen tazmini suretiyle giderilmesi seçenek yaptırımına çevrilmesine karar verilmesi..” 16. HD, E., 2010/7656, Coşkun, s. 4201.

TCK m. 50/1-b maddesi şikâyetle bağlı olmayan ve hapis cezasının öngörüldüğü İİK'nın 335, 342 ve 345/b maddeleri hakkında da uygulanabilecektir.

c) Hapis Cezalarında Erteleme

Erteleme kurumu, TCK'nın 51. maddesinde düzenlenmiş olup iki yıl veya daha az süreyle hapis cezası verilmesi halinde uygulanabilir. Erteleme kararının verilmesi için talepte bulunma şartı aranmamıştır. Ancak hâkimin olumlu veya olumsuz karar vermesi halinde gerekçe gösterme zorunluluğu vardır⁷⁹. Erteleme kurumunun uygulanabilmesi için kişinin, daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması ve suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir (TCK m. 51/1-a-b). Cezanın ertelenmesi, mağdurun ve kamunun uğradığı zararın aynen iadesi, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şartına bağlanabilir, bu durumda şart gerçekleşinceye kadar cezanın infazına devam edilir, şartın gerçekleşmesi halinde hükümlü hakim kararıyla cezaevinden salıverilir (TCK m. 51/2). Ayrıca cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir, denetim süresi içinde hükümlüye bazı yükümlülükler yüklenilebilir (TCK m. 51/3-4). Denetim süresi yükümlülükler uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır (TCK m. 51/8).

Erteleme kurumunu İİK'da düzenlenen icra suçları çerçevesinde değerlendirdiğimizde, kanunun 352. maddesinin b fıkrasının 31/05/2005 tarih 5358 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılması neticesinde disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiiller dışındaki cezalara uygulanmasına engel bulunmamaktadır⁸⁰. Dolayısıyla kanunun 331/1, 332/1, 333/a, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b maddelerinde düzenleme altına alınan ve hapis cezası sonucunu doğuran icra suçları nedeniyle yapılan yargılama sonucunda iki yıl ve daha az hapis cezasına hükmedilirse,

⁷⁹ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler s. 431.

⁸⁰ Sarı, s. 60.

bu ceza TCK'nın 5. maddesinin atıfta bulunmasıyla yine aynı kanunun 51/1. maddesinde düzenlenmiş olan diğer şartların varlığı halinde ertelenebilecektir.⁸¹

3. Adli Para Cezası Gerektiren İcra Suçları

İİK'nın 331/1. maddesinde düzenlenmiş olan *“alacaklısını zarara sokmak kasdiyle mevcudunu eksiltme”*, 333/a. maddesinde düzenlenmiş olan *“ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu”*, 335. maddesinde düzenlenmiş olan *“kiracının cezalandırılacağı haller”* ve 345/b. maddesinde düzenlenmiş olan *“artırmadan çekilme”* suçları için hapis ve adli para cezası, 333/a-2. maddesinde düzenlenmiş olan *“ticari işletmede yöneticinin borçlarını taksirle ödememesi”* suçu için ise sadece adli para cezası düzenleme altına alınmıştır.

Adli para cezası ceza hukukumuzda hapis cezası dışındaki diğer ceza türüdür⁸². Bu itibarla adli para cezası, TCK'nın 52. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen usule göre tayin olunacak bir miktar paranın Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir (CGTİHK m. 106/1). Bu ceza türü tıpkı hapis cezası gibi suç karşılığında düzenlenmiş olup, hapis cezasını aksine, kişinin malvarlığına yönelik bir cezadır⁸³. Adli para cezası hapis cezasına nazaran daha olumlu bir cezadır, çünkü bu cezanın kişinin sosyal ve ekonomik yaşamına engel olmaması, kişiyi özgürlüğünden alıkoymaması, devlet bütçesine külfet yüklememesi gibi kişinin lehine sunulan gerekçeleri vardır⁸⁴.

Adli para cezasının özellikleri ve uygulaması ceza kanunumuzda düzenlenmiştir. Bu cümleden olarak adli para cezası *“beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir”* (TCK m. 52/1). Adli para cezası kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde

⁸¹ Günay, s. 38.

⁸² Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 850.

⁸³ Aşık, s. 2530.

⁸⁴ Bakıcı, Sedat, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara, 2008, s. 1178.

bulundurularak, bir gün karşılığı en az yirmi en fazla yüz türk lirası olarak takdir edilir (TCK m. 52/2). Kanun metninden de anlaşılacağı üzere ceza kanunumuz gün para sistemini benimsemiştir. Bu sistemde, ceza failin mali gücüne göre belirlenmiş, böylece ekonomik durumları birbirinden farklı olan kişilere, aynı ceza verilerek oluşabilecek eşitsizliklerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır⁸⁵. Hâkim, ekonomik ve şahsî hâllerini göz önünde bulundurarak, sanığa adlî para cezasını ödemesi için hükmün kesinleşme tarihinden itibaren bir yıldan fazla olmamak üzere mehil verebileceği gibi, bu cezanın belirli taksitler hâlinde ödenmesine de karar verebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz (TCK m. 52/4).

Adli para cezası suçunu İİK’da hüküm altına alınan icra suçları açısından değerlendirdiğimizde kanunun 331/1, 333/a-1, 335 ve 345/b maddelerindeki icra suçlarında adli para cezasının hapis cezası ile birlikte düzenleme altına alındığı görülmektedir. Ayrıca kanunun 333/a-2. maddesinde düzenlenmiş olan ticari şirket yöneticisinin şirket borçlarını taksirle ödememesi suçu “*ikibin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur*” şeklinde sadece adli para cezası olarak düzenlenmiştir. Ancak borcunun ifa etmediğinden dolayı hakkında icra takibi başlatılan borçlu ve üçüncü kişilere, takip süresince gerçekleştirdiği bir takım fiillerin icra suçu oluşturduğu gerekçesiyle tekrar mali bir yükümlülük altına sokacak adli para cezası verilmesinin etkili bir çözüm yolu olmadığı aşikârdır⁸⁶.

4. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması

5271 sayılı CMK’da düzenlenmiş olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması, mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucunda iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına veya adli para cezasına hükmedilmesi halinde verilebilir (CMK m. 231/5). Sanık hakkında hükmün açıklanması kararı verilebilmesi için, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, mahkemece, sanığın kişilik

⁸⁵ Bakıcı, .s. 1183.

⁸⁶ Polat, s. 13.

özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iadesi, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi ve ayrıca sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılması teklifini kabul etmesi şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir (CMK m. 231/6).

Yukarıda özellikleri verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna İİK'daki icra suçları açısından baktığımızda, verilen cezalar 231. maddede belirtilen cezalar sınırında kaldığında uygulanabilecektir. Ancak şikâyeteye bağlı icra suçlarında şikâyet hakkından feragat edildiğinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması mümkün değildir. Bu halde kanunun 331/1, 332/1, 333/a, 337/a ve 338/1 maddelerinde düzenlenmiş olan ve hapis cezası sonucunu doğuran icra suçlarına hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanması mümkün değildir. Yine borcun ödenmesi nedeniyle davanın düşmesi halinde bir ceza belirlemesi söz konusu olmayacağından hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesine başvurulması söz konusu olmayacaktır. Konusu şikâyeteye tabi olmayan ve kanunun 335, 342 ve 345/b maddelerinde öngörülen ve resen muhakemesi yapılan icra suçlarında yapılan yargılama sonucunda iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükmedilirse, verilen hükmün açıklanması CMK'nın 231. maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde geri bırakılabilir⁸⁷.

5. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Uzlaştırma

Uzlaştırma kurumu hukuk sistemimize 2006 yılında 5271 sayılı CMK'da yapılan düzenleme ile girmiştir. Bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olarak karşımıza çıkan uzlaştırma kurumu, suçun işlenmesinden sonra, fail ile mağdur arasındaki anlaşmazlığı bağımsız bir uzlaştırmacı aracılığıyla çözüme kavuşturmak ve adaleti sağlamaktır. Bu nedenle uzlaştırma kurumunun asıl amacı failin sebep olduğu zararın

⁸⁷ Ercan, s. 81.

giderilerek, fail-mağdur arasında barışın sağlanması ve onarıcı adalet kavramının gerçekleştirilmesidir⁸⁸.

Uzlaştırma kurumunun kapsam, içerik ve usulüne ait hükümler CMK'nın 253, 254 ve 255 maddelerinde düzenleme altına alınmıştır. Uzlaştırma kurumu soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye tabi suçlar için öngörülmüştür⁸⁹. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye tabi suçun genel ya da özel ceza kanunlarında yer alıp almamasının önemi yoktur, TCK dışındaki diğer kanunlarda düzenlenen suçların takibinin şikâyeteye tabi olması bu suçlarda uzlaştırmaya gidilmesi için yeterlidir⁹⁰. Dolayısıyla bu kanunlarda uzlaştırma kurumunun uygulanması için açık hüküm bulunmasına gerek yoktur. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olmamakla birlikte TCK'da düzenlenen bazı suçlar da uzlaştırma kapsamındadır (CMK m. 253/1-b).

Yukarıdaki bilgiler ışığında bizde bu çalışmamızda İİK'da düzenlenmiş olan icra suçlarını uzlaşma kurumu açısından şikâyeteye tabi icra suçları ve şikâyeteye tabi olmayan icra suçları olarak ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutacağız.

a) Şikâyeteye Tabi İcra Suçlarında Uzlaştırma

İİK'da hüküm altına alınmış olan ve konusu şikâyeteye tabi olan icra suçlarında uzlaştırma kurumunun uygulanıp uygulanmayacağı hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre, TCK'nın genel hükümleri, özel ceza kanunlarını ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağından TCK dışındaki kanunlarda düzenlenen ve konusu şikâyeteye tabi olan suçlar hakkında da uzlaştırmaya başvurulabilir. İİK'nın 354. maddesine istinaden kanunun 331 ile 345. maddelerinde

⁸⁸ Özbek, Mustafa, "Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, S.3, s. 296.

⁸⁹ Özbek, s. 296.

⁹⁰ Şentürk, Candide, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma", Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 29.

düzenlenen suçlardan konusu şikâyeteye tabi olanlarda, müşteki şikâyetinden vazgeçer veya borç ifa edilirse, ceza davası ve cezaya hükmedilmesi halinde ceza tüm sonuçlarıyla düşmektedir, bu madde ile İİK’da düzenlenmiş olan şikâyeteye tabi suçlarda müştekinin zararının giderilmesinin amaçlandığı görülmektedir⁹¹.

Yargıtay yüksek dairesi ise bir kararında uzlaştırma hükümlerinin icra suçlarına uygulanamayacağını belirtmiştir. Şöyle ki “...Sanıklara isnat olunan suç İİK'nın 333/a maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş olup, cezalandırma şartı olarak alacaklının şikâyeti aranmıştır. Aynı Kanun'un "Davanın ve cezanın düşmesi" başlıklı 354. maddesi ise, "Kanun'un bu babında yazılı suçlardan takibi şikâyeteye bağlı olanların müştekisi feragat eder veya borcun itfa edildiği sabit olursa, dava ve bütün neticeleri ile beraber ceza düşer." hükmünü içermektedir. Görüldüğü üzere, İcra ve İflas Kanunu'nda uzlaşmaya ilişkin hükümler zaten yer almaktadır.”⁹² demek suretiyle İİK’nın içeriğinde uzlaştırmının düzenlendiğini belirtmiştir.

Bir başka Yargıtay yüksek dairesi ise kararında “24/11/2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunu’nun 34. maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesinde değişiklik yapılarak madde içeriğinden "etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile" ibaresinin çıkarılması nedeniyle özel bir etkin pişmanlık hükmü olan 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 354. maddesinin aynı Kanun'un 331. maddesinde düzenlenen suç yönünden uzlaşma kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmediğinin belirlenmesi ve atılı suç yönünden uzlaştırma yoluna gidilmesinde zorunluluk bulunması”⁹³ diyerek İİK’da düzenlenen ve şikâyeteye tabi icra suçlarında uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerektiğine karar vermiştir.

Kanaatimizce de CMK’nın uzlaştırmaya ilişkin hükümleri, tezimizin konusunu oluşturan ve İİK’da düzenlenen “alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu azaltmak (İİK m. 331)”, “acizine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin

⁹¹ Özbek, s. 299.

⁹² 16. HD, E., 2008/5180, K. 2008/4928

⁹³ 11. CD, E., 2017/13232, K. 2017/4393

fenalığını bilerek ağırlaştırma (İİK m. 332)”, “ ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu (İİK m. 333/a)”, “ticareti terk edenlerin cezası (İİK m. 337/a/1)”, “gerçeğe aykırı beyanda bulunmak (İİK m. 338/1)” suçları takibi şikâyeteye bağlı suç olduğundan uzlaştırma kapsamındadır. Zira CMK m. 253 gereğince takibi şikâyeteye bağlı suçlar uzlaştırma kapsamındadır. Ayrıca Kanun Koyucu soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerektiğini öngördüğünden, TCK dışındaki diğer kanunlarda takibi şikâyeteye bağlı suçlar için bir belirleme olmasa bile uzlaştırma kapsamındadır. Ancak ilgili Kanunlarda takibi şikâyeteye bağlı suçlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmişse bu suçlarda uzlaştırma uygulanmayacaktır. İcra ve İflas Kanununda böyle bir belirleme olmadığı için takibi şikâyeteye bağlı suçlar uzlaştırma kapsamındadır. Ayrıca ifade edilmelidir ki İİK’ da düzenlenen ve hapis ve adli para cezası doğuran suçların kanuna konuluş amacı alacaklıyı mağdur eden borçlunun ve üçüncü şahısların cezalandırılması, eğer borçlu veya üçüncü şahıslar bu aşamada borcunu ifa ederse de dava ve cezanın tüm sonuçlarıyla ortadan kalkmasıdır (İİK m. 354/1 son cümle). Bu itibarla İİK’deki konusu şikâyeteye tabi olan hapis ve adli para cezası hükümlerini içeren madde metinleri alacaklının alacağının tahsil edilmesine yöneliktir. Uygulamada icra ceza mahkemelerine verilen şikâyet dilekçesinin konusu yukarıda sayılan ve uzlaştırma kapsamına giren suçlardan ise ceza dosyası uzlaştırma bürosuna gönderilmekte ve sonucu beklenmektedir.

b) Şikayete Tabi Olmayan İcra Suçlarında Uzlaştırma

Uzlaştırma kurumunu düzenleyen CMK’nın 253, 254 ve 255 maddeleri, İİK’da düzenlenen ve şikâyeteye tabi olmayan “*kiracının cezalandırılacağı haller (İİK m. 335)”, “icra dairesi tarafından teslim edilen taşınmaz ve gemiye tekrar girme (İİK m. 342)” ve “artırmadan çekilme (İİK m. 345/b)” icra suçları hakkında uygulanamaz. Zira CMK’nın 253/2. maddesinde özel kanunlarda yer alan ve şikâyeteye tabi olmayan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için kanunda açık hüküm bulunması gerektiği düzenlenmiştir. Dolayısıyla özel kanun niteliğindeki İİK’da da şikâyeteye tabi olmayan icra suçlarına ilişkin uzlaştırma hükümlerinin uygulanacağına*

dair bir hüküm mevcut değildir. Bu itibarla konusu şikâyeteye tabi olmayan icra suçlarına uzlaştırma hükümlerinin uygulanması mümkün değildir⁹⁴.

6. Hapis Cezasında ve Adli Para Cezalarında Önödeme

Günümüzde modern ceza hukukuna uygun olarak yargılamadan farklı çözüm yolları gelişme göstermektedir. 5271 sayılı CMK’da kabul edilen uzlaştırma kurumu ve 5237 sayılı TCK’da düzenlenen önödeme bunlara örnek gösterilebilir. Bu çözüm yollarından birisi olan önödeme; bireyler ve toplum açısından fazla önemsenmeyen suçlar açısından adli makamların işgücünü azaltmak ve yargılama masraflarının önlenmesi amacıyla kabul edilmiş bir kurumdur⁹⁵. Önödeme kurumunun asıl amacı, kamu davasının açılmasını önlemek veya açılmış olan davayı düşürmek için cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından kanunun öngördüğü şekilde belirlenen paranın kabul edilip ödenmesidir. Bu yöntem sayesinde önödemeyi yerine getiren kişiye ceza verilmez, bu fiilden dolayı adli siciline herhangi bir kayıt düşülmeyeceği için de, sanığa toplum tarafından suçlu gözüyle bakılması önlenmiş olur⁹⁶.

Önödeme kurumu TCK’nın 75. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Bu itibarla önödeme kurumu kanunun 75/1. maddesine göre uzlaştırma kapsamı dışında kalan ve adli para cezası ve yukarı sınırı altı ayı aşmayan hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanabilir. Soruşturma aşamasında suç maddesinde öngörülen maktu adli para cezası veya hapis cezasının her günü için otuz Türk Lirası üzerinden hesaplanan bedelin soruşturma giderleri ile birlikte Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine 10 gün içinde ödediği takdirde kamu davası açılmaz. Failin on gün içinde talep etmesi koşuluyla bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit hâlinde ödenmesine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilebilir. Fail 10 gün içinde ödemeyi yapmadığı veya talebi halinde kabul edilen taksitleri süresinde ödememesi hâlinde önödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya devam edilir.

⁹⁴ Günay, s. 180.

⁹⁵ Hakeri, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2007, s. 505.

⁹⁶ Toroslu, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2005, s. 419.

Kovuşturma aşamasında ödenmesi durumunda ise dava düşer. Ön ödeme kurumunda iradilik ilkesi geçerlidir. Yani, adli makamlar tarafından belirlenen tutarın şüpheli veya sanığın iradi olarak ödemesi gerekmektedir. Şüphelinin veya sanığın bu ön ödeme teklifini yerine getirme zorunluluğu yoktur⁹⁷.

İİK’da düzenlenen ve neticesi itibariyle hapis ve adli para cezası gerektiren suçlarda önödeme kurumu uygulanabilir. Çünkü İİK’da 5358 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle, kanunun hükmolunan cezaların ertelenemeyeceği, paraya çevrilemeyeceği ve önödeme hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlemesini içeren 352/b maddesi yürürlükten kaldırılmıştır⁹⁸. İİK’da düzenlenen suçlarda önödeme hükümlerinin uygulanması için TCK’nın 75. maddesinde öngörülen şartların mevcut olması gerekir. Kanun maddesinde belirtilen bu şartlar icra suçunun uzlaştırma kapsamı dışında kalan bir suç olması ve bu suç için öngörülen ceza türü de adli para veya üst sınırı altı ay olan hapis cezası olmalıdır.

Önödeme kurumunu İİK’da düzenlenen ve tezimizin konusunu oluşturan suçlar yönünden değerlendirdiğimizde, “*alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu azaltmak* (İİK m. 331)”, “*acizine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma* (İİK m. 332)”, “*ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu* (İİK m. 333/a)”, “*kiracının cezalandırılacağı haller* (İİK m. 335)”, “*ticareti terk edenlerin cezası* (İİK m. 337/a/1)”, “*gerçeğe aykırı beyanda bulunmak* (İİK m. 338/1)”, “*icra dairesi tarafından teslim edilen taşınmaz ve gemiye tekrar girme* (İİK m. 342)” ve “*artırmadan çekilme* (İİK m. 345/b)” icra suçları TCK’nın 75/1 maddesinde öngörülen altı aylık ceza miktarının üzerinde olduğu için önödeme kurumu uygulanamaz. Ancak İİK’nın 333/a-2. maddesinde düzenlenen “*ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu*” icra suçu ile ilgili olarak, “*Birinci fıkradaki suç taksirle işlendiği takdirde, alacaklının şikâyeti üzerine, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.*” denilmek suretiyle sadece adli para cezası öngörülmüştür. Bu itibarla TCK’nın 5. maddesi ve özel kanun

⁹⁷ Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, s. 419.

⁹⁸ Öztürk, Bahri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2016, s. 824

hükümlerine istinaden fail hakkında yapılan yargılama sonucunda adli para cezasına hükmedilmesi halinde, önödemenin uygulanacağı düzenleyen TCK'nın 75/2. maddesinin atıfta bulunduğu İİK'nın 333/a-2 maddesinde öngörülen icra suçu hakkında ön ödeme kurumu uygulanabilecektir⁹⁹.

VII. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARININ EKONOMİK SUÇ YÖNÜ

Ekonomik suç kavramı, sınırları kolayca belirlenen bir ifade değildir. Öğreti ve uygulamada ekonomik suçun genel kabul görmüş ve evrensel denilebilecek sistematik bir tanımı yoktur. Ekonomik suçun politik, ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelerle birlikte sürekli kendisini yenilemesi ayrıca ekonomik suçun farklı bilim dallarının alanına girmesi (kriminoloji, psikoloji, sosyoloji, ceza hukuku) ve o bilim dalları tarafından konulara farklı açıdan yaklaşımları ekonomik suçun kavram ve kapsamını tartışmalı hale getirmiştir¹⁰⁰.

Doktrinde ekonomik suçun tanımı ile ilgili olarak farklı tanımlar mevcuttur. Bazı yazarlara göre, ekonomik suç “ekonomik düzenin işleyişine zarar veren veya tehlikeye sokan, bu nedenle de kişisel olmayan yararları koruyan hükümleri ihlal eden fiiller”¹⁰¹ ekonomik suçtur. Bazı yazarlara göre, “bir kişinin veya bir toplumun herhangi bir iktisadi çıkarına zarar verilmesi sonucu ortaya çıkan suçlar ekonomik suçtur”¹⁰². Bazı yazarlara göre ise, “toplumun korunması gereken ekonomik çıkarlarına zarar veren veya bu çıkarları tehlikeye sokan ve bu nedenle de yasaklanmış olan eylemlerdir”¹⁰³. Diğer bazı yazarlara göre ise, ” Tek tek veya bir bütün olarak

⁹⁹ Benzer Yargıtay kararı için bkz.”237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 75. maddesinin birinci fıkrası uyarınca uzlaştırma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezası gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlar önödemeye tabi olup, 2004 sayılı İcra İflas Kanunu’nun 345/a maddesinde öngörülen suçun cezasının üst sınırının üç ay hapis cezası olduğu ve suç tarihi itibarıyla uzlaştırma kapsamında bulunmadığı gözetilerek, sanık hakkında önödeme ihtaratında bulunulup, sonucuna göre hukuki durumun tayini gerekirken anılan ihtarat yapılmadan mahkumiyet kararı verilmesi,” 19.CD., E. 2015/28190

¹⁰⁰ Akbulut, Berrin, “Fiyatları Etkileme Suçu (TCK m.237)”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 20, Ocak, 2015, s. 27.

¹⁰¹ Akbulut, Fiyatları Etkileme Suçu, s. 30.

¹⁰² Tiryaki, Tercan/Gürsoy, Türker; “Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık Suçlarının Bu Açıdan Değerlendirilmesi”, Sayıştay Dergisi, S. 55, 2004, s. 53-69.

¹⁰³ Dönmezer, Sulhi, “Ekonomik Suçlar”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ekonomik düzenin bütünlüğüne ve çalışma şekline zarar veren, tehlikeye atan ve sosyal yaşamda güvensizliğe sebep olan her türlü davranış” ekonomik suçtur¹⁰⁴.

Çeşitli şekillerde oluşabilecek ekonomik suç ile ilgili olarak genel bir sınırlama yapmak mümkün değildir. Ayrıca ekonomik suç kapsamında nitelendirilen eylemler, kişisel yararlardan ziyade kişiler üstü yararları yani kamu yararını korumaktadırlar. Bu itibarla ekonomik suçlarla korunan yarar her suç tipinde aynı değildir. Örneğin ekonomik suçlarla tüketicinin korunması, rekabet ortamının sağlıklı işlemesi, piyasa istikrarının korunması gibi farklı nitelikteki hukuki yararlar koruma altına alınabilmektedir¹⁰⁵. Dolayısıyla belli bir ekonomik suç tipinden değil, ekonomik suç olarak kabul edilen ancak ihlal ettikleri hukuki değer bakımından farklılıklar sunan pek çok farklı nitelikte suçtan söz edilebilir. Örneğin mali sektörle bağlantılı (çek, kredi kartı, menkul kıymet) suçları; ekonomik düzenin tamamı veya belirli bir alana ilişkin (rekabet, sigortacılık) suçları; kamuyu veya tüketiciyi hedef alan (imar, yatırım yolsuzlukları vb.) suçları birbirinden farklı kılan ekonomik suçları sistemli bir şekilde sunmayı hedefleyen bir sınıflandırma yapılabilir¹⁰⁶.

Ekonomik suçlara yalnızca ekonomik müeyyidelerin uygulanması yeterli değildir. Ayrıca bu yaptırımların suçların işlenmesinin önlenmesi için çözüm niteliği de taşımayacağını söylenebilir. Çünkü ekonomik yaptırımların korkutucu, önleyici ve caydırıcılığı özgürlüğü kısıtlayan cezalara nazaran daha azdır. Bu sebeple günümüz modern hukuk sisteminde ekonomik suçlara ekonomik müeyyidelerin yanı sıra cezai yaptırımlar getirilerek ekonomik barış ve düzenin hüküm sürmesi sağlanmaya çalışılmıştır¹⁰⁷. Örneğin TCK’nın 237. maddesinde düzenlenen fiyatları etkileme suçu ekonomik suç olarak öngörülmüş ve olağanüstü dönemlerde karaborsacılık yaparak fiyatların artmasına neden olan kişilerin bu maddeye istinaden cezalandırılması hüküm

Dergisi, 1985, S. 7, s. 19-30.

¹⁰⁴ Köksal, Buket, Ekonomik Suç Tartışmaları ışığında Türk Hukukunda Vergi Suçları Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, 2010, s. 15.

¹⁰⁵ Akbulut, Fiyatları Etkileme Suçu, s. 31.

¹⁰⁶ Sancar, Türkan, Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında “Ekonomik Suça Ekonomik Ceza” Söylemi, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ocak 2002, s. 5.

¹⁰⁷ Polat, s. 9.

altına alınmıştır¹⁰⁸. Dolayısıyla günümüz ticaret hayatında ortaya çıkan hukuka aykırı fiilleri sadece özel hukuk sorunsalı gibi görmek ve bu alandaki yaptırımlarla yetinmek mümkün olmadığı gibi bir ekonomik suça mutlaka para cezası verilmesi gerektiği anlayışının da geçerliliğini yitirdiği aşikârdır¹⁰⁹.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde İİK’da düzenlenen suçların ekonomik suç olup olmadığı konusunda bir genelleme yapmak mümkün değilse de kanaatimizce kanunda düzenlenmiş olan hapis ve adli para cezası öngören yaptırımlar ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiiller ekonomik suç olarak değerlendirilemez. Çünkü hapis cezası ile adli para cezası yaptırımları ile disiplin hapsi ve tazyik hapsinin kanuna konuluş amacı takip hukukunun sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayarak alacaklının alacağına kavuşmasını hedeflemektedir. Ayrıca İİK’da düzenlenen hapis ve adli para cezası öngören yaptırımlar ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi düzenlenen kanun maddelerine baktığımızda mağdurun alacaklı olduğu görülmektedir. Oysaki ekonomik suçlarda mağdurun toplumu oluşturan herkesin yani kamunun olduğu ve bu suçların kişiler üstü yararlar zarar verdiği görülmektedir¹¹⁰. İİK’da düzenlenen hapis cezası ile adli para cezası yaptırımları ile disiplin hapsi ve tazyik hapsinin etki alanı ise borçlu ile alacaklı arasında sınırlandırılmıştır. Kanunlarımızda ekonomik suçlarla ilgili düzenlemelere baktığımızda bu suçların potansiyel risklerinin daha büyük olduğu görülmektedir. Örneğin ekonomik suç doğuran fiiller kayıt dışı ekonomiyi artırarak devletin vergi kaybına neden olmaktadır, yine bu tür fiiller haksız kazanç elde etme amaçlı faaliyet gösteren sektörleri çoğaltmaktadır. Oysaki İİK’da öngörülen hapis ve adli para cezası öngören yaptırımlar ile disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiiller borçlu ile alacaklı arasındaki uyuşmazlığı çözmek amacıyla düzenlenmiş ve borçlu alacaklıya karşı edinimini yani borcunu ifa ederse de ceza veya davanın düşeceği hüküm altına alınmıştır. Bu bilgiler ışığında İİK’daki hapis ve adli para cezası ile disiplin hapsi ve tazyik hapsinin ekonomik suçlar kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı görüşündeyiz.

¹⁰⁸ Akbulut, Fiyatları Etkileme Suçu, s. 37.

¹⁰⁹ Sancar, s. 19.

¹¹⁰ Akbulut, Fiyatları Etkileme Suçu, s. 41.

İKİNCİ BÖLÜM

İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARI

I. ALACAKLISINI ZARARA SOKMAK KASTIYLA MEVCUDUNU EKSIİLTME SUÇU

A. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanununun 331. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Fıkra göre, *“Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu; alacaklısını zarara sokmak maksadıyla, mallarını veya bunlardan bir kısmını mülkünden çıkararak, telef ederek veya kıymetten düşürerek hakiki surette yahut gizleyerek muvazaa yoluyla başkasının uhdesine geçirerek veya asıl olmayan borçlar ikrar ederek mevcudunu suni surette eksiltir, aleyhine aciz belgesi aldığını veya alacaklı alacağını alamadığını ispat ettiği takdirde, altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”*.

İİK'nın 331. maddesinde düzenlenen alacaklısını zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltme suçu ilk defa kanunun yürürlük tarihi olan 19/06/1932 tarihinde hukuk sistemimizdeki yerini almıştır. Kanun maddesindeki suçun oluşması için gerekli olan fiiller 06/03/1965 tarihli 538 nolu kanun ile 17/07/2003 tarihli 4949 sayılı kanun ile ve 31/05/2005 tarihli 5358 sayılı kanunla yapılan değişikliklerde ilk halini korumuş sadece cezalarında değişiklikler öngörülmüştür¹¹¹.

Borçlunun alacaklıya karşı yükümlülüklerinden kaçınmak amacıyla hileli yollara başvurusu ve bu yollarla kasten mallarını elden çıkararak eksiltmesi

¹¹¹ Alacaklısını zarara sokmak kastile mevcudunu eksiltten borçluların cezası (m.331)-Haciz yolile takip olunan borçlu alacak mak kastie mevcudu- lısmı zarara sokmak maksadile mallarını veya bunlardan bi] nu eksiltten borçluların kısmını, mülkünden çıkararak, telef ederek veya kıymetler cezası düşürerek hakikî surette, yahut gizliyerek, muvazaa yolih başkasının uhdesine geçirerek veya aslı olrnıyan borçlar ikrarı ederek sunî surette mevcudunu eksiltir ise aleyhinde aciz ve sikası istihsal eden alacaklının vaki olacak şikâyeti üzerine üç aydan üç seneye kadar hapis ile cezalandırılır ve zararır miktarına göre türk ceza kanununun 522 inci maddesi hü kümleri dahi tatbik olunur. Borçlunun lehine bu hareketlere bilerek yardım ve iştirale eden kimseler Türk ceza kanununun (65) inci maddesi delâlc tile bu maddeye göre cezalandırılır. 19/06/1932 Tarih 2004 Sayılı Kanun.

mümkündür. Bu nedenle madde de belirttiği üzere icra takibinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde malını elden çıkaran veya eksilten borçlunun bu eylemlerden dolayı cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bir kimsenin borcunu ödememesi suç olarak kabul edilmese de borcunu ödemekten kaçınmak için hileli yollara başvuran, ticari işlerine önem vermeyen borçluların durumlarını aynı anlayış ve toleransla değerlendirmek isabetli olmaz¹¹².

Borçluya karşı başlatılan haciz yoluyla takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içerisinde alacaklısını zarara sokmak maksadıyla hareket eden borçlu bu yolla mallarının bir kısmını elden çıkararak, kullanılamaz hale getirerek veya saklamak suretiyle alacaklısını telafisi imkânsız zararlara sokabilir. Bu nedenledir ki kanun maddesinde belirtilen süreler içerisindeki bu eylemlerin cezalandırılması yoluna gidilmiştir. Bu maddede alacaklısını zarara sokmak için mevcudunu eksilten borçluya verilecek olan yaptırım ve kapsamı düzenlenirken, borçlunun yapmış olduğu bazı tasarrufların iptali İİK'nın 277. maddesinde ve hangi tasarrufların hangi şartlar oluştuğunda iptal edileceği yine aynı kanunun 278, 279 ve 280. maddelerinde düzenlenmiştir. Kişiyi bu suçtan dolayı ceza verilse dahi yapılan işlemlerin iptali için ayrıca hukuk mahkemelerinde dava açılması gerekmektedir¹¹³.

Alacaklısına zarar vermek amacıyla malvarlığını kasten azaltan kişinin bu suçun faili olması yanında, TCK'nın 5. maddesi gereği ve yine TCK'nın 37 ve 41. maddelerine göre bu suçun işlenmesini azmettiren veya işlenmesinde yardım eden kişiler hakkında da TCK'nın ilgili hükümleri uygulanır. Bu durum ile ilgili olarak yüksek yargı bir kararında *“Suç tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan İİK'nın 331.maddesinde düzenlenen suçlara iştirak edenler yönünden, madde metninde ayrı bir düzenleme bulunmamakta ise de, olayın oluş şekline ve suça iştirak ederek katıldığı iddia edilen sanığın eylemine göre, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 37-41.maddelerinde düzenlenen suça iştirake ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği gözetilmeden, sanığın icra dosyasında borçlu olmayıp, taşınmazı satın alan*

¹¹² Uyar, Talih, İcra Ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı Ankara, 2010, s. 3268.

¹¹³ Polat, s. 16.

konumunda olduğu gerekçesiyle beraat kararı verilmesi isabetsizdir.”¹¹⁴ ’demek suretiyle alacaklının alacağını alabilmesini güvence altına almak için ilgililerin bu tür eylemlerini cezalandırmak istemiştir.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi Unsur

Kanun maddesinde öngörülen suçun meydana gelebilmesi için öncelikle, borçlunun mallarının tamamını veya bunlardan bir kısmını haciz yolu ile takipten sonra veya haciz talebinden önceki 2 yıl içinde mülkünden çıkarması, telef etmesi veya kıymetten düşürerek hakiki surette ya da gizleyerek muvazaa yoluyla başkasına devretmesi veya asıl olmayan borçlar ikrar ederek mal mevcudunu eksiltmesi gerekmektedir. Dolayısıyla suçun oluşması için failin mülkünden çıkarma, telef etme veya kıymetten düşürme, hakiki surette ya da gizleyerek muvazaa yoluyla başkasına devretme veya asıl olmayan borçlar ikrar ederek mal mevcudunu eksiltme fiillerinden birini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu özelliği nedeniyle seçimlik hareketli suçtur. Suçun oluşması için ayrıca bu hareketlerin sonucunda mal mevcudunda eksilmenin meydana gelmesi gerekir. Mal mevcudunda eksilme suçun maddi unsurlarından neticeyi oluşturmaktadır. Düzenlemeye göre eksilmenin suni olması gerekmektedir¹¹⁵.

Madde metninde yazılı suçun oluşması için kanunda yazılı seçimlik hareketlerden birinin yapılması yeterlidir¹¹⁶. Örneğin borçlunun üzerine kayıtlı aracını

¹¹⁴ 16. HD, 24/04/2012, E. 8364/3676, K. 2012/3676

¹¹⁵ Borçlu malvarlığındaki bir malı bedelsiz olarak veya piyasa değerinin çok altında bir fiyat karşılığında elden çıkarması ya da telef etmesi gerçekte bir azaltmadır, yine malvarlığındaki bir malın muvazaalı bir işlem ile başkasının üzerine devredilmesi veya gerçekte var olmayan borçların varmış gibi gösterilmesi suretiyle pasifin çoğaltılması ise görünüşte azaltmadır. Sunar, Gülcan, “Hacizdeki Borç Ödemeden Aciz Vesikasının Ceza Hukuku Bakımından Hüküm ve Sonuçları”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi İstanbul, 2005, S.6, s. 242.

¹¹⁶ Coşkun, s. 3962.

muvazaa yoluyla bir yakınına devretmesi halinde seçimlik hareketlerden birisinin gerçekleştiği ve suçun meydana geldiğini söylenecektir¹¹⁷.

İİK'nın 331/1. maddesinde tanımlanan ve mevcudunu eksiltme suçunu oluşturan eylemlerin faili borçludur. Bu özelliği nedeniyle özgü suç¹¹⁸ niteliği taşımaktadır. Özgü suç olması nedeniyle borçlu olmayan kişiler müsterek fail ve dolaylı fail olamazlar. Kastları olmak şartıyla ancak yardım eden olabilirler. Azmettirme ve yardım etme şekilleri gerçekleşebilir. Bu eylemlerin bir tüzel kişiliğin yönetimi veya faaliyetleri çerçevesinde gerçekleşmesi halinde tüzel kişiler fail olamayacağından bu eylemleri gerçekleştiren ve tüzel kişiliği temsil ve idareye yetkili gerçek kişiler fail olarak sorumlu olacaklardır (İİK m. 345). Mağdur ise borçlunun alacaklısı veya alacaklılarıdır. Bu özelliği nedeniyle bireysel değerleri koruyan bir suçtur. Alacaklının malvarlığını hakkını korumakta olup malvarlığına karşı işlenen suç niteliği taşımaktadır.

Suçun konusunu mallar oluşturmaktadır. Suçun konusu malın tamamı olabileceği gibi bir kısmı da olabilir. Bu mallar borçlunun üzerine kayıtlı herhangi bir taşınır (otomobil, iş makinesi, hisse senedi, vb.) veya taşınmaz (arazi, arsa, tarla, bağ vb.) malları ifade etmektedir.

Kanun maddesinde düzenlenen suçun oluşması için borçlu aleyhine açılmış bir icra takibi olması ve takibin kesinleşmiş olmasıdır¹¹⁹. Borçlu alacaklısını zarara uğratmak maksadıyla mevcudunu azaltan eylemlerini haciz yolu ile takip (icra takibinin başlaması için herhangi bir belgeye dayanan veya dayanmayan bütün para ve teminat alacakları için başvurulabilen takip yolu, örneğin ilamsız/ilamlı takip,

¹¹⁷ "...mal beyanında bulunduğu tarihten bir gün önce aracını kayınpederine satan failin eyleminin alacaklıyı zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltmek suçunun unsurları ile gerçekleştiğinin kabulü zorunlu olup...", 16. HD, 03/05/2010, E., 2345/3502, Coşkun s. 3976.

¹¹⁸ "Sadece belirli kişilerin gerçekleştirdiği fiiller sebebiyle faili olabileceği suç türü", Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 363.

¹¹⁹ "...takip dosyasında borca itiraz edilmesine karşın dosya kapsamında itirazın iptali davası açılmadığı görülmekle, bu nedenle şikayet tarihi olan 08/05/2015 günü itibarıyla kesinleşmiş bir takip bulunmadığı için suçun yasal unsurları oluşmadığından sanığın beraatine...", 19 CD, E. 2016/13598, K. 2018/4319, Ercan, s. 172.

kambiyo senetlerine özgü takip¹²⁰ vb.) talebinden sonra veya bu takip talebinden önceki iki yıl içinde gerçekleştirmiş olmalıdır. Ancak İİK'nın 347. maddesinde şikâyet hakkının fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşeceğini öngören düzenleme ile 331. maddesinde düzenlenmiş olan mevcudunu azaltan eylemleri takipten önceki iki yıl içinde gerçekleştirme süreleri açısından bir farklılık söz konusudur. İİK'nın 331. ve 347. maddeleri arasındaki bu tutarsızlıkta bir dava açma şartı olan 347. maddedeki usul hükmü dikkate alınmalıdır¹²¹. Bu itibarla şikâyet hakkı tasarrufun gerçekleştiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşer¹²².

Kanun maddesinde düzenlenen suçun oluşabilmesi için borçlunun mevcudunu azaltan eylemleri nedeniyle alacaklı veya alacaklıların zarara uğramış olması gerekir. Borçlunun mevcudunu azaltan eylemlerine rağmen alacaklının alacağı borçlunun başkaca malları veya başka bir yolla karşılanırsa faile ceza verilmez¹²³. Örneğin borçlunun takip aşamasında aracını satmasına rağmen üzerine kayıtlı başkaca malların ve taşınmazların değerinin borcu karşılayacağı tespit edilirse kanunun bu maddesinde düzenlenen eylemlerin varlığı oluşmadığından borçlunun cezalandırılması mümkün değildir. Maddeye göre alacaklı, borçlunun mevcudunu azaltan eylemlerinden dolayı zarara uğradığını ispat etmekle yükümlüdür. Alacaklı zarara uğradığını iki şekilde ispat edebilir. Bunlar; Alacaklının başlatmış olduğu takip sonucunda borçlu aleyhine almış olduğu aciz belgesi ve alacağını tahsil edemediğini ispat etmesidir. Maddede geçen aleyhine aciz belgesi aldığını veya alacaklının alacağını alamadığını ispat etmesi şartları objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır. Objektif cezalandırılabilme şartları, suçun oluşması için değil failin cezalandırılabilmesi için aranmaktadır. Dolayısıyla fail suçun unsurlarını gerçekleştirmekle beraber, şart gerçekleşmediğinde cezalandırılmayacaktır.

¹²⁰ Kuru/Arsan/Yılmaz, s. 123.

¹²¹ “..alacaklısını zarara uğratmak için mevcudunu eksiltme suçunun takibi şikâyetle bağlı olup, suç konu hisse senetlerinin 09/02/2010 tarihinde devredilmesine rağmen, şikâyetçi tarafın 21/02/2011 tarihli şikâyetinin İİK'nın 347.maddesinde öngörülen sürelerden sonra olduğu...”, 19. CD, 20/06/2016, E. 2015/18624, K. 2016/20224, Ercan s. 188.

¹²² Ercan, s. 187.

¹²³ Anıl, s. 132.

İİK'nın 331/1. maddesinde öngörülen suçun oluşması içine alacaklı alacağını alamadığını ispat etmeli veya borçlu aleyhine aciz belgesi almalıdır. Ayrıca bu belge İİK'nın 105/1. ve 143. maddelerine göre düzenlemiş kesin aciz belgesi niteliğinde olmalıdır¹²⁴. İİK'nın 105/2. maddesine istinaden düzenlenen ve geçici aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağı alacaklının alacağını alamadığı sonucunu doğurmaz¹²⁵. Zira geçici aciz belgesi yerine geçen haciz tutanağındaki malların değerinin üstünde satılması ve alacağı karşılması ihtimali vardır¹²⁶. Ancak borçlu kesin aciz belgesi ibraz edilmesine rağmen alacaklıya borcunu başkaca yollarla ödediğini veya alacaklının zarara uğramadığını ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir¹²⁷. Örneğin borçlu, aleyhine icra takibi devam ederken alacaklıya borcunu haricen¹²⁸ ödediğini ispat ederse sorumluluktan kurtulabilir. Alacaklı alacağını alamadığını herhangi bir delille ispat edebilir. Alacaklıya böyle bir imkân tanınması ispat kolaylığı sağladığı gibi, ödeme imkânı bulunan borçlunun da cezalandırılması önlenmiştir¹²⁹. Ancak alacaklı tarafın, borçlunun hangi fiilleriyle hangi malları mülkünden çıkararak alacağını alamadığını ve zarara uğradığını ispat etmesi gerekir¹³⁰.

2. Manevi Unsur

Suç, kasten işlenebilen bir suçtur. Kastın varlığı için suçun kanuni tanımında yer alan unsurların bilinmesi gerekir. Ayrıca suçun meydana gelebilmesi için borçlunun mevcudunu azaltan eylemleri alacaklıyı zarara sokmak amacı ile gerçekleştirmesi gerekir. Ancak borçlu, “*alacaklısını zarara sokmak amacı*” ile hareket etmemişse kanunda belirtilen suç oluşmayacaktır¹³¹. Dolayısıyla suç ancak doğrudan kastla işlenebilir. Olası kastla işlenemez. Örneğin borçlu yeni kuracağı iş

¹²⁴ Muşul, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2010, s. 806.

¹²⁵ Deliduman, Seyithan, “Muvakkat Borç Ödemeden Aciz Belgesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1998,S.3, s. 1084.

¹²⁶ Sunar, s. 249.

¹²⁷ Türkeş, Şükrü, İcra-İflas Suç ve Cezaları, İstanbul, 1977, s. 58.

¹²⁸ Takip hukukunda haricen tahsil, hakkında icra takibi yapılan borçlunun icra dairesinin aracılığı olmaksızın ödemeyi doğrudan alacaklıya veya vekiline yapmasını ifade eder.

¹²⁹ Uyar, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan Fiiller, s. 35.

¹³⁰ Günay, s. 47.

¹³¹ Sunar, s. 247.

için sermaye ihtiyacını karşılaması amacıyla mallarından bir kısmını satmışsa¹³² veya işyerindeki makineleri yenilemek amacıyla eski makineleri satmışsa failin buradaki amacının suç tipinin gerçekleşmesi için gereken amaç olmaması sebebiyle, suç meydana gelmeyecektir. Borçlunun alacaklıyı zarar uğratmak amacı ile hareket ettiğinin tespit edilmesi gerekir. Yargılama evresinde alacaklının vermiş olduğu şikâyet dilekçesinde veya mahkemeye sunmuş olduğu delillere bağlı kalınarak borçlunun alacaklıya zarar verme amacıyla hareket edip etmediğinin araştırılması yapılarak bulunan delillerin tartışılması gerekir¹³³. Örneğin alacaklının takip talebinden sonra borçlunun mal varlığından bir bölümünü elinden çıkardığı iddiası karşısında, borçlunun takip sırasında mevcudunu azaltmak amacıyla mallarından bir kısmını devredip devretmediğinin, yapılan devir işleminde muvazaa olup olmadığının, borçlunun borca yetecek kadar başkaca malvarlığının olup olmadığının tespit edilmesi zorunludur¹³⁴.

C. Yaptırım

Madde metninde ifade edilen alacaklısını zarara uğratmak maksadıyla mevcudunu eksiltme suçunun tüm unsurlarının meydana gelmesi durumunda alacaklının şikâyeti ile borçlu İİK'nın 331/1. maddesi gereği *“altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para”* cezası ile cezalandırılır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere suç için hapis cezası ile adli para cezası birlikte düzenlenmiştir¹³⁵. Hükümde hapis ve adli para cezaları seçimlik öngörülmemiştir. Dolayısıyla bu fiilden dolayı fail hakkında hem hapis hem de adli para cezasına hükmedilecektir. Maddede belirtildiği üzere hapis cezası için alt ve üst sınır düzenlemesi mevcut iken adli para cezası için sadece üst sınır belirtilmiş olup alt sınır belirtilmemiştir. Fakat TCK'nın 52/1. maddesinde adli para cezalarının alt sınırının beş günden az olmayacağı öngörülmüştür. Kanunda yapılmış olan bu düzenleme ile alacaklısını zarar uğratmak

¹³² Türkeş, s. 57.

¹³³ Günay, s. 48.

¹³⁴ Benzer Yargıtay kararı için Bkz; “..hacizli taşınmazın suç tarihi itibarıyla değeri belirlenerek borcu karşılayıp karşılamadığı, ilgiliye devredilen işyerinin kime ait olduğu ve bu devir işleminin muvazaaya dayalı olup olmadığı araştırılmaksızın...”, 16. HD, 22/02/2010, E., 9303/1171 , Coşkun, s. 3976.

¹³⁵ Günay, s. 53.

maksadıyla mevcudunu eksiltme suçu için borçluya hapis cezası ile birlikte verilecek adli para cezası TCK'nın 5. maddesine atıfta bulunulması ile yine aynı kanunun 52/1. maddesi gereği beş günden az olamaz¹³⁶.

Borçlunun bu suçtan dolayı hüküm giymesi, yaptığı tasarrufların kendiliğinden iptali sonucunu doğurmaz. Bu tasarrufların iptali için ayrıca hukuk mahkemelerinde tasarrufun iptali davası açılması gereklidir¹³⁷. Uygulamada bu suç nedeniyle açılmış olan ceza davalarında, hukuk mahkemelerinde açılmış olan tasarrufun iptali davalarının sonuçlanması ve kesinleşmesi beklenmektedir¹³⁸.

II. ACZİNE KENDİ FİİLİYLE SEBEBİYET VERME VEYA VAZİYETİNİN FENALİĞİNİ BİLEREK AĞIRLAŞTIRMA SUÇU

A. Genel Olarak

Bu suç İcra ve İflas Kanunu'nun 332. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, *“Haciz yolu ile takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde borçlu, adet üzere tecviz edilemeyecek bir hiffetle hareket ederek veya haddinden ziyade masraflar yaparak yahut cüretli talih oyunlarına veya basiretsizce spekülasyonlara girişerek yahut işlerinde ağır ihmallerde bulunarak aczine kendi fiili ile sebebiyet verir yahut vaziyetinin fenalığını bildiği halde o gibi hareketlerle bu fenalığı ağırlaştırırsa, aleyhine aciz belgesi istihlal edildiği veya alacaklı alacağını istifa edemediğini ispat ettiği takdirde, onbeş günden altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.*

Bu suç alacaklının şikâyeti üzerine takip olunur. Borçluyu fazla borç altına girmeye veya talih oyunu ile spekülasyonlarda bulunmaya sevk etmiş yahut ağır faiz almak suretiyle zaafından istifade etmiş olan alacaklıların şikâyet hakkı yoktur.”

¹³⁶ Günay, s. 54.

¹³⁷ Polat, s. 16.

¹³⁸ 16. HD, 20/12/2011, E., 2011/963, K. 2011/9490, Günay, s. 48.

Maddede aczine kendi fiiliyle sebebiyet verme veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma, icra suçu olarak öngörülmüştür. Başka bir ifadeyle, kabul edilmeyecek bir düşüncesizlikle hareket ederek veya aşırı masraflar yaparak yahut talih oyunları oynayarak veya ölçüsüzce davranan veyahut işlerine gerekli özeni göstermeyen pasifini aktifinden fazla duruma getiren veya pasifinin fazla olduğunu bilmesine rağmen artmasına devam eden borçlunun cezalandırılması düzenlenmiştir. Böylelikle alacaklının hak ve menfaatinin korunması amaçlanmıştır. Madde metninde düzenlenmiş olan icra suçunun meydana gelmesi, belirli unsurların beraber gerçekleşmesi şartına bağlanmıştır.

Kanun maddesinin ilk hali “üç aydan üç yıla kadar hapis” olarak düzenlenmişti. Daha sonra 18/02/1965 tarihli 538 sayılı kanunun 131. maddesi ile “onbeş günden altı aya kadar hafif hapis” olarak değişikliğe uğramış; 31/05/2005 tarih 5358 sayılı kanunun 2. maddesi ile de kanun metnindeki “hafif” ibaresi çıkarılmıştır.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi unsur

İİK’nın 332/1. maddesinde öngörülen suçun meydana gelmesi için kanun maddesinde sayılmış olan fiillerden birisinin gerçekleşmesi gerekir. Dolayısıyla borçlunun, hayatın olağan akışına aykırı bir şekilde hiffetle (hafiflikte) hareket etmesi, lüzumsuz (gereksiz) harcamalar yapması, cüretkâr bir şekilde şans oyunlarına girmesi, kolay yoldan büyük paralar kazanmaya yönelik basiretsiz (düşüncesiz) yatırımlar yapması veya işlerinde ağır ihmallerde bulunması fiillerinden birini gerçekleştirmesi gerekir. Hatta kanun koyucu hükümde durumunu kötüleştirme açısından belirtilen hareket gibi hareketleri de yeterli saydığını belirten düzenleme yapmıştır. Ancak bu durum kanunilik ilkesi ve belirlilik ilkesi açısından doğru bir düzenleme şekli değildir. Nitekim doktrinde borçlu yönünden aczine neden olan fiiller ve vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma suçunun İİK’nın 332/1. maddesinde sayılı eylemler ile sınırlı olduğu, borçlunun yalnızca madde metninde sayılan fiillerden birini gerçekleştirmesi sonucunda acze düşmüşse veya fenalığını ağırlaştıracak fiillerde bulunmuş ise

cezalandırılabilceğı belirtilmektedir. Örneğın failin aldığı maaşı ile sosyal yaşantısı arasında bir uyumsuzluk varsa kanun maddesinde sayılı fiillerden birisinin gerçekteştiğı kabul edilir ve fail ceza alabilir¹³⁹. Borçlu bu sayılan fiiller dışında herhangi bir sebeple acze düşmüş ise veyahut fenalığının ağırlaşmasına neden olmuşsa cezalandırılmayacaktır¹⁴⁰.

Yukarıda açıklandığı üzere kanun maddesinde sadece mevcudunun azalmasına neden olan olumsuz fiiller suç sayılmıştır. Bu cümleden olarak borçlunun mevcudunu artırmayı ihmal etmesi durumunda cezalandırılması söz konusu değil ise de mevcudunun azalmasına mani olmada ihmalkâr davranırsa madde metnince cezalandırılabilir¹⁴¹. Örneğın borçlu mevcudunun azalmasına önlem alınması gerektiğini öngördüğü halde elinde yeterli olanaklar olmasına rağmen hiçbir olumlu harekette bulunmamış ise, onun açısından suçun oluşması sonucunu doğurabilir ve borçlu ceza alabilir¹⁴².

Bu suç aynı zamanda neticeli bir suçtur. Yapılan hareketler sonucunda failin borçlarını ödeyemez hale gelmesi (aczone kendi fiilleriyle sebebiyet vermesi) yahut mali durumunun kötüleştiğini bildiğı halde, durumunu ağırlaştırması gerekmektedir. Netice açısından da seçimlik bir belirleme yapılmıştır.

Fail borçlu olan kişidir. Dolayısıyla özgü suç niteliğı taşımaktadır. Bu konuda daha önceki açıklamalara bakılmalıdır. Mağdur ise borçlunun alacaklısı veya alacaklarıdır. Bu özelliğı nedeniyle bireysel değerleri koruyan bir suçtur. Alacaklının malvarlığı hakkını koruyan suç niteliğini taşımaktadır. Malvarlığına karşı işlenen bir suçtur.

¹³⁹ “...Sanığın görev yaptığı ...Ptt Müdürlüğünden gönderilen cevabi yazıda sanığın maaşı üzerinde beş ayrı icra takip dosyasından dolayı maaş kesintisi yapıldığı dikkate alındığında, sanık hakkında devam eden diğer icra dosyaları getirtilip borç durumunun incelenmesi, ayrıca sanığın sosyal yaşantısı ve geliri ile orantılı harcama yapıp yapmadığı konusunda usulüne uygun araştırma yapıldıktan sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayini gerekirken eksik araştırma ile beraatine karar verilmesi isabetsiz olduğundan...”, 16. HD, 29/03/2010, E. 728/2547., Coşkun, s. 3992-3993.

¹⁴⁰ Anıl, s. 135.

¹⁴¹ Günay, s. 50.

¹⁴² Sunar, s. 256.

Suçun konusu kişinin malvarlığıdır. Failin mevcudunu azaltması veya kötüleştirilmesi gerektiğinden suçun konusu da failin malvarlığıdır.

İİK'nın 332/1. maddesinde düzenlenmiş olan suçun oluşabilmesi için borçlunun bu fiillerini, haciz yoluyla takip talebinden sonra veya bu talepten önceki iki yıl içinde gerçekleştirmesi gerekir. Kanun maddesinde düzenlenen süreler dışında gerçekleştirilen eylemler suç oluşturmaz. Madde metninde borçlunun haciz yolu ile takip talebinden önceki iki yıl içinde gerçekleştirilen fiiller sebebiyle sorumlu olacağı düzenlenmişse de şikâyet süresini düzenleyen İİK'nın 347. maddesi ile 332. maddesi arasında çelişki bulunmaktadır. Yine İİK'nın 331. maddesinde izah edildiği üzere aynı kanunun 332/1. maddesi ile 347. maddesi arasında suçun işlenmesi ile şikâyete ait çelişki bakımından da dava şartı ve usul hükmü olan 347. maddeye öncelik tanınmalıdır. Bu açıklamalar ışığında borçlu takip talebinden önce geriye doğru en fazla bir yıllık süre içinde gerçekleştirmiş olduğu fiillerden sorumlu tutulabilir¹⁴³.

Failin cezalandırılabilmesi için acizine kendi fiilleriyle sebep olan veya fenalığını bilerek ağırlaştıran borçlunun bu fiilleri alacaklıyı zarara uğratmalıdır. Bu durum maddede aleyhine aciz belgesi istihsal edildiği veya alacaklı alacağını istifa edemediğini ispat ettiği takdirde ibaresiyle belirtilmiştir. Alacaklının başlatmış olduğu takip sonucunda borçlu aleyhine aciz belgesi alması veya alacağını tahsil edemediğini ispat etmesi şartı objektif cezalandırılabilme şartı teşkil etmektedir. Dolayısıyla borçlunun mevcudunu azaltan eylemlerine rağmen, alacaklının alacağı borçlunun başkaca malları veya başka bir yolla karşılanırsa faile ceza verilmez¹⁴⁴. Düzenlemeye göre alacaklı, borçlunun mevcudunu azaltan eylemlerinden dolayı zarara uğradığını ispat etmekle yükümlüdür. Alacaklı, zarara uğradığını iki şekilde ispat edebilmektedir. Birincisi alacaklının başlatmış olduğu takip sonucunda borçlu aleyhine almış olduğu aciz belgesi, ikincisi ise yargılama merciinde elindeki belge ve tanıklarla alacağını tahsil edemediğini ispat etmesidir. Aciz belgesi İİK'nın 105/1. ve 143. maddelerine göre düzenlemiş kesin aciz belgesi niteliğinde olmalıdır¹⁴⁵. İİK'nın 105/2. maddesine

¹⁴³ Günay, s. 50.

¹⁴⁴ Anıl, s. 132.

¹⁴⁵ Muşul, İcra ve İflas Hukuku, s. 806.

istinaden düzenlenen ve geçici aciz belgesi niteliğinde olan haciz tutanağı alacaklının alacağını alamadığı sonucunu doğurmaz¹⁴⁶. Bunun sebebi geçici aciz belgesi yerine geçen haciz tutanağındaki malların değerinin üstünde satılması ve alacağı karşılaması ihtimalinin olmasıdır¹⁴⁷.

Muhakeme evresinde İİK'nın 332/1. maddesinde tahdidi olarak sayılan ve borçlu tarafından gerçekleştirilen harcamaların borçlunun bireysel, ailevi nedenler ve sosyal yaşantısı ile orantılı yapıp yapılmadığı, borçlunun acze düşmesinde ve fenalığını ağırlaştırmasında kendi fiillerinin etken olup olmadığının araştırılması gereklidir. Yapılan araştırma neticesinde elde edilen delillere istinaden harcamaların ölçüsüz ve aşırı olması halinde borçlu cezalandırılmalıdır¹⁴⁸.

2. Manevi Unsur

İİK'nın 332/1. maddesinde düzenlenmiş olan bu suçun manevi unsuru kastır¹⁴⁹. Kanun maddesindeki bu suçun taksirle işlenip işlenmeyeceği tartışmalı olup, doktrinde taksirle işlenebileceği yönünde görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre borçlunun madde metnindeki fiiller nedeniyle cezalandırılabilmesi için kanunda öngörülen hareketlerin alacaklıyı zarara sokmak kastıyla yapılmasının şart olmadığı bu nedenle de suçun kast ile değil taksirle işlenebileceği yönündedir¹⁵⁰.

Başka bir görüş ise suçun manevi unsurunun kast olduğu dolayısıyla kanun maddesindeki suçun taksirle işlenemeyeceği bunun aksinin ise yasada açıkça belirtilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁵¹.

¹⁴⁶ Deliduman, s. 1084.

¹⁴⁷ Sunar, s. 249.

¹⁴⁸ Günay, s. 52.

¹⁴⁹ Ercan, s. 306.

¹⁵⁰ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 74.

¹⁵¹ Ercan, s. 306.

Yine başka bir yazara göre kanun maddesinde sayılan eylemlerin taksirle işlenmesi veya borçlunun ağır ihmalleri sonucunda borçlunun aciz duruma düşmesi ile kanun maddesinde yazılı suçun manevi unsuru tamamlanır¹⁵² şeklindedir.

Kanaatimizce İİK'nın 332. maddesinde hüküm altına alınan suç kastla işlenebilir. Çünkü kanuni tanımda suçun manevi unsuruna ilişkin bir açıklık söz konusu değilse suç ancak kasten işlenebilir, taksirle işlenen fiillerin cezalandırılabilmesi için yasada bunun açıkça belirtilmesi gerekir¹⁵³.

Buraya kadar açıklanan bilgiler ışığında İİK'nın 332/1. maddesinde düzenlenen acze düşmesinde ve fenalığını bilerek ağırlaştırma suçundan dolayı alacaklının şikâyeti üzerine borçlunun cezalandırılması istenebilir. Fakat maddenin son fıkrasında düzenlenmiş olan ve borçlunun acze düşmesine ve fenalığını ağırlaştırmasına neden olan fiillere katkı sunan kişilerin şikâyet hakkının olmadığı hüküm altına alınmıştır. Zira ceza hukukunda bir kişi hem fail hem de mağdur olamaz. Dolayısıyla kanunda belirtilen hareketlerin yapılmasına neden olan kişiler mağdur olamayacaklar ve şikâyet hakkını kullanamayacaklardır. Bu nedenle kanun koyucu borçluyu fazla borç altına girmeye veya talih oyunu ile spekülasyonlarda bulunmaya sevk etmiş veyahut ağır faiz almak suretiyle borçlunun zaafından faydalanmış olan alacaklıların şikâyet hakkının bulunmadığını düzenlemiştir¹⁵⁴.

C. Yaptırım

İİK'nın 332. maddesinde düzenlenmiş olan aczine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma suçunun cezası “on beş günden altı aya kadar hapis cezası”dır. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere yasa koyucu bu suç için yalnızca hapis cezası düzenlemesi yapmıştır.

¹⁵² Coşkun, s. 3990.

¹⁵³ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 387; Özgenç/Üzülmez/Göktürk, s. 26.

¹⁵⁴ Türkeş, s. 62.

III. TİCARİ ŞİRKET YÖNETİCİSİNİN ALACAKLILARI ZARARA UĞRATMAK KASTIYLA TİCARİ İŞLETME BORÇLARINI ÖDEMEMESİ SUÇU

A. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanunu’nun 333/a maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre, *“Ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip olanların alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticarî işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara soktukları takdirde, bu işlem ve eylemlerin başka bir suç oluşturmaması hâlinde, alacaklının şikâyeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*

Birinci fıkradaki suç taksirle işlendiği takdirde, alacaklının şikâyeti üzerine, fail hakkında zararın ağırlığına göre ikibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur”.

Madde hükmünde bir ticaret şirketinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip kişi ya da kişilerin alacaklıları zarara uğratmak kastıyla veya taksirle ticari işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıların maddi kayıplarına neden olmaları icra suçu olarak düzenlenmiştir. Ticari şirket yöneticilerin hukuki kurallara uymaları ve temsil ettikleri şirketin borçlarını ödemeleri genel kuraldır. Fakat ticaret hayatında bu kurala uygun hareket etmeyen yöneticilerin olduğu aşikârdır. Bu nedenledir ki kanun maddesi ile ticari işletme yöneticilerinin borç ödememek fiiliyle gerçekleştirdikleri hukuka aykırı davranışları cezai yaptırım altına alınmıştır. Kanunda düzenlenmiş olan bu suç ile alacaklının malvarlığı hakkı korunmaktadır. Aynı zamanda ticaret hayatında faaliyet gösteren şirketlerin işleyişine ve yöneticilerine olan güvenin korunması da amaçlanmıştır¹⁵⁵. Ancak bu ikincil niteliktedir. Asıl korunmak istenen kişilerin malvarlığı hakkıdır. Bu özelliği nedeniyle malvarlığına karşı işlenen suç niteliği taşımaktadır.

¹⁵⁵ Günay, s. 54.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi Unsur

Suçun faili ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip olan kişilerdir. **Bu özelliği nedeniyle özgü suç niteliği taşımaktadır.** Kanun maddesinde düzenleme altına alınan ticari şirket yöneticinin sorumluluğu için TTK hükümlerine uygun olarak kurulmuş bir ticaret şirketinin olması gerekmektedir. TTK'nın 124. maddesinde ticari şirket türleri sayılmış olup, bunlar kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibaret olup, bu kanunda, kollektif ile komandit şirket şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi sayılır demek suretiyle hüküm altına alınmıştır. Kanun maddesinde sıralanan bu şirket türleri tüzel kişiliğe haizdirler (TTK m. 125/1). Tüzel kişiliği, fiziki bir varlığa sahip olmayan ancak hukuk düzeni tarafından varlıkları hukuka konu edinen, kişi veya mal topluluklarından oluşan ve aynı amaca hizmet eden kuruluşlar olarak tanımlayabiliriz¹⁵⁶.

Tüzel kişiler, faaliyet gösterdikleri alan ve hedefleri dâhilinde, her türlü ticari ve hukuki iş ve işlemlerini organları aracılığıyla, diğer bir deyişle bu organları oluşturan gerçek kişi veya kişiler aracılığıyla yerine getirirler. Tüzel kişilerin insana özgü hareket kabiliyetleri olmadığı gibi irade yetenekleri de yoktur. TMK'da bu husus "*Tüzel kişinin iradesi, organlar aracılığıyla açıklanır*" (m. 50/1) denilmesi suretiyle hüküm altına alınmıştır¹⁵⁷.

Tüzel kişiler faaliyetleri çerçevesinde yürütme organları tarafından gerçekleştirdikleri bir takım fiil ve işlemlerden dolayı borç altına girerler. Bu fiil ve işlemler sonucunda ise ve TMK'nın 48. maddesi gereğince sorumlu tutulurlar. Bu sorumluluk hukuka aykırı işlemleri ve haksız fiilleri kapsamaktadır. Bu durumda tüzel kişiler, bu organlar aracılığıyla yapılan haksız fiillerde herhangi bir iradeleri söz

¹⁵⁶ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 366.

¹⁵⁷ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 367.

konusu olmasa bile ortaya çıkan zarardan sorumludurlar. Ayrıca tüzel kişiliğin organları şahsi kusurları ile sebep oldukları haksız fiiller için tüzel kişiliğin yanı sıra ayrıca sorumludur¹⁵⁸. Ancak organları oluşturan bu kişilerin haksız fiiller dolayısıyla sorumlu tutulabilmesi TBK'nın 49. maddesinde aranan şartların gerçekleşmesi ile mümkün olur¹⁵⁹.

Yukarıdaki bilgiler ışığında İİK'nın 333/a. maddesinde düzenlenmiş olan “ticari şirket yöneticisinin alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticari işletme borçlarını ödememesi” suçunun oluşabilmesi için, öncelikle kanuna uygun ve kanun maddesinde belirtilen türlerde kurulmuş ve resmi olarak faaliyetlerine devam eden ticari şirketlerden birinin olması gerekmektedir. Örneğin ticaret şirketinin faaliyetlerini sonlandırması halinde TTK hükümleri çerçevesinde bir ticaret şirketi olamayacağından, yöneticileri de İİK'nın 333/a. maddesine istinaden sorumlu tutulamaz¹⁶⁰.

Bir kimsenin bu suçun faili olabilmesi için TTK'nın 124. maddesinde sayılan anonim, kollektif, komandit, kooperatif ve limited şirket türlerinden birinde hukuken veya fiilen yönetici vasfıyla görevli olması gerektiğinden İİK'nın 333/a maddesinde düzenlenmiş olan bu suç özgü suçtur¹⁶¹. Öyleyse ticaret şirketlerinin hukuken veya fiilen yöneticisi olmayan şirket ortakları ve diğer çalışanlarının bu suçun faili olmaları mümkün değildir. Yönetici sıfatına haiz olmayan bu kimseler bu özgü suça iştirak ederlerse TCK'nın 40/2. maddesinde düzenlendiği üzere ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulurlar. Örneğin bir aile şirketinin yönetiminde olmayan ortağı ile aralarındaki bir çıkar ilişkisi olan şirket yöneticisini yönlendirmesiyle, şirket borçlarının ödenmemesini sağlaması durumunda şirket ortağı azmettiren veya yardım eden olarak cezalandırılabilir¹⁶².

¹⁵⁸ Aslan, Yasin, “Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2010, s. 236.

¹⁵⁹ Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 368.

¹⁶⁰ Kürtül, Mehmet, Açıklamalı, İctihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2012, s. 124.

¹⁶¹ Bkz.: Akbulut, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 362 vd.

¹⁶² Günay, s. 55.

Ticaret şirketlerinde hukuki olarak kimlerin yönetim yetkisine haiz olduğu TTK'nın (m. 124-644) "Ticaret Şirketleri" başlıklı ikinci kitabında düzenlenmiştir. Örneğin anonim şirketlerde kanuni temsilciler TTK'nın 365 vd. maddesi gereğince yönetim kurulu üyeleridir, çünkü anonim şirketlerde şirketin temsil ve idaresi yönetim kuruluna aittir¹⁶³. Ayrıca limited şirketlerde müdürler, kollektif ve komandit şirketlerde şirket sözleşmesinde belirtilen şirket yetkilisi, kooperatiflerde ise yönetim kurulu üyeleri yönetim yetkisine haizdir¹⁶⁴. Yine İİK'nın 345. maddesinde de, tüzel kişiliğin idare veya muamelelerini ifa sırasında işlenmiş fiillerden dolayı ceza sorumluluğunun o tüzel kişilerin müdürleri, temsilci ve vekilleri, tasfiye memurları, yönetim kurulu başkan ve üyesi, denetçi ve müfettişler olduğu hüküm altına alınmıştır. Ticari işletmede hukuki olarak yönetim yetkisine sahip olan kişi, işletmenin kayıtlı olduğu ilde bulunan ticaret sicil müdürlüğündeki sicil kayıtlarından tespit edilebilir. Yapılan tespitler sonucunda fiilin gerçekleştiği tarihte, ticaret şirketinde hukuki olarak yönetim yetkisine sahip kişinin kasten ödenmeyen şirket borçları sebebiyle sorumluluğu vardır¹⁶⁵. Ayrıca ticari şirkette yönetim ve temsil yetkisi birden çok kişide ise cezaların şahsiliği kuralı gereğince yalnızca fiili gerçekleştiren ticari şirket yöneticisi hakkında cezaya hükmedilecektir¹⁶⁶ (İİK m. 345 son cümle). Bir ticari şirkette hukuki olarak yetkili bulunan kişinin rızasıyla fiili olarak ticari işletmeyi yöneten ve ticari işletme adına işlem ve eylemler yapan başkaca şahıslar da (örneğin müstahdem, sekreter vb.) bu suçun faili olabilir. Bu halde ticari işletmeyi fiilen yöneten bu kişiler de İİK'nın 333/a maddesine göre suçun faili olarak cezalandırılabilecektir. Fiilen yöneticilik yapan kişiler her türlü delille ispat edilebilir¹⁶⁷.

Mağdur ise alacaklılardır. Borcun kısmen veya tamamen ödenmemesinden dolayı zarara uğrayan alacaklılar suçun mağdurudur.

¹⁶³ Altunsabak, Murat, "Mali Çözüm Dergisi", İstanbul Mali Müşavirler Odası, S. 98, 2010, s. 159.

¹⁶⁴ Odman, M.Tevfik/Yılmaz, Raşit, Ticaret Şirketlerinde Yöneticilerin Cezai Sorumluluğu (www.yilmazhukukbürosu.com/dosya/Ticari İşletmede Yöneticinin Sorumluluğu. Pdf), s. 13.

¹⁶⁵ Günay, s. 55.

¹⁶⁶ Günay, s. 56.

¹⁶⁷ Odman/Yılmaz, s. 13.

Suçun konusu ticaret şirketinin borçlarıdır. Kanun koyucu maddede ticaret şirketi kavramını kullanırken borçları ifade etmek için ticari işletmenin borçları belirlemesine yer vermiştir.

Fiil, borçların *ödenmemesidir*. İİK'nın 333/a. maddesindeki suçun oluşması için öncelikle ticaret şirketi hakkında bir icra takibi olmalı, ödeme emri şirket yöneticisine usulüne uygun olarak tebliğ edilmeli ve ticaret şirketinin ödeme imkânı olmasına rağmen borcu ödememesi gerekir¹⁶⁸. Ödememe eylemi kısmen veya tamamen olabilir. Ödememe herhangi bir şekilde gerçekleştirilebilir. Örneğin senedin vadesi gelmesine rağmen zarara uğratmak kastıyla ödeme yapılmaması durumunda suç oluşacaktır. Yine ödeme günü geldiğinde şirketin kasasında veya banka hesabında borcu karşılayacak miktarda nakit olmasına rağmen şirket yetkilisinin alacaklıyı zarara uğratmak maksadıyla ödeme yapmaması örnek gösterilebilir. Ancak şirket yetkilisinin borcu ödemek istemesine rağmen karşısına öngörülemez bir engel çıkması halinde kanun maddesinde yazılı suçun oluşmayacağını söyleyebiliriz. Örneğin günü gelen borcunu ödemek için parayla yola çıkan işletme yöneticisinin aracının bozulması veya bankadan ya da elektronik ortam üzerinden işlem yapacağı günde sistemin olmaması halinde suç oluşmaz. Ayrıca ticari şirket borçlarını ödemek için yeterli kaynağa sahip değilse ve maddi sıkıntı içindeyse kanundaki suç oluşmayacaktır¹⁶⁹. Bilirkişi aracılığıyla ticaret şirketinin defter, kayıt ve belgeleri ile banka hesaplarında inceleme yaptırılmalı ve çıkan raporun sonucu esas alınarak karar verilmelidir¹⁷⁰.

¹⁶⁸ "...atılı suçun oluşabilmesi için, usulüne uygun olarak tebliğ edilen ödeme/icra emrinde ödeme için gösterilen sürenin son günü itibarıyla ticari işletmenin borcu ödeyebilecek ekonomik güce sahip olması...." 16. HD, E., 804/2099, Coşkun, s. 4004.

¹⁶⁹ "Sanıklara isnat edilen suç İİK'nın 333/a maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre "Ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip olanların alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticari işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara soktukları takdirde, bu işlem ve eylemlerin başka bir suç oluşturmaması halinde, alacaklının şikayeti üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır." hükmü karşısında, atılı suçun oluşabilmesi için, ticari işletmenin borcu ödeyebilecek ekonomik güce sahip olması ve yönetim yetkisine sahip olan sanıkların kasıtlı olarak ticari işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara sokmaları gerekmektedir. Dosya içerisinde bulunan bilirkişi raporundan da anlaşılacağı üzere, anılan şirketin 2004 yılı zararının 12.570,88 YTL, 2005 yılı dönem zararının da 120.586,66 YTL olması karşısında, şirketin ödeme gücünün bulunmadığı anlaşıldığı halde, sanıkların beraatleri yerine sanıkların mahkûmiyetlerine karar verilmesi isabetsizdir. Açıklanan nedenlerle sanıklar vekilinin temyiz itirazları yerinde görülmeyle, hükmün istem gibi (BOZULMASINA)" 16. HD, 22/09/2008, E., 2008/5566

¹⁷⁰ Kürtül, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 124.

Ödeme yapmak için yeterli mali gücü bulunan ticari şirket yöneticisinin alacaklıyı zarara uğratmak kastıyla veya taksirle borcu ödemekten kaçınması failin cezalandırılabilmesi için yeterli değildir. Borcun ödenmemesi sebebiyle alacaklının zarar görmesi de gereklidir¹⁷¹. Bu husus maddede “zarara soktukları takdirde” ifadesiyle belirtilmiştir. Alacaklının zarara uğraması şartı, objektif cezalandırılabilme şartı niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla alacağını tahsil edemeyen alacaklının bu fiil nedeniyle mali gücünde sıkıntı meydana geldiğinde veya çalışamaz duruma geldiğinde borçlu zarar görmüş olacaktır. Örneğin yüklü bir siparişin üretimi için hammadde tedarikinde, ticari işletme yöneticisinden gelecek parayı bekleyen alacaklının paranın gönderilmemesi üzerine hammaddeyi alamaması ve siparişi iptal etmesi sonucunda zarara uğradığı kabul edilmelidir.

İİK’nın 333/a maddesinde düzenlenen ve ticari işletme yöneticisinin gerçekleştirdiği bu suçun oluşabilmesi için sanığın eyleminin başka bir suç oluşturumaması gerekmektedir. Yani yöneticinin yaptığı eylem İİK’da veya diğer kanunlarda düzenlenen başka bir suç oluşturuyorsa m. 333/a uygulanmayacaktır. Yine gerçekleştirilen fiilin herhangi bir suçun nitelikli halini oluşturması durumunda da başka bir suç işlenmiş olacağından bu suçtan sorumluluk tayin edilmeyecektir. Örneğin ticari işletme yöneticisinin şirket alacaklılarını zarara uğratmak kastıyla işletmenin mevcudunu düşük bedellerle devretmesi veya işletmenin bankalarda bulunan nakdi değerlerini üçüncü şahısların hesabına aktarması durumunda, bu suç İİK’nın 331. maddesi kapsamında olduğundan 333/a maddesindeki suç oluşmayacaktır¹⁷². Bu özelliği nedeniyle İİK m. 333/a-1’de düzenlenen suç tali norm niteliğindedir. Asli norm-tali norm ilişkisi normların içtimaı şekillerinden biridir. Bu içtima şeklinde asli norm gerçekleştiğinde tali norm geriye çekilir ve uygulanmaz. Dolayısıyla yönetim yetkisine sahip kişinin fiili başka bir suç oluşturduğunda m. 333/a

¹⁷¹ Günay, s. 57.

¹⁷² “Ticaret şirketlerinde hukuken veya fiilen yönetim yetkisine sahip olanlar, alacaklıları zarara uğratmak kastıyla ticari işletmenin borçlarını kısmen veya tamamen ödemeyerek alacaklıları zarara uğrattıkları takdirde, bu işlem ve eylemler başka bir suç oluşturmuyorsa, alacaklının şikayeti üzerine cezalandırılır. Anılan suçun oluşabilmesi için sanıkların işlem ve eylemlerinin başka suç oluşturmaması gerekir. Sanıkların alacaklıları zarara uğratmak amacıyla haklarında ihtiyati tedbir kararı verilen şirkete ait otobüsleri sattıkları anlaşılmaktadır. Sanıkların söz konusu eylemlerinin, alacaklıları zarara uğratmak amacıyla mevcudu eksiltme suçunu oluşturduğu dikkate alınmalıdır. 16. HD, 02/03/2009, E., 2008/3443, K. 2009/1148

uygulanmayacaktır. Kanun koyucu bunu “başka bir suç oluşturmaması halinde” ibaresiyle belirtmiştir.

2. Manevi Unsur

İİK’nın 333/a maddesinde düzenlenen ticari işletme yöneticisinin sorumluluğu suçu kapsamında iki ayrı suç düzenlenmiştir. Biri kasten diğeri taksirle işlenen suçtur. İki suç sadece manevi unsur yönünden ayrılmaktadır. Maddi unsurları aynıdır. Bu itibarla ticari şirket yöneticisi işletme borçlarını alacaklıyı zarara sokmak kastıyla veya taksirle hareket ederek ödemediği takdirde bu suç oluşacaktır. Şayet şirket yöneticisi alacaklıyı zarara uğratmak kastı veya taksirle hareket etmemişse bu suç oluşmayacaktır. Örneğin günü gelen nakdi bir ödemenin veya çekin paraya çevrilmesinde elektronik ortamda veyahut bankadan kaynaklanan bir problem olduğunda yöneticinin sorumluluğundan bahsedilemez.

Kanun maddesinin birinci fıkrasında hukuken ve fiilen yönetim yetkisine sahip olan şirket yöneticisinin alacaklıları zarara uğratmak kastıyla şirket borçlarının ödememesi hüküm altına alınmıştır. Cümledeki kast kavramından, işletme yöneticisinin eylemini tamamen, alacaklıyı zarara sokma amacıyla yapması anlaşılmalıdır. Dolayısıyla ticari şirket yöneticisi, alacaklıları zarara uğratmak amacı ile değil de kendine çıkar sağlamak düşüncesi ile hareket etmişse bu suç oluşmayacaktır¹⁷³. Bu nedenle kasten işlenebilen söz konusu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir. Olası kastla işlenmesi söz konusu değildir. Bu nedenle ticari şirket yöneticisinin alacaklıları zarara uğratmak amacıyla hareket ettiği tespit edilmelidir¹⁷⁴. Şirket yöneticisinin alacaklıyı zarara sokmak amacıyla hareket ettiğini gösteren olay ve delillerin olması durumunda suçun manevi unsurunun oluştuğu kabul edilmelidir. Yüksek yargı bir kararında şirketin mali gücü olmasına rağmen borcun

¹⁷³ Yılmaz, Ejder, “Dünden Bugüne İcra ve İflas Kanunumuz”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003, S. 3-4, s. 41.

¹⁷⁴ Odman, Tevfik/Yılmaz, Raşit, Ticaret Şirketlerinde Yöneticileri Cezai Sorumluluğu, “İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, Ocak, 2008, S. 1, s. 33. 27/12/2012); Bazı yazarlar ispat külfetinin alacaklı tarafta olduğunu belirtmektedirler (Günay, s. 59; Ercan s. 297.) Ancak ceza muhakemesi hukukunda ispat külfetinin kişilerde olması söz konusu değildir.

ödenmemesinin alacaklıyı zarar uğratmak kastı ile hareket edildiğine ve ödeme gücünün olmasının, kastın ispatına yeterli olduğu kanaatine varmıştır¹⁷⁵.

İİK'nın 333/a-2 maddesinde suçun taksirli şekilde işlenmesi düzenlenmiş olup, failin ödeme olanağı olduğu halde alacaklıya zarar verme kastı olmadan, borcunu kısmen veya tamamen ödememesi halinde suç oluşacaktır. Eğer borçlunun ödeme gücü yok ise bu suç oluşmaz, ancak hukuki sorumluluk devam eder. Yine işletme yöneticisinin bu fiilinden dolayı alacaklı zarar görmelidir¹⁷⁶.

C. Yaptırım

İİK'nın 333/a maddesinde düzenlenen ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu suçunun cezası “altı aydan iki yıla kadar hapis” ve “beşbin güne kadar adli para cezası”dır. Bu maddede suç işleme amacıyla hareket eden ve fiili gerçekleştiren kişiye hem hapis hem de adli para cezası verilmesi düzenlenmiştir. Madde metninde adli para cezası için üst sınır belirlenmesine rağmen alt sınır belirlenmemiştir. Dolayısıyla TCK'nın 52/1. maddesinde adli para cezasının en az beş gün olduğu kabul edildiğinden hapis cezası ile birlikte verilebilecek adli para cezası bu süreden az olamayacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında yöneticinin şirket borcunu taksirle ödememesi halinde zararın ağırlığına göre iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı düzenleme altına alınmıştır. Bu cümleden olarak icra ceza mahkemesi yukarıda anlatılanlar ışığında şirket yöneticisi TCK'nın 52/1. maddesi gereğince beş günden az olmamak ve iki bin günden fazla olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacaktır¹⁷⁷.

¹⁷⁵ 16. HD, 11/12/2012, E., 2012/8423, K. 2012/10681, Günay, s. 59.

¹⁷⁶ Odman, Tefik/Yılmaz, Raşit, Ticaret Şirketlerinde Yöneticileri Cezai Sorumluluğu, “İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, Ocak, 2008, S. 1, s. 33.

¹⁷⁷ Odman, Tefik/Yılmaz, Raşit, Ticaret Şirketlerinde Yöneticileri Cezai Sorumluluğu, “İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, Ocak, 2008, S. 1, s. 36.

IV. TİCARETİ TERK ETME SUÇU

A. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanununun 337/a-1 ve 2 maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “44 üncü maddeye göre mal beyanında bulunmayan veya beyanında mevcudunu eksik gösteren veya aktifinde yer almış malı veya yerine kaim olan değerini haciz veya iflas sırasında göstermeyen veya beyanından sonra bu malları üzerinde tasarruf eden borçlu, bundan zarar gören alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Birinci fıkradaki fiillerin işlenmesinden alacaklının zarar görmediğini ispat eden borçluya ceza verilmez”.

Ticarette uğraşan kişilerin bir takım olumsuzluklar sebebiyle ticari faaliyetlerini sonlandırması sonucunda, alacaklıların takibinden kurtulmak maksadıyla işyerlerini veya mesleklerini bırakarak veya mevcut malvarlıklarını başkalarına devrederek alacaklıları zarara uğratmaları sıkça görülen bir durumdur¹⁷⁸. İşte bu nedenledir ki ticareti terk ederek ancak terkin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmeyerek ve kötü niyetli davranışlar sergileyerek alacaklının takibinden kurtulmak isteyen kişilerle etkili bir mücadele edilebilmesi için İİK’da 44. madde düzenlenmiş ve aynı kanunun 337/a maddesiyle de cezalandırılmaları öngörülmüştür¹⁷⁹. Bu suç ayrıca bireysel değerleri korumayı hedeflemektedir. Malvarlığı haklarını korumak için düzenlemeye alınmıştır. Dolayısıyla m. 337/a düzenlenen suç malvarlığına karşı işlenen suç niteliğini taşımaktadır.

¹⁷⁸ Türkeş, s. 23.

¹⁷⁹ Kuru, Baki, “Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler”, Dergiler, Ankara, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/323/3202.pdf>) s. 109.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi unsur

Özel bir suç türü olan ve özellikle tacirler için öngörülen bu suç İİK'nın 337/a. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla bu maddede hüküm altına alınmış yükümlülüklerle uygun olmayan davranışları gerçekleştiren kişilerin TTK hükümleri gereğince tacir sıfatını taşımaları gerekmektedir. Kanun koyucu bunu maddede 44. maddeye göre borçlu olan kişiden söz etmek suretiyle ortaya koymuştur. Bu sığata haiz olmayan kişilerin bu suçun faili olmaları mümkün değildir. Dolayısıyla bu suç da özgü suç niteliğı taşımaktadır. Tacir olmayan kişiler bu suçun faili olamayacak, ancak azmettiren veya yardım eden olacaktır.

Tacir kavramı TTK'nın 12 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten gerçek kişi olarak tanımlamıştır (TTK m. 12/1). Madde hükmü gereğince kişinin tacir sıfatını kazanabilmesi için bir ticari işletmenin mevcut olması ve bu işletmeyi kendi adına çalıştırması gerekmektedir. Bir ticari işletmeyi kurup açtığını, sirküler, gazete, radyo ve diğer ilan araçlarıyla halka bildirmiş veya işletmesini ticaret siciline tescil ettirmek suretiyle, durumu ilan etmiş olan kimse de, fiilen işletmeye başlamamış olsa bile tacir sayılır (TTK m. 12/2). Ayrıca bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına ister adi bir şirket veya her ne olursa olsun hukuken var olmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyi niyetli üçüncü şahıslara karşı tacir gibi sorumlu olur (TTK m. 12/3). Yanıltıcı fiilleri sebebiyle tacir gibi sorumlu olan kişi, yalnızca tacir sıfatından kaynaklanan borç ve yükümlülüklerle tabi olacak, tacir olmaya bağlı haklardan faydalanamayacak ve tabiatıyla da tacir sıfatını kazanamayacaktır¹⁸⁰. Kişisel durumları veya yaptığı işlerin niteliğı gereğı veya meslek ya da görevleri nedeniyle, kanundan veya bir yargı kararından doğan bir yasağı aykırı olarak ticaretle uğraşanlar tacir sayılır (TTK m. 14). Örneğın devlet memurlarının ticaretle uğraşmaları yasak olup (657 sayılı DMK m. 28) buna rağmen ticaretle uğraşırlarsa tacir sayılacaklar,

¹⁸⁰ Günay, s. 70-71.

ancak hukuki ve cezai sonuca katlanacaklardır. Başka bir kişinin veya resmi bir merciin izni gerekli olmasına rağmen izin almadan bir ticari işletmeyi işleten kişi de tacir sayılır (TTK m. 14). Küçük ve kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilci, tacir sayılmaz. Tacir sıfatı, temsil edilene aittir (TTK m.13). Bu hüküm kanuni temsilcisi bulunan ve ticari işletmesini kanuni temsilcisi vasıtasıyla işleten küçük ve kısıtlılar hakkında uygulanacaktır. Ayrıca, yasal temsilci ceza hükümlerinin uygulanması yönünden tacir gibi sorumlu olur (TTK m. 13). Dolayısıyla küçükler adına hareket eden kişi suç işlediğinde suçun faili olacak, küçük fail olmayacaktır. Suç özgü suçsa küçük adına hareket eden kişinin özgülüğe sahip olduğu benimsenecektir. Dolayısıyla fail olabilecektir. TTK'da gerçek kişilerin yanı sıra bir takım özelliklere sahip tüzel kişilerin de tacir sıfatına sahip olduğu kabul edilmiş ve kanunun 16/1. maddesinde ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar demek suretiyle hüküm altına alınmıştır. Bu halde tüzel kişi adına hareket eden kişi suçun faili olarak kabul edilecektir.

Yukarıdaki bilgileri İİK'nın 337/a. maddesi çerçevesinde değerlendirdiğimizde, bir ticari işletmeyi kendi adına işleten veya faaliyete fiilen başlamamış olan fakat ticari işletme kurduğunu çeşitli yayın organlarıyla ilan ettiren veyahut ticaret siciline tescil ettiren, bir ticari işletme olmadığı halde varmış gibi davranan, küçük ve kısıtlılar adına temsilci vasfıyla ticari işletme işleten, ticaret yapması yasak ya da izne tabi olmasına rağmen ticari işletme işleten kişiler tacir sayıldıkları için yukarıdaki madde metnine aykırı davranışları nedeniyle cezalandırılacaklardır.

Bu suçun mağduru diğer suçlarda olduğu gibi alacaklı olan kişidir.

İİK'nın 337/a maddesine göre suçun meydana gelebilmesi ticareti terk eden kişinin yine aynı kanunun 44. maddesine istinaden mal beyanında bulunmaması veya beyanında mevcudunu eksik göstermesi veya aktifinde yer almış malı veya yerine kaim olan değerini haciz sırasında göstermemesi veya beyanından sonra bu malları

üzerinde tasarruf etmesi fiillerinden birini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu belirtilen hareketlerden birinin yapılması yeterlidir. Dolayısıyla suç seçimlik hareketli suç niteliği taşımaktadır¹⁸¹.

Ticaret şirketlerinin kurulması, sona ermesi ve tasfiyesi TTK'nın (m. 124-644) ticaret şirketleri başlıklı ikinci kitabında düzenlenmiştir. Bu cümleden olarak ticareti terk kavramı tacirlikle uğraşan kişinin ticari işletmesini kapatması, dağıtması veya ticareti terk etmesidir¹⁸² (bkz. TTK m. 529-m. 636). Buradaki terk kavramı tacirin ticari işletmesinin bir kısmını değil de bütün olarak kapatarak veya dağıtarak terk etmesidir. Böylelikle ticareti terk eden kişinin tacir sıfatı son bulacak ve hakkında İİK'nın 44. maddesi hükümleri uygulanabilecektir. Madde metnine göre ticareti terk eden tacir ticareti terk ettiğini 15 gün içinde kayıtlı olduğu ticaret sicile bildirmeye ayrıca bu bildirimle birlikte bütün aktif ve pasifini ve alacaklıların isim ve adreslerini gösterir bir mal beyanında bulunmaya mecburdur. Tacir tarafından yapılan bildirim ve mal beyanı ticaret sicil memurluğu tarafından ticaret sicil ilanların yayınlandığı gazetede ilan edilir. Bu durum ayrıca alacaklıların bulunduğu mahalde mutad ve münasip vasıtalarla duyurulur. Ticareti terk eden tacir bildirim ve beyanla birlikte ilan masraflarını peşin ödemelidir, aksi durumda beyanda bulunmamış sayılır (İİK m. 44/1). Ancak tacirin adresini değiştirmesi veya ticari işletmesini başka bir yere nakletmesi gibi durumlarda ilgilinin ticareti terk ettiği sonucu ortaya çıkmaz. Tacirin ticareti terk edip etmediği yönünde gerekli zabıta araştırması ve vergi dairesinden mükellefiyetinin devam edip etmediği sorulmalıdır¹⁸³.

Ticareti terk eden tacir mal bildiriminde bulurken haczi kabil malları ile birlikte haczi kabil olmayan mallarını da beyanında belirtmelidir. Bu itibarla hangi malların haczi kabil olup olmadığının takdiri ticareti terk eden tacire değil icra dairesine aittir. Ticareti terk eden tacir tasarrufunda olan bir malını haczi kabil olmadığından dolayı

¹⁸¹ Günay, s. 76.

¹⁸² Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku, (I.Giriş-Ticari İşletme), Ankara, 1968, s. 212-215.

¹⁸³ "...Dosya içerisine sunulan müzekkere cevaplarından şirketin resmi olarak ticareti terk etmediği sanığa ait olduğu bildirilen adreste yapılan hacizde ise borçlu şirketin adresten taşındığı anlaşılmış olup, sanığa isnat edilen suçun oluşabilmesi için şirketin fiili olarak ticareti terk etmesi...." 16. HD, 13/07/2007, E., 2449/2877, Coşkun, s. 4032.

beyanında belirtmemişse ve o malın haczi de kabil olmadığı yetkili makamca tespit edilirse alacaklılar zarara uğramamış olacağından tacire İİK'nın 337/a. maddesi gereği ceza verilemeyecektir. Ancak ticareti terk edenin hacze kabil olmadığından bahisle bildirmediği malın daha sonra yetkili makamlarca hacze kabil olduğuna karar verilirse tacir cezalandırılabilir¹⁸⁴. Ticareti terk eden tacir mal beyanının verilmesinden itibaren iki ay içinde haczi kabil malları üzerinde tasarruf edemez (İİK m. 44/3). Bu kısıtlamaya rağmen tacir iki aylık sürede tasarrufta bulunursa yapmış olduğu tasarruf alacaklılar yönünden hükümsüzdür. Maddenin 4. fıkrası gereğince üçüncü şahısların zilyetlik ve tapu sicili hükümlerine dayanarak iyi niyetle elde ettiği haklar istisnadır (İİK m. 44/4). Başka bir ifadeyle kısıtlamadan haberi olmayan üçüncü şahısların ticareti terk eden tacir ile yaptığı tasarruflar geçerli olup, eşler arasında, anne baba ve çocuklar ile torunlar, ikinci derece de dahil hısımlar ya da evlat edinenle evlatlık arasında yapılmış olan kazanımlarda iyi niyet iddiasında bulunulamaz¹⁸⁵.

Ticareti terk eden tacirin muhafaza altına alınmış olan malları bozulmaya müsait (bir depoda bulunan tarımsal ürün; meyve, sebze veya hayvansal ürün; peynir, yoğurt) ise veya muhafazası külfetli ise (birden fazla iş makinesinin bir yedieminde bekletilmesi) veyahut yukarıda belirtilen süre içinde değer kaybı söz konusu ise tacirin talebi ve mahkemenin oluru ile icra dairesi vasıtasıyla İİK hükümlerine göre satılıp paraya çevrilebilir (İİK m. 44/6). Satış sonucunda elde edilen para aynı kanunun 9. maddesi gereği bankaya depo edilir ve madde metninde belirtilen süre içinde bu para üzerinde tasarrufta bulunulamaz. Süre sonunda depo edilen para üzerindeki sınırlamanın kalkması ve başkaca tedbir ve haciz olmaması durumunda bu para ticareti terk eden tacire verilir. Ancak paranın iadesinin sağlanması için, icra dairesi tarafından 2 aylık sürenin geçmesi nedeniyle tasarruf yetkisi kısıtlamasının kalktığına ilişkin resmi yazının bankaya gönderilmesi gerekir¹⁸⁶. İİK'nın 44. maddesinde düzenlenmiş olan yükümlülüklerin ticareti terk eden gerçek kişi tacirlerin yanında ticareti terk eden

¹⁸⁴ Kuru, Baki, "Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler", (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/323/3202.pdf>) s. 111.

¹⁸⁵ Kuru, "Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler", s. 112.

¹⁸⁶ Kuru, "Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler", s. 114.

tüzel kişiliği haiz şirketlerin temsile ve idareye yetkili müdürlerinin de kanun maddesinde hüküm altına alınan bu yükümlülüğü yerine getirmesi gerekmektedir¹⁸⁷.

İİK'nın 44. maddesine istinaden ticareti terk eden tacir terk beyanı ile birlikte mal bildiriminde bulunmalıdır. Dolayısıyla tacirin sadece ticareti terk ettiğini bildirip mal beyanında bulunmaması durumunda suç oluşur¹⁸⁸. Bu cümleden olarak tacir ticareti terk durumunu mal beyanı ile birlikte bildirmeli ayrıca bu bildirim usule uygun olmalıdır. Örneğin tacirin ticareti terk ettikten sonra kanuni süresi dışında mal beyanı bildiriminde bulunması veya mal beyanının ilanı için gerekli olan giderleri yatırmaması durumlarında usulüne uygun olarak yapılmış bir mal beyanından söz edilmesi mümkün değildir¹⁸⁹.

Ticareti terk eden tacirin malvarlığında olmasına rağmen, beyanında unutulması veya başka bir sebeple yer almayan taşınır veya taşınmaz mal, 15 günlük kanuni süre dolmadan, beyana eklenmek yoluyla düzeltilir. Dolayısıyla mevcudun

¹⁸⁷ “İİK'nın 44. maddesinde “ticareti terk eden tacir” ifadesi kullanılmış olup bu ifadenin yalnızca gerçek kişi tacirleri kapsadığına ilişkin herhangi bir kısıtlayıcı hüküm konulmamıştır. O halde tacir sayılan limited şirketlerin, temsil ve idareye yetkili müdürlerinin, şirketin ticareti terk etmeleri halinde İcra İflas Yasası'nın 44. maddesindeki yükümlülükleri yerine getirmeyeceklerine ilişkin bir istisna getirilmediğine göre, tıpkı gerçek kişi tacirler gibi aynı Yasanın 337/a maddesi uyarınca cezalandırılmalarına da bir engel bulunmamaktadır. Diğer yandan, İY'nın 44. maddesinde yapılan değişikliğin “ticareti terk eden kötü niyetli borçluların” bu davranışlarının önlenmesi amacıyla yapıldığı da gerekçede açıkça ifade edilmektedir. Ticari şirketi temsil ve idareden sorumlu müdür ve yetkililerinin bu suçu işleyemeyeceklerinin kabulü halinde, ticareti terk suçunu işleyen gerçek kişi tacirlerin İY'nın 337/a maddesi uyarınca cezalandırılmaları gerekecek, ancak aynı fiili işleyen ve İY'nın 345. maddesi uyarınca bu fiilden sorumlu tutulması gereken ticari şirket müdür ve yetkililerinin cezai sorumluluktan muaf tutulmaları anlamına gelecektir ki bunun yasal bir dayanağı bulunmamaktadır” CGK, 14.02.2012, E, 2011/509, K. 2012/30- Altaş, Soner, İsmmmmo Mali Çözüm, “Anonim İle Limited Şirketi Tasfiye Etmemenin Cezası Var Mıdır?”, Eylül, Ekim, 2016, S. 137, s. 186-187.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.02.2012 tarih ve 2011/505, 509, 513, 21.02.2012 tarih ve 2011/506, 510, 511 ve 621 esas sayılı dosyalarında, ticaret şirketlerinin müdür ve yetkililerinin ticareti terk suçunu işlemelerinin mümkün olduğu yönünde oyçokluğuyla verilen karar doğrultusunda uygulama yapılması Dairemizce de uygun bulunmuş olmakla; ticaret şirket yetkilisi olan sanığa isnat edilen suçun oluşabilmesi için tacirin fiili olarak ticareti terk etmesi ve bu durumu on beş günlük süre içerisinde kayıtlı olduğu ticaret siciline bildirmemesi ve bütün aktif ve pasifi ile alacaklılarının isim ve adreslerini içeren bir mal beyannamesi vermemesi(2004 S. K. m. 44,337/A) 16 HD, 03/04/2012, E., 2012/1252

¹⁸⁸ Kuru, “Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler”, s. 115.

¹⁸⁹ Türkes, s. 23.

eksik gösterilmesi eylemi, kanunda belirtilen 15 günlük sürenin dolması ile sonuç doğurur¹⁹⁰.

İİK'nın 337/a maddesinin atıfta bulunduğu 44. maddeye binaen ticareti terk eden tacir mal beyanı verdiği tarihten itibaren iki aylık süre içinde aktifinde yer alan bir mal üzerinde satış, bağışlama gibi tasarrufta bulunamaz¹⁹¹. Madde metninin kısıtlamasına rağmen tacirin tasarrufta bulunması ve alacaklının zarar görmesi gerekmektedir. Zira kanun koyucu fiilden zarar gören kişinin şikâyet edebileceğini belirtmiştir. Tacirin mal bildiriminde belirttiği taşınır veya taşınmaz üzerinde 2 aylık kısıtlamaya rağmen tasarrufta bulunmasına karşın, eğer diğer malların değerinin alacaklının borçlarını karşılar nitelikte olursa veya tacir yargılama aşamasında alacaklıya borcunu tüm fer'ileriyle birlikte ödemediğini ispat ederse kendisine bu suçtan dolayı ceza verilmesi mümkün değildir¹⁹².

Suçun oluşması için maddede sayılan fiillerin (birinin yapılması yeterli) yapılması suretiyle alacaklının zarar görmüş olması gerekir. Dolayısıyla suç zarar suçu niteliği taşımaktadır. Ancak borçlu hakkında ceza verilebilmesi için, diğer suçlarda olduğu gibi (örneğin m. 332) alacaklının zarar gördüğünü ispat etmesi gerekmez (İİK m. 337/a-3). Bununla beraber alacaklının zarar görmediğini ispat eden borçluya ceza verilmez. Tek fiil ile birden fazla alacaklı zarara uğratılmışsa konular aynı olmamak şartıyla TCK'nın 43/2. maddesi çerçevesinde değerlendirme yapılacaktır. Aynı alacaklı tarafından birden fazla gerçekleşen suç için birden fazla şikâyet dilekçesi verilmiş ve bunun sonucunda birden çok dava açılmış ise bir suç işleme kararıyla değişik zamanlarda hareket edilmek şartıyla fail bir suçtan ceza alacak ancak bu cezası TCK'nın 43/1. maddesi gereğince artırılabilecektir.

¹⁹⁰ Pazarcı, Nusret Alper, "Ticareti Terk Yükümlülüğüne Aykırılık Suçunun Hukuk Düzenindeki Yeri", Terazi Hukuk Dergisi, Ocak 2012, S. 65, s. 16.

¹⁹¹ "...Mal beyanından sonra, beyan edilen bu mallar üzerinde tasarruf edilmesi" şeklinde sıralanan seçimlik hareketlerden herhangi birisinin işlenmesiyle, diğer koşulların da (alacaklının zarar görmesi ve borçlunun tacir olması gibi...) gerçekleşmesi halinde oluşacağı konusunda gerek uygulamada gerek öğretide herhangi bir duraksamanın mevcut olmaması ve somut olayımızda bu eylemden dolayı şikâyetçinin zarar gördüğünün dosya içeriğinden anlaşılması karşısında..."; 19. CD, 17/09/2018, E., 2016/8672, K. 2018/8955

¹⁹² Türkes, s. 24.

2. Manevi Unsur

İİK'nın 337/a maddesinde düzenlenen ticareti terk suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Suç tipinde amaç veya saike veya hukuka aykırılığa veya bilmeye ilişkin bir kavrama yer verilmediği için hem doğrudan kastla hem de olası kastla işlenebilir. Başka bir ifadeyle tacirin kanun maddesinde belirtilen eylemlerden birisini bilerek gerçekleştirmesi halinde suç meydana gelecektir¹⁹³.

C. Yaptırım

İİK'nın 337/a maddesinde öngörülen tacirin ticareti terk hükümlerine aykırı hareket etme suçu bütün unsurlarının gerçekleşmesi halinde suçun faili üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılabilir. Madde metninde de belirtildiği üzere bu suç için sadece hapis cezası öngörülmüştür. Şikâyeteye tabi bir suçtur.

V. HAKİKATE MUHALİF BEYANDA BULUNMA SUÇU

A. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanununun 338. maddesinde/1. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; *“Bu Kanuna göre istenen beyanı, hakikate aykırı surette yapan kimse, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”*

Alacaklı tarafından başlatılan icra takibi prosedüründe, icra dairesi tarafından İİK çerçevesinde borçluya ve üçüncü şahıslara gönderilen resmi yazılara doğru içerikli beyan verme yükümlülüğü yüklenmiş ve aksi davranışlar ise aynı kanunun 338/1. maddesi gereğince suç sayılmıştır. Doktrindeki yazarlar bu suçla icra işlemlerini ifa eden kurumların görevini ifa sırasında yanıltılmalarının önlenmesinin ve alacağını icra daireleri aracılığıyla tahsil etmeye çalışan kişilerin bu kurumlara olan güvenin korunmasının amaçlandığını belirtmektedirler¹⁹⁴.

¹⁹³ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 199.

¹⁹⁴ Artuç/Bıkmaz, s. 253; Anıl, İcra ve İflas Suçları, s. 209; Uyar, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan

Yukarıda ifade edilen yükümlülüğe rağmen borçlunun veyahut üçüncü şahısların gerçek dışı beyanları İİK'nın 338/1. maddesi gereğince icra suçu olarak düzenlenmiş ve gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişinin cezalandırılacağı ifade edilmiştir.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi Unsur

İİK'nın 338/1. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurlarından suçun konusunu beyan oluşturmaktadır. Suçun konusu olan beyan herhangi bir beyan değil, bu kanun hükümlerine göre istenen bir beyan olmalıdır. Dolayısıyla yapılması istenilen beyanın kanuni zorunluluktan kaynaklanması gerekli olup, kanuni zorunluluk olmamasına rağmen yapılan beyanlar İİK'nın 338/1. maddesindeki suçu oluşturmaz¹⁹⁵.

İcra takibinin başlamasından sonuçlanıncaya kadar ki aşamalarda borçlu veya üçüncü kişilerden istenilen beyanların şekli ve nasıl yapılacağı İİK'nın farklı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu beyan türlerinden bir tanesi İİK'nın 74 vd. maddesine uygun olarak mal beyanında bulunma, diğeri 89. maddesinde düzenlenmiş olan 89/1 haciz ihbarnamesine itiraz beyanı, başka bir beyan türü ise 355. maddesinde öngörülen maaş haciz müzekkeresine cevap beyanıdır. İcra dairesi tarafından bu maddelere istinaden istenen beyanlar, gerçeğe aykırı olarak yapıldığı takdirde maddede belirtilen bu suçun konusunu oluşturacaktır¹⁹⁶. Ancak yukarıda da izah edildiği üzere uygulamada bu suçun konusunu genel olarak gerçeğe aykırı olarak mal beyanı bildiriminde bulunma ve yine gerçeğe aykırı olarak haciz ihbarnamesine itirazda bulunma beyanları oluşturmaktadır¹⁹⁷. Dolayısıyla İİK'nın 338/1. maddesinde

Fiiller s. 59.

¹⁹⁵ Türkes, s. 25.

¹⁹⁶ Coşkun, s. 4035-4036

¹⁹⁷ Kürtül, Açıklamalı, İctihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 225.

öngörülen bu suçun unsurlarının daha iyi ifade edilebilmesi için açıklamaların ve örneklerin yukarıda ifade edilen bu iki olgu üzerinden yapılacaktır.

İİK'ya göre kendisine ödeme emri tebliği yapılan kişi tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde borcu ödemez ve itiraz etmezse bu süre içerisinde 74. madde gereği mal beyanında bulunmakla mükelleftir (İİK m. 60/4). Borçlunun itirazı üzerine ilgili mahkeme tarafından itirazın kesin veya geçici olarak kaldırılması kararı verilmesi üzerine bu kararın borçluya tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunulması zorunludur (İİK m. 75). Öte yandan üçüncü kişiye, elinde bulunan ve borçluya ait olan taşınırın haczedildiği, bildirilen miktarı (borcu) yalnızca icra dairesine ödemesi gerektiği borçluya yapılacak ödemenin geçerli olmayacağı, aksi halde borcu icra dairesine ödemek zorunda kalacağı ihtarını içeren bir ihbarname gönderilir. Ayrıca üçüncü şahsa takip borçlusunun kendisinde alacağı olmadığını, takip borçlusuna borcu ödediği gibi iddiaları varsa yedi gün içinde yazılı olarak haciz ihbarnamesine itiraz edebileceği, aksi halde borcun zimmetinde sayılacağı ve bu miktarı icra dairesine ödemek zorunda kalacağı uyarısı yapılır¹⁹⁸(İİK m. 89/2). Kanun maddesinin amacının borçlunun üçüncü kişide bir alacağının olup olmadığını tespiti, varsa alacağın korunması olduğunu söyleyebiliriz¹⁹⁹. Bundan başka İİK'nın 355. maddesine istinaden gönderilen maaş haciz müzekkeresine cevap verme yükümlülüğü de düzenlenmiş ve kendisine maaş haciz müzekkeresi gönderilen işveren ve sorumlu daire amiri, müzekkereye cevaben, borçlunun işyerinde veya kurumda çalışıp çalışmadığını, çalışıyor ise maaşından kanuni kesintilerin yapılarak icra dairesine gönderilmesi cevabını yedi gün içerisinde bildirmekle yükümlüdür.

İİK'nın 338/1. maddesinde düzenlenen suçun faili beyanda bulunmak zorunda olan kişidir. Bu kişi borçlu olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilir. Mağdur ise alacaklıdır.

¹⁹⁸ Arslan, Ramazan, "Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyi Bildirilmesi ve Sonuçları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.65, Nisan, 2016, s. 3221.

¹⁹⁹ Arslan, s. 3222.

Suçun fiil unsurunu hakikate aykırı beyanda bulunmak oluşturmaktadır. Suçun oluşması için kanundan doğan beyanın gerçeğe aykırı yapılmış olması gerekir. Borçlu ve üçüncü şahısların icra takibi işlemleri esnasında kendilerinden istenen beyanların gerçek dışı olması halinde İİK'nın 338/1. maddesi gerçekleşecektir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında İİK'da düzenlenen beyanlardan birisi kanunun 74 vd. maddelerinde öngörülen mal beyanında bulunma yükümlülüğüdür. Hakkında icra takibi başlatılan borçlu kendisine ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde gerçeğe uygun bir şekilde hareket ederek bu yükümlülüğü ifa etmelidir. Bu yükümlülük ile borçlunun usulüne uygun olarak verdiği mal beyanındaki malların satılması ve elde edilen para ile alacaklının alacağına en kısa sürede kavuşması yani icra takibinin hızlı bir şekilde ilerleyerek sonuçlanmasının amaçlandığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla borçlunun malvarlığında olan bir malı göstermemesi, başkasına ait bir malı kendisine ait gibi göstermesi, üçüncü şahıslardaki hak ve alacaklarını bildirmemesi fiilleri gerçeğe aykırı beyan suçunu oluşturur²⁰⁰. Burada üzerinde önemle durmamız gereken husus şudur ki, İİK'nın 338/1. maddesinde yaptırıma bağlanan fiil, mal beyanında bulunmama yükümlülüğünün ihlal edilmesi değil, süresinde ve usulüne uygun yapılmış mal beyanı içeriğinin gerçeği yansıtmamasıdır²⁰¹. Kanun maddesinde yazılı suçun oluşabilmesi için borçluya gönderilen ödeme veya icra emrinde “*Hakikate aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı*” ihtarının olması gerekir²⁰². Gönderilen ödeme veya icra emrinde bu ihtarın olmaması gerçeğe aykırı beyanda bulunan borçlu hakkında cezai yaptırıma engel olacaktır²⁰³. Kanun maddesinde öngörülen suçun oluşması için bir başka unsur ise usulüne uygun olarak yapılmış bir mal beyanının olması ve bu mal beyanının 74. maddede öngörülen unsurları taşımasıdır²⁰⁴. Dolayısıyla usulüne uygun

²⁰⁰ Arslan, s. 3235.

²⁰¹ Günay, s. 81.

²⁰² “...Hal böyle olunca borçlunun İcra ve İflas Kanunu'nun 168. maddesine uygun olarak düzenlenen ve mal beyanında bulunma ihtarını içeren ödeme/icra emrinin tebliği üzerine müddeti içinde verdiği mal beyanının gerçeğe aykırı olması halinde alacaklının şikayeti üzerine İcra ve İflas Kanunu'nun 5358 sayılı Yasa'nın 9. maddesi ile değişik 338. maddesinin 1. fıkrası ile cezalandırılabilmesi mümkün olduğu...”, 16. HD, 12/07/2010, E., 2010/3563, K. 2010/4916

²⁰³ Ercan, Hasan, İcra ve İflas Kanununa Göre Mal Beyanı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), s. 139.

²⁰⁴ Ercan, s. 223.

ve öngörülen unsurları taşımayan mal beyanındaki içerik gerçeğe aykırı olsa bile kanunda yazan bu suçu oluşturmaz²⁰⁵. Örneğin borçlu mal beyanının içeriğinde borcu nasıl ödeyeceğine dair bir şey belirtmemişse (şu tarihte, taksitle) geçerli bir mal beyanı olmadığından suçun oluşması mümkün değildir²⁰⁶. Yine borçlu tarafından mal beyanında bildirilmiş olan taşınmazın değeri borcu karşılaması halinde mal beyanında diğer mallarını belirtmemesi suç oluşturmaz²⁰⁷. Dolayısıyla borçlu tarafından bildirilen mal beyanında borcu karşılayacak kadar malvarlığını göstermesi yeterli olacaktır²⁰⁸. Ayrıca borçlunun mal beyanında haczedilemeyen mal ve haklarını belirtmemiş olması halinde de suçun oluşmayacağını söyleyebiliriz. Örneğin borçlu emekli ise ve mal beyanında emekli maaşını belirtmemişse, emekli maaşı haczedilemediğinden (SSKGSSK m. 93) suç oluşmaz. Borçlu tarafından bildirilen mal beyanında alacaklı tarafından bilinen veya bilinmesi mümkün olan malların gösterilmemesi halinde de suçun oluşmayacağını söyleyebiliriz. Örneğin günümüz gelişen teknolojisinde haciz ve borçlunun malvarlığının sorgulaması uypap üzerinde elektronik ortamdan yapılmaktadır, bu itibarla icra dosyasında uypap üzerinden yapılan sorgulamada borçlunun üzerine kayıtlı görünen otomobil veya arazinin borçlu tarafından mal beyanında belirtilmemiş olması halinde suç oluşmayacaktır²⁰⁹.

Gerçeğe aykırı beyanda bulunma suçunu oluşturan bir başka beyan türü İİK'nın 89. maddesinde düzenlenen haciz ihbarnamesine itiraz beyanıdır. Bu maddeye göre kendisine 89/1 haciz ihbarnamesi tebliğ edilen üçüncü şahıs sorumluluğunda borçluya ait bir taşınır (nakit para, ziynet eşyası, kıymetli evrak) varsa icra dairesine teslim etmekle yükümlüdür. Bu durumun aksine kullanımında veya uhdesinde borçluya ait herhangi bir taşınır olduğu halde olmadığını beyan eden üçüncü şahıs 338/1. maddesi gereğince cezalandırılabilir. Ayrıca takip borçlusunun devlet

²⁰⁵ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 246.

²⁰⁶ "...sanığın mal bildiriminde borcu ne biçimde ödeyeceğini belirtmemesi sebebiyle beyanın İİK'nın 74.maddesinde düzenlenen şartları taşımadığı gözetilmeksizin sanığın beraati yerine...", 16. HD, 15/03/2010, E., 2010/724, K. 2010/2095

²⁰⁷ "...mal beyanında bildirmiş olduğu taşınmazın değerinin borcu karşılaması durumunda başkaca mal bildiriminde bulunmasının gerekmemesi karşısında...", 16. HD, 12/01/2009, E., 2008/9011, Coşkun, s. 4049.

²⁰⁸ "...“...sanığın mal beyanı dilekçesinde borcu karşılamaya yetecek kadar mal bildirmesi yeterli olup....”, 16. HD, 23/11/2006T. E. 2006/4247, Coşkun, s. 4056.

²⁰⁹ 17. HD, 17/02/2005, E., 2004/11378, K. 2005/1268, Günay, s. 82.

kurumlarında olan alacağı için bu kurumlara gönderilen 89/1 haciz ihbarnamesine bu kurumda görev yapan yetkili amirler usulüne uygun ve doğru beyan vermekle yükümlüdürler. Aksi durumda bu görevliler hakkında da 338/1. maddesi uygulanabilir²¹⁰.

Hakikate aykırı beyanda bulunma suçunun oluşabilmesi için, İİK'nın 89/1.maddesine istinaden kendisine haciz ihbarnamesi gönderilen üçüncü şahıs veya kurumun tebliğ tarihi itibarıyla icra dosyasındaki borçlulara kesinleşmiş bir borcunun olması gerekir²¹¹. Dolayısıyla takip dosyasındaki borçlu ile aralarında hukuki ve ticari bir ilişki olmayan üçüncü şahısların vermiş oldukları beyanlar gerçeğe aykırı olsa bile suç meydana gelmeyecektir. Ayrıca takip dosyasında borçluya gönderilen ödeme veya icra emri tebliğ edilip takip kesinleşmeden üçüncü şahsa ve kurumlara gönderilen birinci haciz ihbarnamesine yapılan itirazın hukuki geçerliliği bulunmadığından hakikate aykırı beyanda bulunma suçunun unsuru oluşmaz²¹². İİK'nın ve 89. maddesine istinaden istenilen beyanın bizzat üçüncü şahıs tarafından yapılması zorunlu olup, vekil tarafından yapılan itiraz 338/1. maddede belirtilen suçun yasal unsurlarını oluşturmaz²¹³.

İİK'da düzenlenen diğer bir beyan türü ise kanunun 355. maddesinde düzenlenen maaş haciz müzekkeresine cevap beyanıdır. Madde gereğince borçlunun çalıştığı işyerine gönderilen maaş haciz yazısını alan ilgili işyeri sahibi veya yetkilisi ile devlet kurumlarındaki sorumlu amir, borçlunun maaşının haczedildiğini ve haczolunan miktarı borç bitinceye kadar icra dairesine göndereceğini bildirmelidir. İşyeri sahibi veya yetkilisi ile sorumlu amir bu bildirimi maaş haciz müzekkeresinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde yapmalıdır (İİK m. 355).

²¹⁰ Günay, s. 83.

²¹¹ “..Birinci haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği 21/04/2009 tarihi itibarıyla üçüncü şahıs .. Belediye Başkanlığının, asıl borçluya kesinleşmiş ve muaccel bir borcu olup olmadığının belirlenmesi amacıyla her iki tarafa ait defter belgeler ile banka kayıtlarının üzerinde karşılaştırılmalı bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre hüküm kurulması....”,11. CD, 14/03/2013, E. 2012/10131, Coşkun, s. 4044.

²¹² “...takip borçlusuna ödeme emri tebliğ edilip, takip kesinleşmeden 3.şahsa çıkarılan 1.haciz ihbarnamesine ve buna yapılan itirazın hukuken geçerli bulunmadığı gözetilmeden...” 17. HD, 21/12/2006, E., 1414/9254, Coşkun, s. 4036.

²¹³ Ercan, s. 233.

İİK'nın 356. maddesinde ise kendilerine maaş haciz müzekkeresi tebliğ edilmesine rağmen borçlunun maaşından kesinti yapmayan işyeri sahibi veya yetkilisi ile devlet kurumlarındaki sorumlu amirin sorumlu olacağı ve kesinti yapmadıkları tutarın kendilerinin maaşlarından veya başkaca mallarından alınacağı hüküm altına alınmıştır (İİK m. 356).

Yukarıda belirtilen kanun maddelerinde maaş haciz müzekkeresine cevap verilmemesi ile borçlunun maaşından kesinti yapılarak icra dairesine gönderilmemesinin yaptırımını düzenlenmiş (bkz. İİK m. 356), ancak icra dairesi tarafından gönderilen maaş haciz müzekkeresine yanıltıcı beyan verme eylemi ile ilgili olarak herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla kanunun 338/1. maddesi maaş haciz müzekkeresine yanıltıcı ve aldatıcı cevap veren yetkililer hakkında uygulanabilir. Çünkü madde metni *“Bu Kanuna göre istenen beyanı, hakikate aykırı surette yapan kimse, alacaklının şikâyeti üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”* denilmesi suretiyle hüküm altına alınmıştır. Örneğin kendisine maaş haciz müzekkeresi gönderilen işyeri sahibi veya yetkilisi ile daire amiri borçlunun işyerinde çalıştığı halde çalışmadığını veya çalıştığı halde işten ayrıldığını yahut almakta olduğu maaşı üzerinde haciz olmamasına rağmen maaş üzerinde başkaca hacizlerin olduğunu beyan ederse suç oluşur. Gerçeğe aykırı beyanda bulunan kamu görevlisi hakkında ise TCK'nın 257/1. maddesi uygulanacaktır²¹⁴. Fakat biz bu görüşe katılmıyoruz çünkü İİK çerçevesinde gönderilen ve beyan verme yükümlülüğü doğuran müzekkere ve ihbarnamelere karşılık gerçeğe aykırı beyanda bulunan ilgililer hakkında, görevi hakkında herhangi bir ayırım yapılmaksızın özel bir suç türü olan ve

²¹⁴ “... Özel İdare müdürü olarak görev yapan sanığın, hakkında katılan vekili tarafından yapılan icra takibinin kesinleşmesinden sonra maaşına haciz konulması için... İcra Müdürlüğünce gönderilen 10/03/2008, 13/03/2008, 07/10/2009, 02/06/2010 ve 17/01/2011 günlü yazıların gereğini yerine getirmediği gibi ... İcra Müdürlüğü tarafından maaş haczi yapıldığını ve buna ilişkin belgeleri göndereceğini belirten 16/06/2010 günlü eksik ve yanıltıcı cevabi yazıyı gönderdiği,...İcra Müdürlüğünce 17/01/2011 tarihli müzekkere ile anılan icra takip dosya numarası ile kesinti miktarlarını gösterir banka dekontlarının istenilmesine rağmen bu yazıya da cevap vermeyerek katılanın mağduriyetine neden olması şeklinde gerçekleşen eyleminin, icrai davranışlarının da bulunması nedeniyle TCK'nın 257/1. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeden aynı Kanunun 257/2. maddesi uyarınca hüküm kurulması...”, 5. CD, 23/06/2016, E., 2014/6749, K. 2016/6698.

İİK'nın 338/1. maddesinde düzenlenen hakikate aykırı beyanda bulunma suçunun uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

İİK'nın 338/1 maddesinde düzenlenen suçun oluşabilmesi için maaş haciz müzekkeresi tebliğinin Tebligat Kanunu hükümlerince doğrudan işyeri sahibi ya da yetkilisi veya daire amirine yapılması gerekir. Tebligattan haberi olmayan ilgiler hakkında bu suç oluşmaz. Örneğin maaş haciz yazısının işveren veya yetkilisi yerine o an için işyerinde çalışan borçluya tebliğ edilmesi veya muhtara tebligat yapılması hallerinde suçun oluştuğu söylenemez²¹⁵. Bu suçun oluşması için gerekli olan unsurlardan birisi borçlunun o işyerinde veya kurumda fiilen çalışmasıdır.

İİK'nın 338/1. maddesinde düzenlenen bu suç sırf hareket suçudur. Borçlunun veya üçüncü şahsın gerçeğe aykırı beyanda bulunmayla suç oluşur. Dolayısıyla bu suçtan dolayı alacaklının zarar görmesi gerekmez, çünkü İİK'nın 338. maddesinde 3222 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonucunda madde metninden 'bu yüzden zarar gören' ibaresi çıkarılmıştır²¹⁶. Bu nedenle alacaklı zarar görmemiş olsa dahi bu eylemi yapan borçlu veya üçüncü şahıs madde gereğince cezalandırılır.

İİK'nın 89. maddesine göre, üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesine müddeti içinde itiraz ederse, alacaklı, üçüncü şahsın verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek üçüncü şahsın 338. maddenin 1. fıkrasına göre cezalandırılmasını sağlayabilir.

Alacaklının kanunda düzenlenen şikâyet süresi içinde İcra Mahkemesine başvurarak borçlunun mal beyanında bildirdiği hususların gerçek dışı olduğunu belirterek cezalandırılmasını talep edebilir. Bununla birlikte alacaklının 89/1 haciz ihbarnamesine itirazın gerçeğe aykırı yapıldığını ispatlaması halinde bu maddeye göre cezalandırılmasını ve ayrıca tazminata mahkum edilmesini isteyebilir, ancak icra mahkemesi tazminat hakkındaki davayı genel hükümlere göre çözer (İİK m.89/4).

²¹⁵ "...Yukarıda belirtildiği üzere, şikâyetçi üçüncü kişiye gönderilen maaş haciz müzekkeresinin tebliğ tarihi itibarıyla şikâyetçinin hukuki sorumluluğu başlayacağından, haciz müzekkeresi tebligatı usulsüzlüğünün tespiti ve dolayısıyla tebliğ tarihinin düzeltilmesi....", 12. HD, 19/12/2017, E. 2016/25199, K. 2017/15840.

²¹⁶ Kardeşler, Erdoğan, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 40.

2. Suçun Manevi Unsuru

İİK'nın 338/1. maddesinde öngörülen suç kasten işlenen bir suçtur. Failin kanuna göre istenen beyanı hakikate aykırı surette yaptığını bilmesi gerekir²¹⁷.

C. Yaptırım

İİK'nın 338/1 maddesinde düzenlenen hakikate aykırı beyanda bulunma suçunun cezası, tüm unsurlarının gerçekleşmesi durumunda, alacaklının şikâyeti üzerine üç aydan bir yıla kadar hapis cezası olarak öngörülmüştür. Madde metninde de anlaşılabacağı üzere bu suç için sadece hapis cezası düzenleme altına alınmıştır.

VI. İCRA DAİRESİNCE TESLİM EDİLEN TAŞINMAZ VEYA GEMİYE TEKRAR GİRME SUÇU

A. Genel Olarak

Bu suç İİK m. 342'de düzenlenmiştir. Maddeye göre; “İcra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 290 ıncı maddesi mucibince umumi hükümler dairesinde cezalandırılır. TCK m. 290'a göre; “(1)Hükmen hak sahiplerine teslim edilen taşınmaz mallara tekrar elkoyan kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Muhafaza edilmek üzere başkasına resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle elkonulmuş olan taşınır malın bu kişinin elinden rızası dışında alınması halinde hırsızlık, cebren alınması halinde yağma, hileyle alınması halinde dolandırıcılık, tahrip edilmesi halinde mala zarar verme suçuna ilişkin hükümler uygulanır. Kişinin bu malın sahibi olması halinde, verilecek cezanın yarısından dörtte üçüne kadarı indirilir.”

²¹⁷ Ercan, s. 225-239.

İİK'nın 342. maddesinde öngörülen ve icra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir neden olmaksızın tekrar giren borçlunun TCK'nın 290/1. maddesi gereğince cezalandırılması hüküm altına alınmıştır. Kanun maddesinin düzenlenme amacının alıcı veya alacaklıya teslim edilen taşınmaz veya gemiyi borçlunun işgal etmesini önlemek olduğunu söyleyebiliriz. Kanunda düzenlenmiş olan bu suç ile alacaklının malvarlığı hakkı korunmaktadır.

B. Suçun Unsurları

1. Maddi Unsur

İİK'nın 342. maddesinde düzenlenen suçun faili teslim edilen taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçludur. Bu özelliği nedeniyle suç özgü suç niteliği taşımaktadır. Mağduru ise alacaklı ve bu kanun hükümlerine göre yapılmış ihale sonunda taşınmazı satın alan alıcıdır.

Suçun konusu alacaklı veya alıcıya teslim edilen taşınmaz veya gemidir. Suçun oluşabilmesi için öncelikle icra dairesi marifetiyle İİK'nın 26. maddesinde düzenlenmiş olan taşınmazın tahliye ve teslimi, 31/a. maddesinde düzenlenmiş olan geminin teslimi ve 135/2. maddesine istinaden taşınmazın ihale sonunda alıcıya teslimi işlemi olmalıdır. Kanunun 26. maddesine göre elinde taşınmazın tahliye ve teslimine ilişkin bir ilam olan alacaklı bu ilamın gereğinin yapılması için icra dairesine başvurur. İcra dairesi mahkeme ilamına istinaden borçluya taşınmazın teslimini emreden bir icra emri gönderir. Borçlu bu icra emrini yerine getirmezse ilamın hükmü zorla icra olunur (İİK m. 26). Yine kanunun 31/a maddesinde bayrağına ve sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bir geminin tahliye ve teslimine ilişkin ilan icra dairesine verilince, bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde o geminin teslimi emredilir. Eğer borçlu, gemiye zilyet olduğu hâlde bu emri yerine getirmezse, ilâmın hükmü zorla tenfiz olunur (İİK m. 31/a-3).

Yukarıdaki açıklamalar ışığında taşınmaz veya geminin tahliye ve teslimine ilişkin ilamların takip usulü anlatılmış olup, ancak bu ilamların kesinleşmeden icraya konulup konulamayacağına dair farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, bu

ilamların infazı için icra dairesine başvurulduğunda icra dairesi ilamın kesinleşip kesinleşmediğini tespit etmeli ve sonucuna göre işlem yapmalıdır²¹⁸. Bir başka görüşe göre ise kiralanın taşınmazın tahliyesi konusundaki dava, taşınmazın aynına ve aynı haklara ilişkin olmadığından tahliye kararlarında uygulanmaz. Açıklanan sebeple kiralanın taşınmazın tahliyesi ile ilgili kararın temyiz edilmiş olması ilamın icrasına engel değildir²¹⁹.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ise “*taşınmazın aynına yani mülkiyetine veya bir aynı hakka ilişkin ilamın takibe konulması halinde icra müdürünün bu talebi yerine getirmekten kaçınma imkanı bulunmamaktadır, kesinleşmemiş böyle bir ilamın icraya konulması halinde ancak borçlunun şikayeti üzerine takip icra mahkemesi tarafından iptal edilebilecektir*”²²⁰ demek suretiyle hüküm kurmuştur.

Kanaatimizce de İİK’nın 26 ve 31/a maddelerine istinaden başlatılmak istenen taşınmaz veya geminin tahliye ve teslimine ilişkin ilamların kesinleşmesini icra dairesi gözetemez, çünkü İİK’nın 35. maddesinde düzenlenen “*Takip, ilamın icra dairesine tevdi ile başlar. İstiyen alacaklıya kayıt numarasını mübeyyin bedava ve pulsuz bir ilmi haber verilir.*” amir hüküm gereğince icra dairesine takdir hakkı verilmemiştir.

İİK’da düzenlenmiş olan diğer tahliye türü ise icra dairesi tarafından yapılan ihale sonucunda alıcısına teslim edilmek üzere kanunun 135/2. maddesinde düzenlenmiş olan tahliye emridir. Ancak kanun maddesinin uygulanabilmesi için İİK hükümleri çerçevesinde bir ihalenin yapılmış olması, bu ihalenin kesinleşmesi ve taşınmazın alıcı adına tescil edilmiş olması gereklidir.

İİK’nın 342. maddesinde öngörülen suçun oluşabilmesi için taşınmaz veya geminin icra dairesi kanalıyla kanun maddelerinde (m. 26, m. 31/a, m. 135/2) belirtilen usule uygun olarak alacaklı veya alıcıya teslim edilmesi gerekir. Bu hükümler dışında

²¹⁸ Günay, s. 86.

²¹⁹ Özbek, Mustafa S., “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlamların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1 Ocak, 2016, s. 41.

²²⁰ HGK, 09/02/2011, E., 2010/12-684, K. 2011/50

yapılan tahliye ve teslim işlemleri 342. maddedeki suçu oluşturmaz²²¹. Örneğin 3091 sayılı kanun çerçevesinde müdahalesine idari makamlar tarafından son verilmiş taşınmaz, tahliye ve teslim edilmişse ilgililerin bu taşınmaza tekrar girmesi bu suçu değil, 3091 sayılı kanunun 15. maddesindeki suçu oluşturacaktır.

İcra dairesi görevlisi teslimi yapılacak taşınmaz veya gemiye giderek borçlunun huzurunda teslim tutanağı tutmalıdır. Eğer borçlu hazırda yoksa yokluğunda tutulan tutanak Tebligat Kanununa uygun olarak kendisine tebliğ edilmelidir. Borçluya tebligat usulüne aykırı yapılmış olsa dahi borçlu usulsüz tebligatın içeriğini öğrenmişse suç oluşur²²². Ancak fiili olarak taşınmaz veya geminin başına gidilmeden, evrak üzerinden teslim edilen taşınmaz veya gemiye girilmesi halinde suç oluşmayacağı gibi, yerinde tahliye veya teslimin infazı yapılmayıp tahliye için süre verilmesi durumunda da suç oluşmaz²²³. Dolayısıyla suçun meydana gelebilmesi için failin icra dairesi tarafından gayrimenkul veya gemiden çıkarılmış olması gerekir²²⁴.

İİK'nın 342. maddesinde düzenlenen suçun maddi unsurundan fiil unsurunu, borçlunun taşınmaz veya gemiye haklı bir neden olmaksızın *tekrar girmesi* fiilidir.

Yeniden girme eylemi haklı bir nedene dayanıyorsa bu suç oluşmayacaktır. Örneğin mahkeme tarafından verilen müdahalenin menî kararının infazı sonrasında, men edilen yerde sadece kendi diktiği mahsulü biçmek eyleminin kanunda öngörülen bu suçu oluşturmadığı söylenebilir²²⁵. Yine borçlunun unuttuğu bir şeyi almak için taşınmaz veya gemiye girmesi gibi fiiller de bu suç oluşturmaz. Ancak borçlunun tahliye veya teslimden sonra taşınmazı işgal edecek faaliyetlerde bulunması (örneğin

²²¹ Ercan, s. 348.

²²² Günay, s. 87.

²²³ Ercan, s. 349.

²²⁴ Coşkun, s. 4095.

²²⁵ "...men edildiği yerde, sadece kendi ektiği mahsulü biçmek, şeklindeki tecavüzün, zapt ve işgal kastı ile yapıp yapmadığının...", 8. CD, 28/01/1992, E., 1991/1201, Coşkun, s. 4095.

sebze ekmek, ağaç dikmek, eşya koymak) suç sayılır²²⁶. Kanunda yazılı suçun meydana gelmesi için, alacaklı veya alıcının zarar görmüş olmasına gerek yoktur²²⁷.

2. Manevi Unsur

İİK'nın 342. maddesinde öngörülen teslim edilen taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar girme suçu kasten işlenebilen bir suçtur²²⁸. Kastın varlığından bahsedebilmek için borçlunun icra dairesi marifetiyle alacaklıya veya alıcıya teslim edilen bir taşınmaza veya gemiye haklı bir sebep olmaksızın tekrar girdiğini bilmesi gerekmektedir.

C. Yaptırım

İİK'nın 342. maddesinde öngörülen ve icra dairesi tarafından teslim edilen taşınmaza veya gemiye tekrar girme suçu, tüm unsurlarının gerçekleşmesiyle borçluya, İİK'nın 342. maddesinin atıfta bulunduğu TCK'nın 290/1. maddesine istinaden üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

VII. ARTIRMADAN ÇEKİLME SUÇU

A. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanununun 345/b maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, *“Bu Kanuna göre yapılan ihalelerde kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında artırmadan çekilen veya artırmaya katılmayan kimseye bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilir.*

Aracılara da aynı ceza verilir”.

İİK'nın 345/b. maddesinde düzenlenen ve İİK hükümleri çerçevesinde yapılan ihalelere katılan kişi ya da kişilerin ihalenin devamı sürecinde (1. ve 2. açık artırma)

²²⁶ Günay, s. 88.

²²⁷ Ercan, s. 351.

²²⁸ Anıl, s. 84.

kendisine veya bir başkasına vaat edilen ve sağlanan yarar karşılığında artırmadan çekilmesi veya artırmaya katılmamaları suç olarak öngörülmüş, yine maddenin devamında aracılık edenlere de aynı cezanın verileceği hüküm altına alınmıştır.

Doktrinde suçla korunan hukuki değerle ilgili olarak kanun koyucunun bu kanun maddesi ile ihale sürecinde oluşan art niyetli hareketlerle mücadele etmek ayrıca icra takibi ilgilileri ve kamu menfaatlerini korumak amacıyla bağımsız bir suç olarak düzenlemeye alındığı belirtilmektedir²²⁹. Kanaatimizce suçla ekonomik yarışmanın dürüstlük içinde yani kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmesi sağlanmak istenmektedir. Ayrıca ikincil olarak ihaleye gidilen ve ihaleye talip kişilerin malvarlığı da korunmaktadır.

Bu kanun maddesi İİK'ya ilk olarak 9/11/1988 tarihli 3494 sayılı yasanın 59. maddesi ile eklenmiştir. İlk eklenen kanun maddesinde bir aydan altı aya kadar hapis ve 2 milyon liradan 6 milyon liraya kadar ağır para cezası öngörülmüştü²³⁰. Kanunda 31/5/2005 tarih ve 5358 sayılı kanunun 17. maddesi ile yapılan değişiklikle suçun cezası bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası olarak değiştirilmiştir.

B. Suçun Unsurları

1. Suçun Maddi Unsurları

Suçun maddi unsurlarından suçun konusunu ihale oluşturmaktadır. İcra takibinden kaynaklanan ihaleler İİK'nın taşınırlar için 112-122 maddeleri ve taşınmazlar için 123-133 maddelerinde düzenlenmiş olup, açık artırma suretiyle yapılmaktadır. Maddede tanımlanan bu suçun oluşabilmesi için yukarıda belirtilen ve cebri icra hukuku sınırları içinde açık artırma usulüyle yapılmış olan bir ihale olmalıdır²³¹. Bu nedenle İİK kapsamı dışında yapılan ihalelerin bu suçun konusunu oluşturması mümkün değildir.

²²⁹ Arslan, Ramazan, "İcra ve İflas Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Yenilikler", Ankara Barosu Dergisi, 1989, S. 1, s. 156.

²³⁰ Uygur, Tanju, "İcra İflas Kanununda 3494 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", s. 468. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1988-19883-1069>

²³¹ Sarı, s. 177.

Kanunda düzenlenen bu suçun faili herhangi bir kimse olabilir. Kanun koyucu maddede faille ilgili özelleştirmeye gitmemiştir. Ancak menfaat karşılığında artırmadan çekilme veya artırmaya katılmama suçunun faili, icra takibi borçlusunu dışında her hangi birisi olabilir²³². Bu cümleden olarak ihaleye çıkarılmış malın mülkiyeti takip borçlusuna ait olup, borçlunun artırmaya katılarak kendisine ait malı tekrar alması söz konusu değildir.

Mağdur ise toplumu oluşturan herkeştir. Çünkü suç asıl olarak bireysel değerleri korumamaktadır.

İİK hükümlerine göre yapılan ihaleye katılacak olan kişinin yapılan artırmadan çekilmesi veya artırmaya katılmaması ise fiil unsurunu oluşturmaktadır. Hareketler seçimlik olarak belirtildiğinden seçimlik hareketli suçtur. Birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşması için yeterlidir. Seçimlik hareketli suçlarda aynı ihalede olmak şartıyla hareketlerin hepsinin gerçekleştirilmesi suçun birden fazla işlendiği sonucunu doğurmaz, ortada tek suç bulunmaktadır. Ayrıca suçun oluşması için bir zararın veya neticenin gerçekleşmesi de aranmadığından sırf hareket suçu niteliği de taşımaktadır.

Failin hareketi kendisine yahut bir başkasına sağlanan veya vaat edilen bir yarar karşılığında yapması gerekmektedir. Çünkü artırmaya katılacak kişinin yarar sağlama dışında bir nedenle artırmaya katılmaması yahut artırmadan çekilmesi durumunda madde de tanımlanan suç oluşmayacaktır²³³. Örneğin ihaleye katılacak kişi, ihalenin 2. açık artırma gün ve saatine bırakılması yahut ihaleye ayırmış olduğu bütçeyi son anda başka bir ihtiyacı için kullanmak zorunda kalması gibi belirli sebeplerle ya da trafiğe takılma gibi elinde olmayan sebeplerle veya kendi iradesiyle ihaleye katılmaktan vazgeçmesi gibi durumlarda menfaat unsuru yokluğu sebebiyle maddede tanımlanan suçun varlığından söz edilmesi mümkün değildir.

Kanun maddesinde “kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında” cümlesinde yarar, artırmadan çekilen yahut artırmaya katılmayan kişiyi veya üçüncü şahsa vaat edilmeli veya sağlanmalıdır. “Başkasına” tabirindeki başkası

²³² Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 461.

²³³ Kardeşler, s. 85.

ise ihaleye katılan kişinin bilgi ve görgüsü dâhilinde bir akrabası ve arkadaşı olabilir. Vaad edilen (söz verilen) yarara ise, nakit para, ziynet eşyası, kıymetli evrak veya taşınır eşya gibi değeri olan her türlü eşya girmektedir²³⁴. Bununla birlikte ihaleden çekilen veya katılmayan kişinin lehine vadesi uzatılan bir borç, bir taşınmazda kira vermeden oturmak, kendisine veya yakınlarına hediye (saat, giyim eşyası vb.) verilmesi gibi davranışlar da yarar kavramına dahildir²³⁵. Dolayısıyla menfaatin miktarının az ya da çok olmasının suçun meydana gelmesi açısından bir önemi yoktur.

İİK'nın 345/b. maddesinde hüküm altına alınmış olan “artırmadan çekilen kimse” ifadesiyle anlatılmak istenen taşınır veya taşınmaza ilişkin açık artırma ihalesine katılım için gerekli kriterleri yerine getiren (şahsen başvuru, satışı yapılacak malın muhammen bedelinin %20 oranında teminat yatırılması, ihale anında pey sürmek) ve daha sonra ihaleden çekilen kişidir. “Artırmaya katılmayan kimse” ise taşınır veya taşınmaza ilişkin açık artırma ihalesine katılım için gerekli kriterleri (ihaleye girmek için gerekli olan teminat miktarı, ihalenin yapılacağı binaya gelinmesi) mevcut olmasına rağmen hiç katılmayan kişidir.

İİK'nın 345/b. maddesinin son fıkrasında bu kanuna göre yapılan ihalelerde kendisine veya başkasına vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında ihaleden çekilme yahut ihaleye katılmama suçuna aracılık edenlerin de cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Kanun koyucu aracı olan kişilerin aynı ceza ile cezalandırılacağını belirterek fail olarak sorumlu tutulacağını kabul etmiştir. Aracı olan kişi bu sıfatı farklı davranışlarla gerçekleştirebilir. Örneğin, ihaleye katılacak olan üçüncü kişilerle görüşerek onları ihaleden çekilmeye ikna etme veya iki tarafı da bir araya getirerek görüşmelerini sağlama gibi fiilleriyle aracılık yapılabilir²³⁶.

2. Manevi Unsur

İİK'nın 345/b. maddesindeki suç kasten işlenebilen bir suçtur. Kişi kendisine vaat olunan veya sağlanan yarar karşılığında artırmadan çekildiğini veya artırmaya

²³⁴ Günay, s. 92.

²³⁵ Turabi, Selami, İrtikâp Suçları, Ankara, 2009, s. 94-97.

²³⁶ Özmen, İsmail, İcra Mahkemesinin Görevine Giren İcra Suçları, Ankara, 2007, s. 85.

katılmadığını bilmelidir. Suç doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da gerçekleştirilebilir²³⁷.

C. Yaptırım

İİK'nın 345/b. maddesinde öngörülen suçun cezası hapis cezası ile birlikte adli para cezası olarak hüküm altına alınmıştır. Kanun maddesine göre bu suçun failine bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası verilebilecektir. Maddede bir yıla kadar hapis ve bin güne kadar adli para cezası demek suretiyle üst sınır belirtilmiş ancak alt sınır belirtilmemiştir. Fakat TCK'nın 49/1. maddesinde hapis cezası miktarının alt sınırının bir aydan az olamayacağı yine aynı kanunun 52/1. maddesinde adli para cezalarının alt sınırının beş günden az olmayacağı öngörülmüştür. Kanunda yapılmış olan bu düzenleme ile artırmadan çekilme suçunun failine verilebilecek hapis cezası bir aydan az adli para cezası ise beş günden az olamaz²³⁸.

İİK'nın 345/b. maddesinde öngörülen bu suçun soruşturulması şikâyeteye tabi değildir. Zira suç bireysel değeri korumamaktadır. Takip borçlusunun veya açık artırmaya katılmış üçüncü kişilerin Cumhuriyet Başsavcılığına yapacağı ihbar üzerine ilgili Savcılık bürosu soruşturma başlatılacak ve elde edilen deliller ışığında suçun olduğu kanısına varılırsa fail veya faillerin cezalandırılmaları amacıyla iddianame düzenlenerek icra ceza mahkemesine kamu davası açılacaktır²³⁹. Ancak fail veya failler hakkında iddianame düzenlenmeden verilen dilekçe ile dava açılmışsa mahkeme CMK'nın 223/8. maddesi gereğince durma kararı vererek dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına göndermesi gerekir²⁴⁰.

²³⁷ Çolak, İçtihatlı İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, s.157; Kardeşler, s. 84.

²³⁸ Günay, s. 94.

²³⁹ Çetin, Emine Halman, İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, s. 834; Kürtül, Mehmet, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 461.

²⁴⁰ Ercan, s. 362.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA MUHAKEME USULÜ

I. Genel Olarak

2004 sayılı İİK muhakemenin etkin ve hızlı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için özel belirlemeler yapmıştır. Zira borçluların kötü niyetli davranışlarına engel olmak amacıyla İİK'nın 16. babında düzenleme altına alınan icra suçlarının kendileri has özellikleri bulunmaktadır. İcra hukukundan doğmuş olan farklı özellikler sebebiyle bu suçların yargılanmasında uygulanacak hükümler de kanunun 346-354. maddelerinde özel olarak düzenleme altına alınmıştır. Başka bir ifadeyle İİK'da düzenlenen icra suçları için özel bir yargılama usulü belirlenmiştir²⁴¹. Böylece bu suçların yargılama usulü diğer suçların yargılama usulüne göre daha sade ve hızlı bir şekilde 346-354. maddelerinde belirtilen usul ve esaslara göre yapılmış olacaktır. Ancak muhakeme usulünün düzenlendiği bu maddelerde öngörülen usul hükümleri yalnızca şikâyetle bağlı icra suçları hakkında uygulanabilecektir. Kamu düzenini ilgilendiren ve şikâyetle tabi olmayan icra suçlarında iddianame düzenlenmesi gerekli olup bu suçların yargılanması usulünde CMK hükümleri uygulanacaktır²⁴².

İİK'da düzenlenen icra suçları ile ilgili olarak özel muhakeme hükümleri öngörmüştür. Bunun yanında bazı konularda CMK hükümlerine yollama yapmıştır. Örneğin kanun maddesinin 349/7. maddesinde duruşmaya gelmeyen şahitlere ve borçlunun yokluğunda verilecek kararlara karşı eski hale getirmeye ilişkin ve 353/2. maddesinde kanun yollarına başvuru hususunda CMK hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte CMK'nın kendisine atıf yapılmamış diğer hükümlerinin, ilgili özel kanunun amaç ve prensiplerine uygun düştüğü ölçüde, kıyas yolu ile uygulanacağını söyleyebiliriz²⁴³.

²⁴¹ Pekcanitez/Atalay/ Sungurtekin Özkan/Özekes, s. 725.

²⁴² Günay, s. 165.

²⁴³ “Aksine kısıtlayıcı bir hüküm bulunmadığı hallerde ceza yargılamasının “usul kurallarının öngördüğü ilkeler doğrultusunda, somut gerçeğin her türlü kuşkudan uzak bir biçimde kesin olarak saptanması” amacı ve “adaletin tam olarak gerçekleşmesi için, öne sürülen ve olaya ışık tutabilecek nitelikteki tüm yasal kanıtların araştırılıp tartışılması” zorunluluğu, İİY’da düzenlenen suçlara ilişkin yargılamalarda da aynen geçerlidir”. CGK, 01.02.2011, K. 2011/10, Kürtül, Mehmet, İcra ve İflâs Suçları, Ankara 2014, s. 631.

İİK'nın 353/2. maddesinde yalnızca "İİK'da düzenlenen suçlardan" dolayı verilen hükümlerle ilgili olarak CMK'nın "kanun yollarına ilişkin hükümlerinin" uygulanacağı belirtilmiştir. Bu hüküm karşısında CMK, kural olarak sadece hapis cezası ve adli para cezası suçları için uygulanabilir. Dolayısıyla "disiplinsizlik eylemleri" için CMK'nın kanun yoluna ilişkin hükümlerini uygulanması mümkün değildir²⁴⁴. İİK'da öngörülen ve yaptırımı "disiplin hapsi" veya "tazyik hapsi" olan fiiller yeni Türk Ceza sistematigi içinde suç sayılamaz²⁴⁵.

İİK'da düzenlenen icra suçlarına ilişkin ceza yargılaması sırasında uygulanacak usul aynı kanunun 346 ilâ 354. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Ancak bu kanun maddelerini yapılacak yargılamalarda uygulamak yeterli olmamaktadır²⁴⁶. Dolayısıyla uygulamada İİK'da düzenlenen usul ve kanun maddelerinin yetersiz kaldığı hallerde Yargıtay'ın istikrar kazanmış içtihatlarına göre CMK'nın usule ilişkin hükümleri uygulanmak suretiyle muhakemedeki boşluklar doldurulmaya çalışılmaktadır²⁴⁷. Bu nedenle icra suçlarının muhakeme usulünün ele alınacağı bu bölümde muhakemeye ilişkin yetki, görev, şikâyet, soruşturma, kovuşturma ve mahkeme kararlarına karşı kanun yollarına başvuru gibi özellikleri 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamında değerlendirilecektir.

II. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA GÖREV VE YETKİ

A. Görev

İİK'da hapis cezası ile hapis ve adli para cezası öngören 331/1, 332, 333/a, 335, 337/a, 338/1, 342 ve 345/b. maddelerindeki icra suçlarına bakmakla görevli mahkeme İİK'nın 346. maddesine göre icra mahkemesidir (İİK m. 346/1-3). İcra

²⁴⁴ Coşkun, s. 4188.

²⁴⁵ Coşkun, s. 4189.

²⁴⁶ Artuç/Bıkmaz, s. 23.

²⁴⁷ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar, s. 84.

mahkemesi icra suçları nedeniyle yapacağı bu yargılamalarda icra ceza mahkemesi sıfatını kullanarak yargılama yapacaktır²⁴⁸.

Görev konusunun düzenleme altına alındığı İİK'nın 346. maddesinde icra suçlarına ilişkin davalarda “*Bu Kanun hükümlerine göre disiplin veya tazyik hapsine icra mahkemesi karar verir. İcra mahkemesinin görevine giren bu işler, diğer mahkemelerde görülen ceza davaları ile birleştirilemez. Bu Bapta yer alan suçlarla ilgili davalara, icra mahkemesinde bakılır.*” denilmesi suretiyle hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla icra mahkemesi İİK’da öngörülen ve konusu disiplin hapsi ve tazyik hapsi gerektiren fiiller ile hapis cezası ve adli para cezası olan suçlara bakmakla görevli olup, bu suçlara ilişkin davalarda icra ceza mahkemesi sıfatıyla yargılama yapacaktır²⁴⁹. Bu itibarla İİK’da düzenlenen suçların yargılamaının genel mahkemelerde görülmesi mümkün değildir²⁵⁰. İcra ceza mahkemesinin görevine giren ceza davaları ile diğer mahkemelerde görülen ceza davaları birleştirilemez (İİK m. 346/2). Çünkü bu davalar kendine özgü niteliği olan davalardır²⁵¹.

Genel ceza yargılamasında olduğu gibi icra suçlarına bakan mahkeme, davanın her aşamasında görevli olup olmadığını re’sen gözetir. Zira görev hususu kamu düzenine ilişkindir²⁵². Mahkeme yapacağı inceleme sonucunda görevli olmadığı kanaatine varırsa görevsizlik kararı vererek dosyayı görevli mahkemeye gönderir.

B. Yetki

Ceza hukukunda usule ilişkin kuralların hüküm altına alındığı CMK’nın yetki başlıklı dördüncü bölümünde ceza davalarında davaya bakma yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesi olarak düzenlendiği görülmektedir. İİK’da ise bu yetki özel olarak

²⁴⁸ Muşul, İflas Suçları, 2010, s. 137.

²⁴⁹ “5235 sayılı Kanun’un 11. maddesi ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu’nun 01/06/2005 tarih ve 25832 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5358 sayılı Kanun’un 18. maddesiyle değişik 346/3. maddesi uyarınca davaya bakma görevinin icra mahkemesine ait bulunduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargılamaya devamla nihai hüküm kurulması, Yasaya aykırı, ...”, 7. CD, 04.06.2009, E., 2006/15512, K. 2009/6780, Uğur, Hüsamettin, “Ceza Yargılaması ve Özel Ceza Yasalarına Göre Mahkemelerin Görevleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.87, 2010, s. 401.

²⁵⁰ Kardeşler, s. 118.

²⁵¹ Özmen, s. 542.

²⁵² Şahin, Cumhuriyet, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 9. Bası, Ankara 2018, s. 232.

düzenlenmiştir.²⁵³. Buna göre İİK'nın 348. maddesinde, yetkili icra mahkemesi “Bu bapta yer alan fiillerden dolayı yetkili icra mahkemesi, icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkemedir ” denilmesi suretiyle hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla sanığın nerede olduğu önemli değildir. Eğer sanık başka bir mahkemenin yargı çevresinde olsa dahi yetkili mahkeme takibin yapıldığı yer mahkemesidir²⁵⁴.

İİK'da icra takibinin hangi yargı çevresinde açılacağı İİK'nın 50. maddesinde düzenlenmiş ve takip hususunda HMK'nın yetkiye dair hükümleri kaynak gösterilmiş ve bu hükümlerin kıyas yoluyla icra takiplerine de uygulanacağı belirtilmiştir. Örneğin konusu para alacağı olan bir icra takibinde yetkili icra dairesi, borçlunun takibin açıldığı tarihteki yerleşim yeri icra dairesidir (HMK m. 6). Dolayısıyla TMK gereğince (m.19-22) icra takibi yapılan borçlunun yerleşim yeri icra dairesi genel yetkilidir²⁵⁵. Eğer borçlu, aleyhine başlatılan icra takibinden sonra yerleşim yerini değiştirirse, icra takibi yeni yerleşim yerine nakil olunmaz²⁵⁶. İcra takibi tüm aşamalarıyla sonuçlanıncaya kadar takibin ilk açıldığı yerde devam eder. Kanun maddesinde ayrıca özel yetkili icra daireleri de düzenlendiği görülmektedir (İİK m. 50/1-HMK m. 10-17). Örneğin sözleşmeden doğan alacaklar için takip tarihinde borçlunun ikametgâhının orada olup olmadığına bakılmaksızın sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesi özel yetkilidir²⁵⁷ (HMK m. 10-İİK m. 50/1).

HMK'da istisnai durumlar ayrık olmak üzere yetki, kamu düzenine ilişkin değildir. Dolayısıyla icra dairesi yetkisizliği resen dikkate alamaz. Alacaklı icra takibi için icra dairesine başvurduğunda icra dairesi yetkili olup olmadığını gözetmeksizin takibi açmalıdır. Ancak bunun istisnaları vardır. Örneğin haczedilen mallar bulundukları yer icra dairesi tarafından satılabilir (İİK m. 360), yine terekeye karşı başlatılacak takipler için mutlaka ölenin son yerleşim yerindeki icra dairesine başvurulması gerekir²⁵⁸. Hakkında icra takibi yapılan borçlu yetkiye itiraz edebilir.

²⁵³ Kardeşler, s. 119.

²⁵⁴ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar, s. 84.

²⁵⁵ Uyar, Talih, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.56, 2005, s. 328.()<http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2005-56-113>

²⁵⁶ Uyar, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi” s. 329.

²⁵⁷ Uyar, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi” s. 329.

²⁵⁸ Uyar, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi” s. 331.

Borçlu takibin yapıldığı icra dairesinin yetkisizliğini ileri sürüyorsa bunu ödeme emrine itiraz süresi içinde bildirmelidir. Örneğin bir kıymetli evrak’a (çek, bono, poliçe) ilişkin başlatılan icra takibinde borçlu kendisine ödeme emri tebliğ edildikten sonraki beş gün içinde borca ve yetkiye itiraz edebilir, eğer bu beş günlük sürede borçlu yetkiye itiraz etmezse yetkisiz icra dairesi yetkili hale gelir²⁵⁹ (İİK m. 168/5). Ayrıca borçlu yetkiye itiraz dilekçesinde yetkili icra dairesini açıkça belirtmelidir²⁶⁰.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, takibin açılması için yetkili kılınan veya yetkili hale gelen icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesi icra suçlarına ait davalara bakmaya yetkilidir. Bu cümleden olarak icra takibi yapılan yer icra dairesinin yetkisiyle ceza yargılamasını yapan icra mahkemesinin yetkisi birleştirilmiştir²⁶¹.

III. İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA ŞİKÂYET

A. Şikâyet Süresi

İİK’da şikâyet süresi kanunun 347. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre 16. babta düzenlenen fiillerden dolayı şikâyet hakkının, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay her halde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşeceği hüküm altına alınmıştır. Şikâyet hakkı kanunda belirtilen bu süreler içinde kullanılmalıdır. Maddedeki üç aylık ve bir yıllık süreler, hak düşürücü niteliktedir. Bu süreler duruşma aşamasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi mahkeme hakimi tarafından da re’sen gözetilir²⁶². Dolayısıyla İİK’nın 347. maddesinde öngörülen üç aylık ve bir yıllık süreler kesilmez, durmaz ve bunun hakkında eski hale getirme yoluna gidilemez²⁶³.

²⁵⁹ İİK m. 168/5: Borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya mehil verildiği veya alacağın zaman aşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtar.

²⁶⁰ Uyar, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi” s. 335.

²⁶¹ Türkeş, s. 84.

²⁶² Coşkun, s. 4143.

²⁶³ Uyar, İcra Ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı, s. 3364.

Üç aylık süre suçun öğrenildiği tarihten itibaren, bir yıllık süre suçun işlendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. İcra suçlarında öğrenme eyleminin zamanı, her türlü delille ispat edilebilir. Yüksek Mahkeme, müştekinin “haciz isteminde bulunduğu”, “taksitlendirme talebini içerir dilekçenin tebliğ edildiği”, “dosyada takibin ilerlemesine yönelik talepte bulunduğu”, “bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edildiği”, “dosyadan parayı aldığı”, “satış istediği” tarihi öğrenme tarihi olarak kabul etmektedir²⁶⁴. Eğer icra dosyasında şikâyetçinin suçu ne zaman öğrendiğine dair herhangi bir bilgi ve belge yoksa veya herhangi bir nedenle öğrenme tarihi tespit edilemiyorsa müştekinin, suçu öğrendiğini söylediği tarihte öğrenmenin gerçekleştiği ve şikâyetin süresinde olduğu kabul edilir²⁶⁵. Bu cümleden olarak şikâyetçinin suçu öğrendiğini beyan ettiği tarih en geç suçun meydana geldiği tarihten sonraki bir yıllık zaman dilimi içerisinde olmalıdır²⁶⁶. Mahkeme tarafından şikâyetin kanunda belirtilen üç ay ve bir yıllık sürenin geçmesinden sonra yapıldığı tespit edilirse şikâyet hakkının düşürülmesine karar verilmelidir, davanın düşürülmesine karar verilmesi doğru değildir²⁶⁷.

Şikâyetin süresi içinde yapılıp yapılmadığının tespit edilebilmesi için şikâyet hakkını kullanan kişinin, icra mahkemesine sunduğu dilekçesini hakime havale ettirmesi gerekir. Mahkemeye sunulan şikâyet dilekçesinde tarih yoksa veya hakim havalesini içermiyorsa bu durumda İİK'nın 349/1. maddesinde “ *Dilekçeyi veya dava beyanını alan icra mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikâyetçinin imzasını alır ve maznuna celpname gönderir.*” usul hükmü dikkate alınmalıdır. Madde hükmüne istinaden şikâyet dilekçesini alan adli makamın bir tensip zaptı düzenleyerek şikâyetçiye elden tebliğ etmeli, böylece tensip tutanağının düzenleme tarihi aynı zamanda başvuru tarihi olarak kabul edilmelidir²⁶⁸.

²⁶⁴ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 86.

²⁶⁵ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 87.

²⁶⁶ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 469.

²⁶⁷ Coşkun, s. 4143.

²⁶⁸ “.. şikâyet dilekçesinde tarih ve havale tarihi yok ise de, İİK'nın 349. maddesinin birinci fıkrasındaki, “şikâyet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır. Dilekçeyi veya dava beyanını alan İcra Mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikâyetçinin imzasını alır ve maznuna celpname gönderir..” şeklindeki düzenleme nedeniyle tensibin yapıldığı 29.09.2007 tarihinde şikâyetle bulunulduğunun, kabulünün, gerektiği...”, 16. HD, 26/04/2010, E. 2010/2351, K. 2010/3249, Günay, s. 174.

B. Şikâyet Hakkı

İİK’da düzenlenen suçlar ile ilgili olarak şikâyet hakkı kural olarak takip alacaklısına aittir. Bazı istisnai durumlarda bu hak lehine hüküm verilmiş kimselere de tanınmıştır²⁶⁹ (İİK m. 341-343). Tüzel kişiliği bulunan kurumlar ise bu hakkı yetkili organları aracılığıyla kullanır²⁷⁰.

İcra suçlarında şikâyet hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan değildir. Dolayısıyla alacağın başkasına devrinde hukuki bağ olduğundan, bu alacağa bağlı şikâyet hakkı da alacağı devralan kişiye geçer. Örneğin alacaklı banka alacağını bir varlık şirketine devrettiğinde şikâyet hakkı da varlık şirketine geçer. Ancak şikâyet hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı olan durumlarda (örneğin çocuk teslimi İİK m. 341) şikâyet hakkı bir başkasına devredilemez²⁷¹. Şikâyetçinin şikâyet hakkını kullanması veya bu haktan vazgeçmesi, şikâyet hakkı doğduktan sonra mümkündür. Bu nedenle şikâyet hakkı doğmadan yani suç işlenmeden, şikâyet hakkının kullanılması ve bu haktan vazgeçilmesi de mümkün değildir²⁷².

C. Şikâyet Usulü

İİK’da şikâyetin nasıl ve nereye yapılacağı konusu kanunun 349/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre şikâyet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır. Şikâyet sahibi şikâyet dilekçesini icra ceza mahkemesine sunabileceği gibi, sözlü beyanının tutanağa geçirilmesi suretiyle de şikâyetle bulunabilir. Şikâyetin icra ceza mahkemesine yapılması zorunlu olup, şikâyet hakkı sahibi yetkili icra ceza mahkemesinin olduğu yerde değilse, bulunduğu yer icra ceza mahkemesi aracılığıyla şikâyet dilekçesini veya tutanak altına aldıracağı sözlü beyanını içeren belgeyi yetkili icra mahkemesine gönderir²⁷³.

²⁶⁹ Ercan, s. 28.

²⁷⁰ Uyar, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan Fiiller, s. 468.

²⁷¹ Ercan, s. 28.

²⁷² Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 85.

²⁷³ Günay, s. 172.

Takibi şikâyeteye tabi olan “alacaklısını zarara sokmak kastıyla mevcudunu azaltmak suçu (İİK m. 331)”, “aczone kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma suçu (İİK m. 332)” , “ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu (İİK m. 333/a)”, “ticareti terk etme suçu (İİK m. 337/a)”, “gerçeğe aykırı beyanda bulunma suçu (İİK m. 338)”, icra suçları için hapis veya hapis ve adli para cezası düzenlenmiş olması sebebiyle bu suçlar ile ilgili şikâyetlerin cumhuriyet başsavcılığına mı yoksa icra ceza mahkemesine mi yapılacağı konusunda Yargıtay özel dairelerinde farklı kararlar verilmiştir. Yargıtay 8. Ceza Dairesi bu konu ile ilgili olarak bir kararında “sanık hakkında İİK m. 333/a gereği hapis cezasının uygulanmasının söz konusu olduğu, yargılanmanın iddianame ile icra mahkemesine açılacak dava üzerinden yapılması gerektiği, şikâyet dilekçesi ile dava açılmayacağı” şeklinde hüküm belirtmiştir²⁷⁴.

Yine Yargıtay’ın bir başka dairesi bu konu ile ilgili olarak “İİK m. 331 alacaklısını zarar uğratmak suçunun alacaklının şikayeti üzerine takip olunacağı, şikayetin dilekçe ile veya şifahi beyanla icra mahkemesine yapılacağı” demek suretiyle farklı bir karar vermiştir²⁷⁵. Özel dairelerin farklı kararları üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulu “Konusu şikâyeteye tabi suçlarla ilgili dava açma yöntemi, İİK’nin 349. maddesinde açıkça belirtilmiş bulunduğundan, şikâyet Yasa’nın 346. maddesi uyarınca yetkili kılınan İcra Ceza Mahkemesine yapılmalı ve bu suçlarla ilgili soruşturmalarda 5271 sayılı Yasa hükümleri değil, İİK hükümleri uygulanmalıdır” diyerek tartışmayı sonlandırmıştır²⁷⁶.

Yukarıdaki bilgilere istinaden İİK’nin 349/1. maddesinde düzenlenen “Dilekçeyi veya dava beyanını alan icra mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikâyetçinin imzasını alır” şeklindeki ve yine aynı kanunun 346/3. maddesinde “Bu Bapta yer alan suçlarla ilgili davalara, icra mahkemesinde bakılır” şeklinde hüküm altına alınmış olan ifadeler ışığında şikâyeteye tabi tüm icra suçlarında şikâyet, doğrudan icra ceza mahkemesine yapılmalıdır.

²⁷⁴ 8. CD, 23/02/2006, E., 2005/10009, K. 2006/1229

²⁷⁵ 16. HD, 14/6/2006, E., 2006/1905, K. 2006/4592

²⁷⁶ CGK, 13/02/2007, E., 2007/17RD-16, K. 2007/28

Şikâyet eden dilekçesinde sunulacak makamı, müştekinin ve şikâyet edilen kişinin isim ve adres bilgilerini ve şikâyet edilen fiil açıkça göstermelidir²⁷⁷. İİK'da düzenlenen icra suçlarına ait farklı bir muhakeme usulü yürütüldüğünden yukarıda belirtilen bilgilerin dava dilekçesinde CMK'nın 170. maddesinde düzenlenen iddianamenin şekil şartlarını taşıması gerekmez²⁷⁸. Yukarıda açıklanan özelliklerin şikâyet dilekçesinin muhtevasında şüpheye yer verilmeyecek şekilde gösterilmesi yeterlidir²⁷⁹.

D. Şikâyetten Feragat

İİK'nın 354. maddesi gereği şikâyet eden, bu hakkını kullandıktan sonra şikâyetinden feragat²⁸⁰ ederse borçlu aleyhine açılmış olan dava ve ceza düşer²⁸¹. Şikâyetçi, yargılamanın her aşamasında şikâyet hakkından feragat edebilir, yine temyiz aşamasında da, şikâyet hakkından feragat edilebilir. Feragat beyanı şikâyetçi veya vekili tarafından yapılabilir. Vekilin şikâyetçi adına şikâyetten feragat beyanında bulunabilmesi için, vekâletnamesinde bu konuda özel yetki olması gerekir²⁸².

Şikâyetten feragatin usulüne ilişkin İİK'da ve ceza hukukumuzda herhangi bir şekil şartı düzenlemesi yapılmamıştır. Şikâyetçinin şikâyetten feragat beyanının kabul edilmesi için bu iradesini hiçbir duraksamaya ve yer vermeyecek şekilde açıklaması gerekir. Şikâyetçi bu beyanını mahkeme huzurunda sözlü olarak yapabileceği gibi zabıt kâtibine yazılı beyanda bulunmak suretiyle de yapabilir²⁸³.

²⁷⁷ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 88.

²⁷⁸ CGK, 22/06/2010, E., 2010/16-114, K. 2010/154

²⁷⁹ Günay, s. 173.

²⁸⁰ Feragat ve vazgeçme farklı kavramlardır. Davadan feragat, davacının tek taraflı varması gerekli, davalının ya da mahkemenin kabulüne bağlı olmayan bir irade beyanıdır dolayısıyla sanığın feragat beyanını kabul etmesine gerek yoktur. Çolak, En son Değişikliklerle Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Gerekçeli-İçtihatlı İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, s. 197., 21. HD, 24/11/2015, E., 2015/11232, K. 2015/20907

Şikâyetten vazgeçme ise iki taraflı bir işlemdir, şikâyetten vazgeçmenin hüküm doğurabilmesi için, failin vazgeçmeyi kabul etmesi gerekir. Zafer, Hamide Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2015, s. 554., 18. CD, 25/04/2016, E., 2016/217, K. 2016/8619

²⁸¹ Günay, s. 177.

²⁸² Uyar, İcra ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı, s. 3373.

²⁸³ Kardeşler, s. 124.

Davadan feragat hukuki niteliği itibariyle, davayı sona erdiren bir usul işlemidir. Dolayısıyla feragat istemi dava sırasında talep edilmişse davanın düşmesine karar verilmelidir. Davadan feragat aynı zamanda, davaya konu haktan vazgeçilmesi nedeniyle bir maddi hukuk işlemidir. Bu nedenle feragat beyanı dava sonuçlanıp hükmün kesinleşmesinden sonra ve infaz aşamasından önce ya da hüküm infaz edilirken yapılmışsa bütün neticeleri ile cezanın düşmesine ve sanığın tahliyesine karar verilir. Davadan feragat halinde, davacı feragat ettiği davayı ileride tekrar açamaz, bir başka ifadeyle feragat edilen hak ileride yeni bir davaya konu yapılamaz, davacı feragat ettiği hakkı ileride dava açarak talep ederse, mahkemece kesin hüküm nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekir²⁸⁴.

IV. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN İCRA SUÇLARINDA SORUŞTURMA AŞAMASI

A. Genel Olarak

İcra suçlarının kendilerine has yargılama özellikleri olduğundan dolayı bu suçların muhakemesinde İİK'nın 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, ve 354. maddelerinde düzenlenmiş olan hükümler uygulanır. Ancak bu hükümler daha çok İİK'da düzenlenmiş olan ve konusu şikâyet tabi olan suçların muhakemesinde uygulanmaktadır. Bu maddelerde konusu şikâyet tabi olmayan suçların muhakemesine ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır²⁸⁵. Muhakeme usulünün düzenlendiği 349. maddenin içeriğine bakıldığında da yargılamanın şikâyet dilekçesi ile yapılacağı öngörülmüş ancak şikâyet tabi olmayan suçlarda nasıl bir usul izleneceği belirtilmemiştir²⁸⁶. Biz de bu çalışmamızda İİK'da düzenlenen icra suçlarını muhakemesi şikâyet tabi olan ve muhakemesi şikâyet tabi olmayan icra suçları başlıkları altında değerlendireceğiz.

²⁸⁴ 21. HD, 24/11/2015, E., 2015/11232, K. 2015/20907

²⁸⁵ Günay, s. 181-182.

²⁸⁶ Günay, s. 182

B. Şikâyeteye Tabi Olan İcra Suçlarında Soruşturma Aşaması

İİK'nın 346 ve 349/1. maddeleri gereği şikâyeteye tabi icra suçlarında şikâyet sözlü beyan üzerine veya dilekçe ile icra ceza mahkemesine yapılması gerekir²⁸⁷. Bu nedenle İİK'da düzenlenen ve konusu şikâyeteye tabi olan icra suçlarında soruşturma aşaması bulunmamaktadır²⁸⁸. Dolayısıyla tazyik hapsi ve disiplin hapsi gerektiren fiiller ile hapis ile hapis ve adli para cezası öngören ve konusu şikâyeteye tabi olan icra suçlarında kanun maddesi gereği muhakeme kovuşturma aşamasından itibaren başlar.

C. Şikâyeteye Tabi Olmayan İcra Suçlarında Soruşturma Aşaması

İİK'da öngörülen, hapis ve adli para cezası gerektiren ve konusu şikâyeteye tabi olmayan “*kiracının cezalandırılacağı haller* (İİK m. 335)”, “*icra dairesince teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girme* (İİK m. 342)”, “*artırmadan çekilme* (İİK m. 345/b)” icra suçlarının muhakeme usulüne ilişkin İİK'da herhangi bir düzenleme yoktur. Ayrıca bu suçların takibi ile ilgili olarak şikâyet veya ihbar yollarından hangisinin kullanılacağı, şikâyetin yahut ihbarın savcılık veya mahkemeye mi yapılacağı şikâyet ve ihbar sonrasında savcılık tarafından iddianame hazırlanıp hazırlanmayacağı konularında öğretide farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Bir görüşe göre soruşturması ve kovuşturması şikâyeteye tabi olmayan icra suçlarında, tıpkı şikâyeteye tabi suçlarda olduğu gibi şikâyet dilekçesi ile doğrudan icra

²⁸⁷ “Şikâyeteye tabi olan bu suçtaki şikâyetin doğrudan icra ceza mahkemesine yapılması gerekli olup, 5271 sayılı CYY'nin 170. maddesi uyarınca iddianame düzenlenmesine gerek bulunmadığından...”CGK, 08/12/2009, E., 2009/16. HD, 154, K. 2009/282.

²⁸⁸ “.....İcra İflas Yasasında yer alan şikâyeteye tabi kılınan suçlar dolayısıyla ve bu kapsamda anılan Yasa'nın 331.maddesinde düzenlenmiş bulunupta, kovuşturmasının şikâyeteye tabi olduğu yönünde kuşku bulunmayan alacaklısını zarar sokmak kastıyla eksiltme suçundan, yapılan şikâyet İİY'nin 347.maddesinde belirtilen süreler içinde, aynı yasanın 348 ve 349. maddelerince yetkili icra mahkemesine yapılmalıdır... Anılan yasal düzenlemeler ve açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde ve özellikle İİY'nin 5358 sayılı Yasa ile değişik 346 ve 349. maddeleri hükümleri gözönüne alındığında, anılan suç türleriyle ilgili soruşturmanın C.Başsavcılığı'na yapılmasına yasal olanak bulunmadığından, suçların ağırlığı ve adalet düşüncesiyle de olsa, yasa koyucu tarafından öngörülmemiş bir yöntemin uygulanması veya verilmeyen bir yetkinin kullanılmasının hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacağı sonucuna ulaşılmakla, yasal bir düzenleme konusu yapılabilecek bu hususta, Özel Daire'ce verilen kararda bir isabetsizlik bulunmadığından, yerinde görülmeyen Yargıtay C.Başsavcılığı İtirazının reddine karar verilmelidir.” CGK, 13/02/2007T, E., 2007/17RD-16 , K. 2007/28.

ceza mahkemesine başvurulması gerekir. Çünkü İİK'da şikâyet tabi olmayan icra suçlarına ilişkin davaların cumhuriyet savcılığı tarafından iddianame ile açılması ile ilgili olarak açık bir düzenleme olmadığı yine CMK'da şahsi dava uygulamasının yürürlükten kaldırılmış olduğu, fakat İİK'da şahsi dava usulünün halen yürürlükte olduğunu belirtilmiştir²⁸⁹.

Bir başka görüşe göre ise, bu tür suçlarda dava açma yetki ve görevi cumhuriyet başsavcılığına aittir. İhbar üzerine ilgili yerin cumhuriyet savcıları herhangi bir şikâyet gerekmesizin kolluk kuvvetleri vasıtasıyla takibat yaparak sonucuna göre 5271 sayılı CMK'nın 170. maddesine istinaden yeterli şüphe oluştuğunda iddianame ile kamu davası açarlar. Zira bu suçlar doğrudan takip yapılması gereken suçlardır. İddianame hazırlanarak açılan bu davalarda yargılama CMK'daki hükümlere göre yapılır ve sonucuna göre hüküm verilir²⁹⁰.

Başka bir görüşe göre ise, soruşturulması ve kovuşturulması re'sen yapılan icra suçlarında soruşturma evresi, mağdurun veya ilgisinin cumhuriyet savcılığına ihbarı üzerine başlar, savcılık tarafından yapılan sorgulama sonucunda yeterli suç şüphesinin olduğu kanısına varılırsa CMK 170 vd. maddelerine istinaden hazırlanan bir iddianameyle icra ceza mahkemesine dava açılması gerekir. İddianame düzenlenmeden şikâyet dilekçesi ile icra ceza mahkemesine ceza davası açılmışsa mahkemece CMK'nın 223/8. maddesi gereğince durma kararı verilerek eksikliğin giderilmesi için dosyanın cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi gerekir²⁹¹.

Yukarıdaki görüşler ve değerlendirmeler ışığında, kanundaki usul hükümlerine ait mevcut maddelerin şikâyet tabi icra suçlarına ilişkin olduğu, şikâyet tabi olmayan icra suçlarının yargılama usulü ile ilgili olarak yasada herhangi bir düzenleme olmadığı ve İİK'nın bu usul hükümlerinde boşluk olması halinde ise açık bırakılan

²⁸⁹ Muşul, İflas Suçları, s. 136.

²⁹⁰ Kardeşler, s. 126.

²⁹¹ Ercan, s. 46.

konularda Yargıtay'ın istikrar kazanmış içtihatlarına²⁹² göre 5271 sayılı CMK'nın usule ilişkin hükümleri uygulanacağını söyleyebiliriz²⁹³.

Netice itibariyle İİK'da düzenlenen ve şikâyet tabi olmayan, hapis cezası ile hapis ve adli para cezası öngören “*kiracının cezalandırılacağı haller* (İİK m. 335)”, “*icra dairesince teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girme* (İİK m. 342)”, “*artırmadan çekilme* (İİK m. 345/b)” icra suçlarında soruşturma evresi müştekinin veya ilgilisinin başvurması ya da ihbarı üzerine başlar. Başvuru veya ihbarın savcılık veya kolluğa yapılmasına müteakip ilgili makamlar tarafından delil araştırması yapılır. İddianame hazırlamakla görevli adli makam soruşturma sonucunda icra suçunun oluştuğuna dair yeterli şüphe oluşturacak delillere ulaşırsa bir iddianame hazırlayarak icra ceza mahkemesine dava açar (CMK m. 170/2). Eğer savcılık makamı yeterli şüphe oluşturacak delillere ulaşamazsa suç şüphelisi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vererek soruşturma evresini sonlandırır²⁹⁴.

V. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN ŞİKÂYETE TABİ İCRA SUÇLARINDA KOVUŞTURMA AŞAMASI

A. Duruşmaya Hazırlık Aşaması

İİK'da düzenlenen ve konusu şikâyet tabi olan icra suçlarında ilgilinin şikâyet dilekçesini veya şifahi beyanını alan icra ceza mahkemesi dilekçeyi veya şifahi beyanın geçirildiği tutanağı esas defterine kaydeder (İİKY m. 69). Kayıt işleminden sonra mahkeme duruşma için bir gün belirleyip şikâyetçinin imzasını alır ve sanığa bir

²⁹² “..sanığın İİK'nın 342.maddesi yollamasıyla TCK'nın 290/1.maddesi gereğince cezalandırılmasına karar verilmesini talep etmesi karşısında, bu davanın iddianame ile icra mahkemesine açılması gerekli olup, şahsi dava yoluyla takip imkanının bulunmadığı...”, 16. HD, 26/04/2010T, E., 2347/3228., Coşkun, s. 4099.

“...hükmen teslim edilen taşınmaza haklı bir neden olmaksızın tekrar girme suçunun yargılamaında İİK'nın 342.maddesinin yollaması ile TCK'nın 290.maddesi kapsamına göre iddianame ile açılacak dava yoluyla yapılması gerektiği gözetilerek usuli işlemlerin durdurularak iddianame düzenlenmesinin temini bakımından dosyanın cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi...”, 17. HD, 01/02/2007, E., 2006/4883;192., Coşkun, s. 4100.

²⁹³ Uyar, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan Fiiller, s. 475.

²⁹⁴ Ercan, s. 184.

çağrı kâğıdı gönderir, ayrıca tanık gösterilmişse o da çağrılır (İİK m. 349/1). Tarafların mahkemenin belirlendiği günde duruşmaya katılmaları veya kendilerini temsilen bir vekil göndermeleri zorunludur (İİK m. 349/2). Eğer sanık başka bir yerde ikamet ediyorsa istinabe yoluyla sorguya çekilir (İİK m. 349/4). Belirlenen günde gelmedikleri veya müdafî göndermedikleri takdirde mahkemece zorla getirilmelerine karar verilir (İİK m. 349/5). Mahkeme tarafından sanığın zorla getirilmesine gerek görülmezse veya kolluk kuvvetiyle zorla getirilmesine karar verilmesine rağmen sanık bulunamazsa yargılamaya yokluğunda devam edilir (İİK m. 349/5). Sanığa gönderilecek çağrı kâğıdında “*gelmediği takdirde yargılamanın yokluğunda yapılacağı ve karar verileceği*” şeklinde açıklama bulunması ve çağrı kâğıdına yazılacak açıklamanın, açık ve anlaşılır olması gerekir²⁹⁵. Aksi halde savunma hakkının kısıtlanması söz konusu olacaktır²⁹⁶. Dolayısıyla sanığın yokluğunda yargılama yapıp karar verilmesi mümkün değildir²⁹⁷. Ancak sanık duruşmaya katılmaz veya mazeret dilekçesi sunarsa, yargılama mercii, sanığın mazeretini kabul edilebilirliğini değerlendirerek mazeretini geçerli bulursa, duruşma gününü sanığa bildirecektir²⁹⁸. Buna rağmen sanık yargılama makamına duruşma gününden önce duruşmaya katılamayacağına dair mazeret dilekçesi sunmuş ve yargılama makamı da mazereti kabul etmişse sanığın yokluğunda karar verilmesi mümkün değildir²⁹⁹.

Şikâyetçi, mahkeme tarafından belirlenen günde duruşmaya gelmez ve kendisini temsilen de vekil göndermezse mahkeme tarafından şikâyet hakkı düşürülür (İİK m. 349/6). Şikâyetçi ve vekilinin, duruşmaya katılmaması sebebiyle şikâyet hakkının düşürülmesine karar verilen hallerde; yapılmış olan yargılama giderlerinin şikâyetçiden alınmasına, ayrıca sanık kendisine vekil tayin etmişse, vekâlet ücretinin de şikâyetçiden tahsiline karar verilecektir³⁰⁰.

²⁹⁵ Coşkun, s. 4154.

²⁹⁶ 16. HD, 15/03/2010, K. 2010/2099, Coşkun, s. 4160.

²⁹⁷ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 493.

²⁹⁸ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 90.

²⁹⁹ Türkeş, s. 86.

³⁰⁰ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 90.

B. Duruşma Aşaması

İİK'nın 350/1. maddesine göre icra ceza mahkemesi duruşma esnasında sanık tarafından işlendiği iddia edilen icra suçuna ilişkin şikâyetçinin iddialarını, sanığın savunmasını tanık var ise ifadelerini dinleyerek tarafların söylemlerini duruşma tutanağına geçirir. İcra suçları ile ilgili yargılama esnasında cumhuriyet savcısı hazır bulundurulmaz (İİK m. 350/2). Şikâyet hakkını kullanan dilekçesinde veya şifahi beyanında belirtmiş olduğu deliller ile bağlıdır (İİK m. 351/1). Sanık savunması için tahkikatın tevsiini sadece bir kere isteyebilir (İİK m. 351/2).

Diğer taraftan icra ceza mahkemesi kararını, ancak tarafların ifadeleri ve iddia ile savunmalarını dinledikten sonra ayrıca bütün delillerini inceledikten sonra verebilir (İİK m. 352). İşaret edilen bu hükümler birlikte nazara alındığında, şikâyet tabi icra suçlarının yargılama aşamasında, icra mahkemelerinin şikâyetçinin iddiaları ile bağlı olduğu, bu iddiaların ispatı ile ilgili olarak re'sen araştırma yetkisi olmadığı, ispat yükünün davanın taraflarının üzerinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu itibarla icra ceza mahkemesi, taraflarca yapılacak maddî hatalar haricinde, onların sunmuş olduğu talepleri ile de bağlı olmalıdır. Örneğin, şikâyetçi borçlunun yalan beyandan dolayı cezalandırılmasını talep etmişse, yargılama esnasında icra ceza mahkemesi esasen burada taahhüdü ihlal suçunun unsurlarının oluştuğunu tespit etse dahi, sanığa ek savunma imkânı vermek suretiyle taahhüdü ihlal suçundan yargılama yapamaz; şikâyetçi yalan beyanda bulunma suçunun unsurlarının oluştuğunu ispatlayamazsa sanığın beraatına karar verilmelidir. Dolayısıyla şikâyet hakkını kullanan kişi şikâyet dilekçesinde hangi suçtan dolayı şikâyetle bulunmuşsa mahkeme o suçtan dolayı yargılama yapabilir³⁰¹. Ancak müşteki şikâyet dilekçesinde sadece maddi olayları ve olaylara ilişkin delilleri sunarak borçlunun cezalandırılmasını talep etmişse o zaman, suçun vasıflandırılması da bizzat mahkeme tarafından yapılmalıdır³⁰².

³⁰¹ Ermenek, İbrahim, “İcra ve İflas Kanununda Öngörülen Cezai Hükümler Bakımından Ne Bis İn İdem İlkesinin Uygulama Alanı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2014, S. 19, s. 300.

³⁰² Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 538.

C. Karar

İcra ceza mahkemesi tarafların ifadelerini iddia ve savunmalarını, varsa tanıkları dinledikten sonra, taraf beyanları ile dosyadaki delillere istinaden nihayet beş gün içinde kararını verir (İİK m. 352/1). Hüküm kısmında, verilen kararın ne olduğu, uygulanan kanun maddeleri, verilen ceza miktarı, temyize başvurma ve tazminat isteme imkânının olup olmadığı, temyiz hakkı varsa süresi ve temyiz merciinin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir³⁰³. Ayrıca yargılama makamı karar hükmünde CMK'nın 232. maddesinde sayılan hususları da (mahkemenin ve tarafların adı ve açık kimliği, suçun işlendiği yer, tarih ve saat gibi) belirtmelidir³⁰⁴.

İcra ceza mahkemesi karar özetini Cumhuriyet savcısına bildirir (İİK m. 352/1). Bu bildirimin amacı mahkeme tarafından verilen kararın itiraz veya temyiz kanun yolları açısından incelenmesine imkân sağlanmasıdır³⁰⁵. Savcılığa yapılan bu bildirim aynı zamanda mahkeme kararının tebliği niteliğindedir. Bildirimin tebliğinden itibaren Cumhuriyet savcılığı yönünden kanun yollarına başvuru süreleri işlemeye başlar.

İcra ceza mahkemesi yargılama sonucunda davanın reddi, beraat, ceza verilmesine yer olmadığına, düşme ve mahkûmiyet olmak üzere beş farklı türde karar verebilir.

a. Davanın Reddi Kararı

İcra ceza mahkemesi yargılama esnasında aynı fiil nedeniyle aynı sanık hakkında daha önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verir (CMK m. 223/7).

³⁰³ Coşkun, s. 4181.

³⁰⁴ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 91.

³⁰⁵ Türkeş, s. 92.

b. Beraat Kararı

İcra ceza mahkemesi yargılama sonucunda sanığa yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, eylemin sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, yüklenen suç açısından failin kast ve taksirinin bulunmaması, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hallerinde beraat kararı verilir (CMK m. 223/2). Sanık hakkında beraat kararı veren mahkeme yargılama masraflarının ve sanık kendisini vekil ile temsil etmişse vekâlet ücretinin müştekiden tahsiline karar verir³⁰⁶.

c. Ceza verilmesine yer olmadığı kararı

Yargılama merciinin, yargılama sonunda verdiği kararında, sanığın üzerine atılı suçu işlediğini tespit etmesine karşın, failin suçu işlemesinde bazı nedenlerin varlığını tespit etmesi halinde mahkûmiyet kararına hükmedilmez. Örneğin sanığın icra suçunu TCK'nın 25/2. maddesinde düzenlenen zorunluluk hali sınırları içinde işlemiş olması veya aynı kanunun 28. maddesinde düzenlenen cebir ve tehdidin etkisi altında işlemesi gibi durumlarda yargılamayı yapan makam tarafından sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararına hükmedilir³⁰⁷ (CMK m. 223/3-4). Yine TCK'nın 30/4. maddesine istinaden kaçınılmaz haksızlık yanılığı varsa veya kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi halinde ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. Ayrıca icra suçu işlediği iddia edilen kişinin akıl hastası olması durumunda da bu hüküm uygulanır (TCK m. 32/1).

d. Düşme Kararı

İİK'nın 354/1. maddesinde şikâyet tabi olan suçların müştekisi feragat eder ve borcun ödendiği tespit edilirse icra suçuna ilişkin dava ve cezanın düşeceği öngörülmüştür. Yine düşme kararı zamanaşımı, şikâyet süresi, ön ödeme ve ölüm nedenleriyle de gerçekleşebilir. Şikâyet tabi olan suçun müştekisi icra suçları veya

³⁰⁶ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 92.

³⁰⁷ Günay, s. 197.

disiplinsizlik eylemi sebebiyle devam eden yargılama esnasında veya karar kesinleştikten sonra cezanın infazı tamamlanıncaya kadar şikâyetinden feragat ederse yargılama esnasında davanın düşmesine infaz aşamasında cezanın bütün sonuçları ile düşmesine karar verilir³⁰⁸. Sanığın, borcu yargılama esnasında ödemesi halinde davanın düşmesine, eğer borç infaz aşamasında ödenirse cezanın bütün sonuçlarıyla birlikte düşürülmesine karar verilir³⁰⁹. Yargılama makamı yargılama esnasında sanığın öldüğünü tespit ederse TCK'nın 64/1. maddesi gereğince davanın düşürülmesine karar verir³¹⁰. Yine zamanaşımının dolması halinde düşme kararı verilir.

e. Mahkûmiyet Kararı

İcra ceza mahkemesi, yapılan yargılama sonucunda şikâyete tabi suçun tüm unsurlarının gerçekleştiği ve suçun şikâyet olunan fail tarafından işlendiğini saptarsa fail hakkında mahkûmiyete hükmeder. Fail hakkında verilen mahkûmiyet kararında suçun türü ve bu suçun türüne ait kanun maddesi de açıkça belirtilir. Yargılamayı yapan makam kararında ayrıca Anayasa'nın 40/2. maddesi uyarınca, CMK'nın 34/2, 231/2 ve 232/6. maddelerine istinaden karara karşı başvurulabilecek kanun yolu, müddeti, temyiz mercii ve başvuru şekli ile kanun yollarına başvurulmadığında kararın kesinleşeceği açık bir şekilde belirtmelidir³¹¹. Ayrıca şikâyete tabi icra suçlarında İİK'nın 354. maddesine gereğince feragat veya takibe konu borcun itfa edilmesi hallerinde de dava ve cezanın düşeceği kararda belirtilmelidir (İİK m. 352/2).

³⁰⁸ Coşkun, s. 4196.

³⁰⁹ Coşkun, s. 4197.

³¹⁰ “....sanığın vefat ettiğinin dosyaya konulan nüfus kaydından anlaşılması karşısında, adı geçen sanık hakkındaki kamu davasının 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 64.maddesi gereğince düşürülmesinin gerekmesi...”, 16. HD, 31/05/2006, E., 2004/21890, Günay, s. 192.

³¹¹ Günay, s. 189.

VI. 2004 SAYILI İCRA VE İFLAS KANUNUNDA DÜZENLENEN ŞİKÂYETE TABİ OLMAYAN İCRA SUÇLARINDA KOVUŞTURMA AŞAMASI

A. Duruşmaya Hazırlık Aşaması

İİK'nın 335, 342 ve 345/b. maddelerinde düzenlenen ve konusu şikâyete tabi olmayan icra suçları ile ilgili olarak cumhuriyet savcılığı tarafından hazırlanan iddianame icra ceza mahkemesi tarafından esasa kaydedilir. Yargılama mercii iddianameyi inceleme aşamasında iddianamenin iade edilmesi kanaatine varırsa iddianamenin iadesine karar verir ve esası kapatır. Eğer iddianamenin iadesini gerektirecek bir sebep yok ise iddianameyi kabul eder (CMK m. 174/1).

Yargılamayı yapan makamın iddianameyi kabulüyle kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresine geçilir (CMK m. 175/1). İcra ceza mahkemesi iddianamenin kabulünden sonra duruşma günü tayin eder ve duruşmada hazır bulunması gereken mağdur, sanık ve tanıkları duruşmaya çağırır (CMK m. 175/2). Sanığa çağrı kâğıdı ile birlikte iddianame de tebliğ edilir, ancak tebliğ tarihiyle duruşma günü arasında en az bir hafta süre olması gerekir, tebliğ evrakında tutuklu olmayan sanığa duruşmaya gelmediği takdirde zorla getirileceği yazılır (CMK m. 176).

B. Duruşma Aşaması

Sanığın ve vekilinin hazır olup olmadığı, çağrılmış olan tanık ve bilirkişilerin gelip gelmedikleri tespit edilerek duruşmaya başlanır, mahkeme başkanı veya hakimi duruşmanın başladığını iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar (CMK m. 191/1). Duruşma evresinin asıl amacı delillerin tartışılmasıyla maddi gerçeğe ulaşmaktır. Duruşma esnasında ilk olarak sanığa atılı suç anlatılır ve sorgusu yapılır (CMK m. 191/3). Daha sonra müştekiye söz verilir. Ancak taraflardan birisi gelmeden veya duruşmanın saatinden önce yapılması hususu bozma nedenidir³¹². Çağrılmış olan

³¹² Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 89.

tanıkların kimlik tespiti yapılarak tanıklığa engel bir durumlarının olup olmadığı saptanır. Eğer tanıklığa mani bir durum yok ise yemini yaptırılarak suç ile ilgili bilgi ve görgüleri sorulur. Yüksek mahkeme tanığın kimlik tespitinin yapılmamasını ve yemin ettirilmemesini bozma sebebi saymaktadır³¹³. CMK'nın 193. maddesine istinaden duruşmaya çağrılan sanık eğer duruşmaya katılmazsa zorla getirilir. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için sanığa gönderilen çağrı kâğıdında gelmediği takdirde zorla getirileceği şerhinin olması gerekmektedir. Yargılamayı yapan makam toplanan deliller ışığında sanığa mahkûmiyet dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varırsa sorgusu yapılmamış olsa dahi dava yokluğunda sonuçlandırılabilir (CMK m. 193/2). Ancak İİK'nın, 335, 342 ve 345/b maddelerinde düzenlenmiş olan suçlar için öngörülen cezalar hapis ile hapis ve adli para cezası olması sebebiyle bu suçlar nedeniyle yargılanan sanık hakkında yokluğunda karar verilemez. Bunun istisnası ise CMK'nın 196/1. maddesine istinaden sanığın veya vekilinin talebi üzerine daha önceden sorgusu yapılmış olması şartı ile sonraki duruşmalardan bağışık tutulabilmesidir. Bu durumda icra ceza mahkemesi sanığın veya vekilinin talebi üzerine sonraki duruşmalara gelmemesine izin verebilir. Bunun haricinde günü ve saati önceden belirlenmiş olan duruşmaya katılamayacağını bir mazeret dilekçesi ile bildiren ve mazeret dilekçesi kabul edilen failin yokluğunda karar verilemez³¹⁴.

İcra ceza mahkemesi yaptığı yargılamada failin üzerine atılı suça ait tarafların ifadelerini alır, yapılması gerekli olan araştırma ve soruşturmaları yaptıktan sonra ortaya konulan delilleri tartışır. Yargılamaya makamı toplanan deliller ışığında vicdani kanaatine göre bir karar vererek davayı sonuçlandırır³¹⁵ (CMK m. 217-223).

C. Karar

İcra ceza mahkemesi tarafların ifadelerini dinler ve eldeki mevcut deliller ışığında karar verir. Kararın hüküm kısmında, verilen kararın ne olduğu, uygulanan kanun maddeleri, verilen ceza miktarı, temyize başvurma, temyiz hakkı varsa süresi

³¹³ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 90.

³¹⁴ Günay, s. 195.

³¹⁵ Günay, s. 195.

ve temyiz mercii'nin tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmesi gerekir³¹⁶. Mahkeme kararının gerekçesinde işlenen suça ait tüm deliller tartışılarak kararın hangi delillere dayanılarak kurulduğunun izah edilmesi gerekir³¹⁷. Ayrıca yargılama mercii kararında kanun yolu, müddeti, temyiz mercii ve başvuru şekli ile kanun yollarına başvurulmaması halinde hükmün kesinleşeceğini açık bir şekilde belirtmelidir³¹⁸.

İcra ceza mahkemesi karar özetini Cumhuriyet savcısına bildirir (İİK m. 352/1). Bu bildirimin amacı mahkeme tarafından verilen kararın itiraz veya temyiz kanun yolları açısından incelenmesine imkân sağlanmasıdır³¹⁹. Savcılığa yapılan bu bildirim aynı zamanda mahkeme kararının tebliği niteliğindedir. Bildirimin tebliğinden itibaren cumhuriyet savcılığı yönünden kanun yollarına başvuru süreleri işlemeye başlar. İcra ceza mahkemesi yargılamayı bitirdikten sonra sanık hakkında davanın reddi, beraat, ceza verilmesine yer olmadığına, düşme ve mahkûmiyet kararı verebilir.

a. Davanın Reddi Kararı

İcra ceza mahkemesi yargılama esnasında aynı fiil nedeniyle aynı sanık hakkında daha önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verir (CMK m. 223/7).

b. Beraat Kararı

İcra ceza mahkemesi yargılama sonucunda sanığa yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması, eylemin sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması, yüklenen suç açısından failin kast ve taksirinin bulunmaması, yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması hallerinde beraat kararı verilir (CMK m. 223/2).

³¹⁶ Coşkun, s. 4181.

³¹⁷ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 548.

³¹⁸ Kürtül, Açıklamalı İçtihatlı Örnekli İcra ve İflas Suçları, s. 52.

³¹⁹ Türkeş, s. 92.

Sanık hakkında beraat kararı veren mahkeme yargılama masraflarının ve sanık kendisini vekil ile temsil etmişse vekâlet ücretinin müştekiden tahsiline karar verir³²⁰.

c. Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı

Yargılama merciinin, yargılama sonunda verdiği kararında, sanığın üzerine atılı suçu işlediğini tespit etmesine karşın, failin suçu işlemesinde bazı hukuki nedenlerin varlığını tespit etmesi halinde mahkûmiyet kararına hükmedilmez. Örneğin sanığın icra suçunu TCK'nın 25/2. maddesinde düzenlenen zorunluluk hali sınırları içinde işlemiş olması veya aynı kanunun 28. maddesinde düzenlenen cebir ve tehdidin etkisi altında işlemesi gibi durumlarda yargılamayı yapan makam tarafından sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararına hükmedilir³²¹ (CMK m. 223/3-4). Yine TCK'nın 30/1. maddesine istinaden, icra suçunun maddi hataya düşerek işlenmesi halinde de ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir. Ayrıca icra suçu işlediği iddia edilen kişinin akıl hastası olması durumunda da bu hüküm uygulanır (TCK m. 32/1).

d. Düşme Kararı

İİK'nın 335, 342 ve 345/b maddelerinde öngörülen ve konusu şikâyeteye tabi olmayan icra suçları ile ilgili olarak TCK'daki düşme sebeplerinin varlığı halinde icra ceza mahkemesi tarafından düşme kararı verilir (CMK m. 223/8). TCK'da düzenlenen ve konusu şikâyeteye tabi olmayan icra suçlarına uygulanabilecek düşme sebepleri zamanaşımı nedeniyle düşme ve ölüm nedeniyle düşmedir, bu icra suçları ile ilgili olarak İİK'da dava veya ceza zamanaşımı düzenlemesi mevcut değildir. Bu itibarla konusu şikâyeteye tabi olmayan yaptırım hapis ile hapis ve adli para cezası olan icra suçlarında TCK'nın 5. maddesinin atıfta bulunmasıyla TCK'nın dava ve ceza zamanaşımı sürelerini düzenleyen 66/e ve 68/e. maddeleri uygulanacaktır³²². Bu cümleden olarak icra ceza mahkemesi TCK'nın 66/e. maddesinde öngörülen 8 yıllık

³²⁰ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 92.

³²¹ Günay, s. 197.

³²² Günay, s. 196-197.

sürede dava açılmaması halinde zamanaşımı sebebiyle davanın düşmesine karar verecektir. Yine yargılama merci tarafından verilen ve kesinleşen cezanın hüküm tarihinden itibaren yasada öngörülen sürede infaz edilememesi sebebiyle devletin cezayı infaz yetkisinin ortadan kalkması sonucunu doğuran ceza zamanaşımında da TCK'nın 68/e maddesi uygulanacaktır³²³.

İİK'da 335, 342 ve 345/b maddelerinde düzenlenen ve konusu şikâyeteye tabi olmayan icra suçları sebebiyle yargılanan sanığın yargılama esnasında öldüğünün tespit edilmesi halinde yargılamayı yapan makam tarafından TCK'nın 64/1. maddesi gereği kamu davasının düşürülmesine karar verilir. Eğer dava sonuçlanmış ve sanık hakkında ceza verildikten sonra ve henüz cezanın infazına başlanmadan önce sanık vefat ederse bu halde de mahkemece davanın ölüm nedeniyle düşürülmesine karar verilir³²⁴.

e. Mahkûmiyet Kararı

İcra ceza mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda davaya konu suçun tüm unsurlarının gerçekleştiği ve suçun sanık tarafından işlendiğinin tespit edilmesi durumunda sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilir. Yargılamayı yapan makam tarafından verilen mahkûmiyet kararında sanık hakkında uygulanan suç türü ve bu suç türüne ait kanun maddeleri açıkça belirtilir. İİK'nın 335, 342 ve 345/b. maddelerinde düzenlenen ve konusu şikâyeteye tabi olmayan ve yaptırımını hapis ile hapis ve adli para cezası olan icra suçlarında yargılamayı yapan makam gerekçe olmaksızın ve alt sınırdan uzaklaşarak ceza veremez³²⁵. Bununla birlikte bu suçlara ilişkin failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle sanık lehine takdirli indirim nedeni olarak uygulanabilir ve sanığa verilecek ceza miktarında indirim yapılabilir (TCK m. 62). Yargılamayı yapan

³²³ Ercan, s. 101.

³²⁴ Günay, s. 197.

³²⁵ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 91.

makam tarafından sanığa verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir³²⁶. Yargılama mercii mahkûmiyetine karar verilen sanık hakkında, hüküm ile birlikte o yargılama için yapılan giderlerden sorumlu tutulmasına ve sanıktan tahsiline, yargılama giderleri müşteki yapmışsa sanıktan alınarak müştekiye verilmesine, müşteki kendisini vekil ile temsil etmişse vekâlet ücretinin sanıktan alınarak vekile ödenmesine hükmetmesi gerekir³²⁷.

VII. İCRA CEZA MAHKEMESİ KARARLARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI

A. İcra İflas Kanununda Düzenlenen Hapis ile Adli Para Cezası Gerektiren İcra Ceza Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu

Yargılama makamları tarafından verilen kararların incelenmesi ve bu kararlardaki hataların giderilmesi yine yargılama makamları tarafından yerine getirilir. Söz konusu kararlarda hatanın veya hukuka aykırılığın bulunduğu iddiasıyla ortaya çıkan çekişmenin giderilmesi amacıyla söz konusu kararı veren makamdan başka bir yargılama makamının önüne götürülmesi şeklindeki hukuki çare kanun yolu olarak nitelendirilir³²⁸. Bu kanun yolları da hukukumuzda istinaf kanun yolu ve temyiz kanun yolu olarak düzenlenmiştir. İstinaf kanun yolunda hem maddi sorun hem hukuki sorun ele alınmakta temyiz kanun yolunda ise sadece hukuki sorun ele alınmaktadır. İstinaf kanun yolunun olağan kanun yolu olması sebebiyle temyiz kanun yolunda olduğu gibi kararın kesinleşmesini engellediğinden cezanın infazına engel olur. İstinafın çekişmeyi hukuki yönleriyle yeniden ele alması ve karar vermesi davanın yeniden görülmesi olarak nitelendirilmektedir³²⁹. İstinaf kanun yolunda ilk derece mahkemeleri tarafından verilen gerekçeli kararları maddi yönden (delillerin tespiti, değerlendirilmesi) hem de hukuki yönden (sabit kabul edilen olaylara hukuk

³²⁶ Günay, s. 197.

³²⁷ Çolak, İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar, s. 92.

³²⁸ Özen, Muharrem, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 65, Nisan, 2016, s. 2335.

³²⁹ Özen, s. 2348.

normlarının uygulanması) incelenir³³⁰. Dolayısıyla istinaf kanun yolunda ilk derece mahkemesinin yerine geçerek yargılama yapılır ve yerel mahkemenin kararını hatalı bulursa onun yerine geçerek yeni bir hüküm kurar³³¹.

Hukukumuzda ilk derece mahkemeleri tarafından verilen beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi, davanın reddi, düşme ve mahkumiyet kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir (CMK m. 223/1-272/1). Ancak ilk derece mahkemeleri tarafından verilen ve hapis cezalarından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak üçbin türk lirası dahil adli para cezası mahkumiyet hükümleri, üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezası gerektiren suçlar nedeniyle verilen beraat hükümleri ile kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz (CMK m. 272/3).

İİK'nın 353/2. maddesinde icra ceza mahkemeleri tarafından verilen ve konusu hapis veya hapis ile adli para cezası olan suçlardan dolayı verdiği hükümlere karşı yapılacak olan kanun yolu başvurularında 5271 sayılı CMK'nın kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre icra ceza mahkemeleri tarafından İİK'nın 353/1. maddesinde sayılan kararlar dışında kalan hükümlerine karşı CMK hükümleri uygulanacaktır³³².

İİK'da düzenlenen “*alacaklısını zarara uğratmak kastıyla mevcudunu eksiltme* (İİK m. 331)”, “*acizine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırma* (İİK m. 332)”, “*ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu* (İİK m. 333/a)”, “*kiracının cezalandırılacağı haller* (İİK m. 335)”, “*ticareti terk edenlerin cezası* (İİK

³³⁰ Özen, s. 2353.

³³¹ Tuğsavul Taşpolat, Melis, “İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018, s. 319. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1742>

³³² “...1.İcra ceza mahkemesince verilen karara karşı Cumhuriyet savcılığı tarafından yapılan itiraz üzerine, Cumhuriyet savcılığının karara itiraz yetkisi bulunmadığından bahisle icra ceza mahkemesi tarafından itirazın reddine karar verilmiş ise de 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 353/son maddesinde yer alan "icra mahkemesinin bu babta yer alan suçlarla ilgili olarak 04/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanır" şeklindeki atf nedeniyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Kanun Yollarına Başvurma Hakkı" başlıklı 260. maddesinin 1 ve 3. fıkraları nazara alındığında Cumhuriyet savcısının kanun yollarına başvurma hakkı olduğu...”, 11. CD, 13/12/2012, E., 2012/23584, K. 2012/21691

m. 337/a)”, “gerçeğe aykırı beyanda bulunma (İİK m. 338/1)”, “icra dairesince teslim edilen taşınmaz ve gemiye girme (İİK m. 342))”, “artırmadan çekilme (İİK m. 345/b)” suçları istinafa tabi suçlardır³³³.

İİK’nın 333/a-2. maddesinde düzenlenmiş olan ticari şirketlerde yöneticinin borcu taksirle ödememesi suçu nedeniyle doğrudan ve sadece adli para cezası öngörülmüş olup, bu suç nedeniyle faile verilecek adli para cezasının üst sınırı üçbin türk lirası veya altında kalırsa istinaf kanun yoluna başvurulamayacaktır (CMK m. 272/3-a). İcra ceza mahkemesinin kararına karşı istinaf başvurusu, hükmün açıklanması veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe ile veya sözlü beyanının tutanağa geçirilip hakime onaylattırmak suretiyle yapılır. Tutuklu bulunan sanık başvurusunu cezaevi kanalıyla yapabilir³³⁴ (CMK m. 263/1). Yargılamayı yapan makamın kararına karşı cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar istinafa başvurabilirler (CMK m. 260/1). Katılanın, katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş, ya da katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş olanların istinaf başvurusu beyanında, başvuru nedenlerini göstermemesi inceleme yapılmasına engel değildir³³⁵. Ancak cumhuriyet savcısı başvurma nedenlerinde gerekçelerini göstermek zorundadır (CMK m. 273/4-5). Sanık yokluğunda aleyhine verilen hükümlere karşı CMK’nın 41 ve 42. maddelerine istinaden eski hale getirme talebinde bulunabilir. Eski hale getirme kurumu süresi istinaf süresini kesmeyeceğinden sanığın eski hale getirme talebinde bulunduğu durumlarda ayrıca istinaf talebinde bulunması gerekir. Bu durumda istinaf istemi ile ilişkili işler eski hale getirme istemi sonuçlanıncaya kadar ertelenir (CMK m. 274). İstinaf başvurusunun süresi içinde yapılması mahkeme hükmünün kesinleşmesine engeldir³³⁶ (CMK m. 275/1).

³³³ Ercan, s. 115.

³³⁴ Ercan, s. 114.

³³⁵ Sadak, Murat, “Mağdurun Kanun Yollarına Başvuru Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 1, Nisan, 2010, s. 229.

³³⁶ Coşkun, s.4189.

Hükmü veren mahkeme istinaf başvurusunun yasal süresi geçtikten sonra yapıldığını veya mahkeme hükmünün istinaf başvuru yoluna kapalı olduğu veyahut başvuru yapanın buna hakkı olmadığını tespit ederse bir kararla dilekçeyi reddeder (CMK m. 276/1). İlgililer ret kararının kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde bölge adliye mahkemesinden bu konuda bir karar vermesini talep edebilirler, ancak bu talep hükmün infazına engel değildir (CMK m. 276/2). Bölge adliye mahkemesinin bu konuda vereceği karar kesindir.

Hüküm veren yargılama makamı 276. maddeye istinaden verilen istinaf dilekçesini reddetmediği takdirde dilekçe örneğini veya tutanağa bağlanan beyanın bir örneği karşı tarafa tebliğ edilir, karşı taraf tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde yazılı olarak cevabını verebilir (CMK m. 277/1). Eğer karşı taraf sanık ise beyanını tutanağa geçirtmek suretiyle zabıt katibine de verebilir. Sanık tutuklu olması halinde beyan vermek için cezaevi müdürüne başvurabilir (CMK m. 277/3). İstinaf dilekçesine istinaden bölge adliye mahkemesi dosya üzerinden karar verebileceği gibi duruşma da yapabilir. Eğer duruşma yapılmasını zorunlu görürse duruşmayı kısmen veya tamamen yenileyebilir. İlk derece mahkemesinin kararına karşı istinaf başvuru hakkına sahip olanlar tarafından sanık lehine istinaf başvurusunda bulunulmuş ise bölge adliye mahkemesini vereceği ceza ilkinden ağır olamaz (CMK m. 283).

B. İcra İflas Kanununda Düzenlenen Hapis ile Adli Para Cezası Gerektiren İcra Ceza Mahkemesi Kararlarına Karşı Temyiz Kanun Yolu

Temyiz kanun yolu istinaf mahkemesinin bozma kararları dışındaki hükümlerinin yeniden incelenmesi için taraflara tanınan olağan kanun yoludur. Esasen temyiz kanun yolu üst mahkemede açılan yeni bir davadır, mercii ise Yargıtay'dır. Yargıtay, temyiz kanun yolu ile ülkedeki hukuk kurallarının istikrarlı ve aynı biçimde kullanılmasını sağlar³³⁷. Yargılama makamının her yargılamada iki görevinin olduğu, bunların ise taraflarca iddia edilen hususu saptamak (maddi sorun) ve o hususları

³³⁷ Gökçen Taner, Fahri, "5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar", Ankara Barosu Dergisi, Nisan, 2017, S. 4, s. 52.

hukuken değerlendirmek (hukuki sorun) olduğu söylenebilir³³⁸. Maddi sorun muhakeme esnasında ‘sözlülük’ ve ‘doğrudan doğruyalık’ ilkelerinin uygulanarak geçmişte meydana gelmiş olayın nasıl meydana geldiğinin ortaya çıkarılmasıdır³³⁹. Dolayısıyla fiilin fail tarafından işlenip işlenmediği işlendiyse ne tür hareketlerle gerçekleştiği maddi sorunun esasıdır. Hukuki sorun ise yargılama makamına göre gerçekleştiği varsayılan olayın hangi kanuni tipe uyduğunun belirlenmesidir. Ayrıca suç sayılan eylemin yargılanması esnasında uyulması gereken kurallarda hukuki soruna dahildir³⁴⁰. Bu cümleden olarak temyiz kanun yolu makamı olan Yargıtay yerel mahkemenin yargılama sırasında uyguladığı ve iki görevden birisi olan hukuki sorun ile ilgilenmektedir. Yargıtay temyiz nedeniyle önüne gelen dosyada maddi sorunları bir kenara bırakıp hukuki sorunlara bakarak yerel mahkemenin olayın meydana geliş biçimi ile uyguladığı hukuki tipikliğin uygunluğunu denetleyecektir.

Temyiz kanun yoluna ilişkin düzenlemeler 5271 sayılı CMK’da düzenlenmiş ve bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan kararları nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulacağı hüküm altına alınmıştır (CMK m. 286). Temyiz süresi hükmün açıklanmasından itibaren hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi suretiyle veya zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır, hüküm temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda verilmişse süre tebliğden sonra başlar (CMK m. 291). Temyiz kanun yoluna cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar başvurabilir (CMK m. 260). Cumhuriyet savcısı temyiz dilekçesinde, temyiz isteğinin sanığın yararına veya aleyhine olduğunu açıkça belirtir (CMK m. 295/1). Ancak cumhuriyet savcısı, sanığın yararına yanlış uygulanan “hukuk kurallarına aykırılık” olduğu gerekçesiyle hükmün bozulması amacıyla temyiz hakkına sahip değildir (CMK m. 290). Temyiz kanun yoluna başvuran taraf temyiz dilekçesini yanlış mahkemeye

³³⁸ Keskin, Serap, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, İstanbul, 1997, s. 48.

³³⁹ Gökçen Taner, s. 55.

³⁴⁰ Gökçen Taner, s. 55.

vermesi onun temyiz hakkının kaybolmasına yol açmaz. Süresi içerisinde yanlış merciiye verilen dilekçe geçerli kabul edilir (CMK m. 264).

Temyiz kanun yoluna başvurulamayacak istinaf mahkemesi kararları CMK'nın 286. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezasına karşı istinaf başvurusunun *esastan reddine* dair bölge adliye mahkemesi kararları temyiz edilemez (m. 286/2-a). Ancak ilk derece mahkemesinin 5 yıldan az ceza vermesine rağmen, istinaf kanun yoluna başvurusu üzerine bölge adliye mahkemesi yerel mahkemenin verdiği cezayı arttırsa, bu karara karşı temyiz başvurusu yapılabilir (CMK 286/2-b). Örneğin ilk derece mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda İİK'nın 331. maddesine istinaden 2 yıl hapis cezası verilen bir kişinin cezası istinaf mahkemesi tarafından artırılarak 3 yıla çıkartılırsa, ceza miktarı 5 yılın altında olmasına rağmen bu karara karşı temyiz başvurusu yapılabilir.
- Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun *esastan reddine* dair kararlar (m. 286/2-c).
- İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272 nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, İlk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları (m. 286/2-d).
- Adlî para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları (m. 286/2-e).
- Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun *esastan reddine* dair kararları (m. 286/2-f).

- On yıl veya daha az hapis cezasını veya adlî para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak (...) (2) istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları (m. 286/2-g).
- Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar, (m. 286/2-h).
- Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları temyiz edilemez. (m. 286/2-ı).
- İkinci fıkrada belirtilen temyiz edilemeyecek kararlar kapsamında olsa bile aşağıda sayılan suçlar nedeniyle verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları temyiz edilebilir (m. 286/3)

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Hakaret (madde 125, üçüncü fıkra),
2. Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (madde 213),
3. Suç işlemeye tahrik (madde 214),
4. Suçu ve suçluyu övme (madde 215),
5. Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (madde 216),
6. Kanunlara uymamaya tahrik (madde 217),
7. Cumhurbaşkanı hakaret (madde 299),
8. Devletin egemenlik alametlerini aşağılama (madde 300),
9. Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama (madde 301),
10. Silâhlı örgüt (madde 314),

Halkı askerlikten soğutma (madde 318) suçları.

b) Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

c) Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrası, 31 inci maddesi ve 32 nci maddesinde yer alan suçlar.

Yukarıdaki bilgilere istinaden İİK'nın 331, 332, 333/a-1, 335, 337/a, 338, 342 ve 345/b maddelerinde düzenlenen ve konusu hapis ve hapis ile adli para cezası gerektiren icra suçları nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine istinaf mahkemesinin ilk derece mahkemesi tarafından verilen cezayı artırmaması halinde (CMK m. 286/2-b) CMK'nın 286/2-a. maddesi gereğince istinaftan sonra temyiz kanun yoluna başvurulamayacaktır.

SONUÇ

Diğer adı cebri icra olan icra ve iflas hukukunun düzenlenme amacı borçların rızası ile ödenmemesi halinde devlet yardımı ile yerine getirilmesidir. Genel kabul borçların kendiliğinden yerine getirilmesidir. Ancak bunun aksine davranışlarda bulunan borçlular da vardır. İşte bu gibi borçlulara karşı, alacaklı tarafa alacağına kavuşabilmesi için devlet gücünden yardım isteme hakkı tanınmıştır. Borçlunun borcunu ödememesi halinde alacaklının icra organlarına başvurması ile devreye giren ve gerektiğinde zor kullanarak alacaklının alacağına kavuşmasını sağlayan hukuk dalına takip hukuku veya diğer adıyla icra iflas hukuku denir.

Hukukun gelişmediği ilkel toplumlara bakıldığında kendiliğinden hak alma normal olarak görülmekteydi. Ancak kendiliğinden hak alma eylemini gerçekleştiren kişi, borçluya karşı bu eylemin ölçüsünü kaçırmış ve bunun sonucunda ise bazı sosyal karışıklıklara sebep olmuştur. Dolayısıyla günümüz modern hukuk sistemleri kendiliğinden hak almayı yasaklamış bu yetkiyi münhasıran devlete tanımıştır.

Gelişen ve değişen toplumlarda en etkin hareketlerinden birisi muhakkak ki borç-alacak ilişkisidir. Bu ilişkiyi devletten soyutlamak veya sonucunu kamu otoritesinden yoksun bırakmak toplum düzeninin sağlanması ve korunması bakımından kabul edilmeyecek bir durumdur. Borç alacak ilişkisinde beklenen, borç yükümlülüğü altına giren kişinin borcunu rızası ile ifa etmesidir. Ne var ki, gelişen ve değişen ekonomiyle toplumların kaynaşması ve kültürel yozlaşmanın oluşmasıyla toplumlarda borcunu ödemekten kaçınan borçlular da ortaya çıkmaktadır. Yine ülkemizde ticaret yaşamının sağlıklı olmaması, sosyal dengenin bozulması, insanlarımızın özel yaşamlarında borç alacak dengesini sağlayamaması gibi etkenler sebebiyle bireyler hür iradeleriyle yapmış oldukları sözleşmelerin gereğini yerine getirememekte ve borçlu durumuna düşmektedirler. Bu itibarla alacaklının alacağına kavuşması için hukuk sistemimiz devreye girmekte ve borcunu kendiliğinden yerine getirmeyen borçlu cebri icra yoluyla borcunu ödemeye zorlanmaktadır. Hal böyle olunca borçlarını ödemekten kaçınan ve hileli yollara başvuran borçluların veya kanun hükümlerine aykırı davranan üçüncü şahısların bu eylemleri icra suçlarını ortaya

çıkarmıştır. Bu durum ise icra dairesinden başlayarak icra mahkemeleri ve Yargıtay'a kadar uzanan iş yoğunluğuna sebep olmuş, bunun sonucunda ise yargının hızlı ve etkin ilerlemesi, adaleti tam ve zamanında tesis etmesi gibi görevleri sekteye uğramıştır.

Takip hukukunda icra takibinden başlayarak özgürlüğü kısıtlayan bir ceza yaptırımına kadar giden bu yolda, icra hukuku ile ceza hukukumuzun arasında bir bağ olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla İİK'nın 16. babında düzenlenen icra suçları, TCK ve CMK'da öngörülen genel kurallar ve usul hükümleri ile birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü İİK'nın 16. babında düzenlenen disiplin hapsi, tazyik hapsi, hapisle tazyik gibi disiplinsizlik eylemleri ile hapis cezası ve hapis cezası ile adli para cezası suçlarının muhakeme usulü yine aynı kanunun 346 ile 354. maddeleri arasında düzenlendiği görülmekte, anılan kanun maddelerini incelediğimizde bu usul hükümlerinin uygulamada yeterli olmadığı ve modern ceza hukukunun taleplerini karşılamadığı görülmektedir. Yukarıdaki ifadeler ışığında usule ilişkin bu eksiklikler TCK'nın genel kuralları ile CMK'nın usule ilişkin hükümleri ile giderilmeye çalışılmıştır.

İİK'da düzenlenen ve hapis cezası öngören suçlar ile ilgili TCK'nın genel hükümleri uygulandığından şartların oluşması halinde verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilmekte, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilmekte, önödeme uygulanabilmekte veya ertelenebilmektedir. Hapis cezasının TCK'da düzenlenen seçenek yaptırımlara çevrilmesi, ertelenmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve önödeme kurumunun uygulanması İİK'da düzenlenen suçlarının yapısına uygun değildir, zira icra takibinin etkinliğine veya olumsuz olarak sonuçlanmasına sebep olan fiiller nedeniyle verilen hapis cezasının adli para cezasına veya diğer seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde borçlu ödüllendirilmiş olacaktır. Çünkü kanunda düzenlenen bu suçlar ile borçlu veya üçüncü şahısların, alacaklının alacağına kavuşmasına engel olmak amacıyla gerçekleştirdikleri kötü niyetli davranışlarının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında İİK'da düzenlenen icra suçları ile ilgili olarak kanunda bir takım düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç olduğu kanısındayız. Örneğin

doktrinde İİK'nın 16. babında düzenlenen ve disiplin hapsi ve tazyik hapsi yaptırımlarının ne olduğu hususu hala tartışmalıdır. Bu nedenle kanunda özgürlüğü kısıtlayan her türlü fiil suç olarak düzenlenmeli ve konusu şikâyeteye tabi olmalıdır. Yine bu suçlar hakkında TCK'da düzenlenen ve şartların oluşmasıyla uygulanan seçenek yaptırımlara çevirme, erteleme, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve önödeme kurumu uygulanmamalıdır. Bu düzenleme ile borçlu alacaklıya karşı kötü niyetli davranışlardan kaçınacak ve takip aşaması daha sağlıklı ilerleyerek alacaklının alacağına kavuşması sağlanacaktır. Ayrıca İİK'da öngörülen yaptırım ve suçların yargılama usulünü düzenleyen kanun maddelerinin de TCK ve CMK'dan bağımsız olarak günümüz modern ceza hukukuna uygun bir şekilde düzenlenerek tüm icra suçları için aynı muhakeme usulü uygulanmalıdır. İcra takibinin etkin ve hızlı bir şekilde ilerlemesi ve takibin alacaklı lehine sonuçlanabilmesi için günümüz şartlarını karşılayan yeni bir İİK çıkarılmalı icra dairelerinin fiziki ve personel eksiklikleri giderilerek, hukukun üstünlüğünü tesis eden bu kurumlar günümüzün modern imkânlarına kavuşturularak yeniden teşkilatlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Bası, Ankara, 2018.
- AKBULUT, Berrin**, “Fiyatları Etkileme Suçu (TCK m.237)”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 20, Ocak 2015.
- ALACAKAPLAN, Uğur**, Suçun Unsurları, Ankara, 1975.
<http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/802.pdf>
- ALTAŞ, Soner**, İsmmmo Mali Çözüm, “Anonim İle Limited Şirketi Tasfiye Etmemenin Cezası Var Mıdır?”, S. 137, Eylül, Ekim 2016.
- ALTUNSAK, Murat**, “Mali Çözüm Dergisi”, İstanbul Mali Müşavirler Odası, S. 98, 2010. <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/98malicozum/7%20murat%20altunsabak.pdf>.
- ANIL, Yaşar Ş.**, İcra İflas Suçları, İstanbul, 1990.
- ARSLAN, Ramazan**, “Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyeye Bildirilmesi ve Sonuçları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 65, Nisan, 2016.
- ARSLAN, Ramazan**, “İcra ve İflas Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Yenilikler”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1, 1989.
- ARTUÇ, Mustafa/BIKMAZ, Raif**, Açıklamalı-İçtihatlı İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara, 2005.
- ASLAN, Yasin**, “Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2010.
- AŞIK, İbrahim**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5358 Sayılı Kanun Işığında İcra ve İflas Kanununda Yer Alan Cezai Hükümler (Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan), Ankara 2010.
- BAKICI, Sedat**, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara, 2008.
- COŞKUN, Mahmut**, Son Değişikliklerle Birlikte Açıklamalı-İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu, Ankara, 2013.
- ÇOLAK, Haluk/ALTUN, Uğurtan**, “Ceza Muhakemesinde Haksızlık Oluşturan Fiil Karşılığı Uygulanan Özel Bir Yaptırım Türü Olarak Disiplin ve Tazyik Hapsinin Hüküm ve Sonuçları” Adalet Dergisi, S. 27, Ocak, 2007
http://www.yayin.adalet.gov.tr/adalet_dergisi/sayi27.htm.
- ÇOLAK, Haluk**, En son Değişikliklerle Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Gerekçeli-

İçtihatlı İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü.

ÇOLAK, Haluk, “İcra Suçları ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, Bankacılar Dergisi, Haziran 2005, S. 53, S.72-106.

ÇOLAK, Haluk, İcra ve İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara 2005.

DELİDUMAN, Seyithan, “Muvakkat Borç Ödemeden Aciz Belgesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 3, 1998.

DÖNMEZER, Sulhi, “Ekonomik Suçlar”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 7, 1985.

DUYGULU, İsmail, “Genel Olarak İcra İflas Suçları”, Legal Hukuk Dergisi, S. 35, 2005.

ERCAN, İsmail, İcra ve İflas Suçları El Kitabı, Ankara, 2019.

ERCAN, Hasan, İcra ve İflas Kanununa Göre Mal Beyanı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Çalışması, Ankara, 2004.

ERMENEK, İbrahim, “İcra ve İflas Kanununda Öngörülen Cezai Hükümler Bakımından Ne Bis İn İdem İlkesinin Uygulama Alanı” Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 19, 2014.

EŞİTLİ, Ezgi Aygün, “Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 16, 2016.

GÖKÇEN Taner, Fahri, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, Ankara Barosu Dergisi, Nisan, S. 4, 2017.

GÜNEYSU BORAN, Nilüfer “İcra Takip İşlemleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S. 101.

GÜNAY, Mehmet, Hukukumuzda İcra Suçları Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2013.

HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2007.

HALMAN ÇETİN, Emine, İcra ve İflas Suçları, İzmir, 2007.

HALMAN ÇETİN, Emine, İcra-İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Ankara, 2012.

KAÇAK, Nazif, En Son Değişikliklerle Açıklamalı İçtihatlı İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2006.

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, (I.Giriş-Ticari İşletme), Ankara, 1968.

- KARDEŞLER, Erdoğan**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- KESKİN, Serap**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, İstanbul, 1997.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2010.
- KÖKSAL, Buket**, Ekonomik Suç Tartışmaları ışığında Türk Hukukunda Vergi Suçları Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, 2010.
- KURU, Baki**, “Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tâbi Bulunduğu Hükümler”, (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/323/3202.pdf>).
- KURU, Baki**, İcra İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul, 2006.
- KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ Ejder**, İcra ve İflas Hukuku Ankara, 2014.
- KÜRTÜL, Mehmet**, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2012.
- KÜRTÜL, Mehmet**, İcra ve İflas Suçları, Ankara, 2014.
- MAHMUTOĞLU, Fatih Selami**, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Ankara, 2003.
- MUŞUL, Timuçin**, İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2010.
- MUŞUL, Timuçin**, İflas Suçları, 2010.
- ODMAN, Tevfik/YILMAZ, Raşit**, “Ticaret Şirketlerinde Yöneticileri Cezai Sorumluluğu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, Ocak, 2008.
- ODMAN, M. Tevfik/YILMAZ, Raşit**, “Ticaret Şirketlerinde Yöneticilerin Cezai Sorumluluğu” ([www.yilmazhukukburos.com/dosya/Ticari İşletmede Yöneticinin Sorumluluğu. Pdf](http://www.yilmazhukukburos.com/dosya/Ticari%20İşletmede%20Yöneticinin%20Sorumluluğu.Pdf)).
- ÖZBEK, Mustafa S.**, “Kesinleşmeden İcra Edilemeyecek İlâmların Kesinleşmeden Önce İcraya Konulması”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi”, S. 1 Ocak, 2016.
- ÖZBEK, Mustafa**, “Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 3, 2005.
- ÖZEN, Muharrem**, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 65, Nisan, 2016, s. 2335.

- ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 2018.
- ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2011.
- ÖZGENÇ, İzzet/ÜZÜLMEZ, İlhan/GÖKTÜRK, Neslihan**, Ceza Hukukuna Giriş, Eskişehir, 2012.
- ÖZMEN, İsmail**, İcra Mahkemesinin Görevine Giren İcra Suçları, Ankara, 2007.
- ÖZTÜRK, Bahri**, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2016.
- PAZARCI, Nusret Alper**, “Ticareti Terk Yükümlülüğüne Aykırılık Suçunun Hukuk Düzenindeki Yeri”, Terazi Hukuk Dergisi, S.65, Ocak 2012.
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ ÖZKAN SUNGURTEKİN, Meral/ÖZEKES, Muhammet**, İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2011.
- POLAT, Abdulkadir**, İcra Suçları, Basılmamış Yüksek Lisans Projesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- SADAK, Murat**, “Mağdurun Kanun Yollarına Başvuru Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 1 Nisan, 2010.
- SANCAR, Türkan**, “Ekonomik Suç Gerçekliği Karşısında Ekonomik Suça Ekonomik Ceza Söylemi”, Çekler Hakkındaki 3167 Sayılı Kanunla İlgili Adalet Bakanlığı Taslağı ve Karşı Görüşler Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ocak 2002.
- SARI, Rifat**, İcra Suçları, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- SOYER GÜLEÇ, Sesim**, Borç İçin Hapis Yasağı ve Karşılıksız Çek Suçu, Ankara, 2011.
- SUNAR, Gülcan**, “Hacizdeki Borç Ödemeden Aciz Vesikasının Ceza Hukuku Bakımından Hüküm ve Sonuçları”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 6, İstanbul, 2005.
- SÜPHANDAĞ, Yavuz**, İcra El Kitabı Açıklamalı İçtihatlı, Ankara, 2014.
- ŞAHİN, Cumhur**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 9. Bası, Ankara 2018.
- ŞENTÜRK, Candide**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- TİRYAKİ, Tercan/GÜRSOY, Türker**, “Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık Suçlarının Bu Açından Değerlendirilmesi”, Sayıştay Dergisi, S. 55, 2004
- TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2005.

TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara, 2009.

TUĞSAVUL TAŞPOLAT, Melis, “İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2018, s. 319.
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-134-1742>.

TURABİ, Selami, İrtikâp Suçları, Ankara, 2009.

TÜRKEŞ, Şükrü, İcra-İflas Suç ve Cezaları, İstanbul, 1977.

UĞUR, Hüsamettin, “Ceza Yargılaması ve Özel Ceza Yasalarına Göre Mahkemelerin Görevleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 87, 2010.

UYAR, Talih, İcra ve İflas Hukukunda Suç Sayılan Fiiller, Manisa 1987.

UYAR, Talih, 5358 Sayılı ve 31.05.2005 Tarihli “İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu’nun Getirdiği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 59, Temmuz-Ağustos 2005.

UYAR, Talih, “Genel Haciz Yolu İle İlamsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m.50)”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 56, 2005,
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-56-113>.

UYAR, Talih, “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi”, S. 70, 2007, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-70-328>.

UYAR, Talih, İcra Ve İflas Kanunu Şerhi El Kitabı Ankara, 2010.

UYGUR, Tanju, “İcra İflas Kanununda 3494 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler”, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1988-19883-1069>.

UYSAI, Mehmet, “Yeni Yasaların Işığında İcra ve İflas Suçları İle Yargılama Yöntemine Farklı Bir Bakış”, İstanbul Barosu Dergisi, S. 3, Mayıs, 2006.

YALÇIN, İsmail, Yeni Ceza Adalet Sisteminde Kabahatler, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

YILMAZ, Ejder, “Dünden Bugüne İcra ve İflas Kanunumuz”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 3-4, 2003.

YILMAZTEKİN, Hasan K., “İcra ve İflas Suçlarında ve Bunlara İlişkin Yargılama Hukukundaki Yeni Boyut Üzerine Gözlemler” (I), Legal Hukuk Dergisi, S. 42, Haziran, 2006.

ZAFER, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2015.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Adem BAŞTEMÜR
Doğum Yeri:	OSMANİYE
Doğum Tarihi:	10/08/1981
Medeni Durumu:	Bekar
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Ocaklı İlköğretim Okulu
Ortaöğretim:	Kara Hasan Paşa Ortaokulu
Lise:	Atatürk Lisesi (Sosyal Bilimler)
Lisans.	Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku
Becerileri:	
İlgi Alanları:	
Halen Yaptığı İş:	Adalet Bakanlığı – İcra Müdürü
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	10 Yıl
Aldığı Ödüller: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar: (Doldurulması isteğe bağlı)	
Tel:	501 907 11 10
E-mail:	adembeyy1@hotmail.com
Adres:	Hamidiye Mh. Nurcanlar Sk. Kat.1 No:2 Senirkent/ISPARTA Ocaklı Mh. Namık Kemal Sk. No:18 Dört Yol/HATAY

İmza: